Республикалық ақпараттық ғылыми–әдістемелік журналы

ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР

Базарғалиева Әсем Алпамысқызы

Дефектолог, педагог–ассистент

№10(1) (2025 ж. Қазан/Октябрь 2025 г.)

ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР

«ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР ЖУРНАЛЫ» республикалық ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналының №10(1) (2025 ж. Қазан) шығарылымы.
Выпуск №10(1) (Октябрь 2025 г.) республиканского информационного научно-методического журнала «ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР ЖУРНАЛЫ».

Басылымның кезеңділігі - айына 4 рет шығады

№ KZ73VPY00128307 есепке қоюы туралы
КУӘЛІК

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитетінде берілген

Периодичность издания — 4 раза в месяц.

СВИДЕТЕЛЬСТВО
о постановке на учет № KZ73VPY00128307

Выдано Комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан

ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒЫТЫ:
білім беру саласындағы оқу-әдістемелік, ғылыми-тәжірибелік, ақпараттық -сараптамалық, педагогикалық инновациялық тәжірибелерді тарату бойынша материалдар жариялау.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ:
публикация материалов по распространению учебно-методического, научно-практического, информационно-аналитического, педагогического инновационного опыта в области образования.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
Бас редактор:/Главный редактор: Баянды Ерлан
Дүйсенбекова Б.Н. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Қарағанды медицина университеті
Дүзбаева Н.М. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Каскарбаева Б.Б. – педагог-шебер
Қасқабаева Ф.С. – педагог-шебер
Есенова Ш.Б. – педагог-зерттеуші
Иманбек Ә.О. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Алшынов А.Ә. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Корректор / корректор: Кәкіш Мерей Ертайқызы
Жауапты хатшы / ответственный секретарь: Есбергенов Айдын Ардақұлы

Материалдардың анықтығына авторлар жауапты болады.
Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Ответственность за достоверность материалов несут авторы. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы

«ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР» ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналының авторларға арналған ережелерімен QR-кодты сканерлеу арқылы таныса аласыз.
С правилами для авторов информационного научно-методического журнала «ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР» вы можете ознакомиться, отсканировав QR-код.

Мазмұны / Содержание

Базарғалиева Ә.А. Арнайы білім беру жүйесіндегі дефектолог-педагог ассистенттің заманауи рөлі және инклюзивті ортадағы кәсіби қызметінің инновациялық бағыттары. 4
Зайтенова Б.Х. Steam элементтерін бастауыш сыныпқа енгізу жолдары 7
Джапкараева Г.Ш. «Развитие навыков функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы» 9
Жакупова А.К. Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), Орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары 12
Туракова Г.А. “Химия сабағында онлайн платформа және интерактивті құралдарды қолдану” 15
Жумагалиева Р.С. “Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен құндылықтар” 18
Мырзахмет Ш.Н. Бағдарламалау тілдерінің эволюциясы және олардың қолдану салалары 21
Кабдыкалыкова С.Н. «Использование возможностей искусственного интеллекта на уроках истории с целью повышения качества знаний учащихся» 24
Молдамсеитова А.Р. Заттардың пішінін геометриялық пішіндермен сәйкестендіру. Кеңістікті бағдарлау. шаршы пішінін өзге фигуралардың арасынан табу 26
Утеулиева А.А. «Сандық әңгімелер мен мультимедия арқылы балалардың тілін дамыту» 29
Тасымова М.Е. Использование интерактивных методов обучения на уроках истории 31
Досмухамбетова К.М. Мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғалық және әлеуметтік дамуы 35
Жумагулова Г.Б. Балабақшада дидактикалық ойындар арқылы балалардың танымдық қабілетін арттыру 38
Урузбаева К.И. Первые шаги в науку: stem-подход в формировании естественно-научной грамотности на начальном этапе обучения 40
Шамшадинова Ш.К. Балабақша бүлдіршіндерінің сөйлеу тілін театрлық іс-әрекет арқылы дамыту 42
Саинова А.Ж. Математика сабағында креативті ойлауды дамыту жолдары 45
Шатаева У.С. Пәнаралық интеграция негізінде STEAM сабақтарын жобалаудың әдістемелік негіздері 49
Рсалина Ж.Х. «Развитие логического мышления на уроках русского языка» 52
Доскабылова Г.Ж. Мектепте STEM бағытындағы оқытуды жетілдіру: инновациялық әдістер мен тәжірибелік дағдыларды дамыту 55
Абдрахманова А.О. Use of English: present continuous 58
Амалбекова А.Д. Математика сабағында оқушылардың сыни және логикалық ойлауын дамытудың тиімді жолдары 61
Жумадилдаев Е.К. Білім беру ұйымында педагогтердің кәсіби дамуын қолдаудағы директордың рөлі 65
Сқақбай Ж.Ә. Сөйлеу. Сөйлем. Сәлемдесу 68
Төлеген А.С. Геймификация элементтері арқылы оқушылардың ағылшын тіліне қызығушылығын арттыру 70

Базарғалиева Әсем Алпамысқызы
Дефектолог, педагог-ассистент
"Атырау облысы білім беру басқармасының Атырау қаласы білім бөлімінің
"Жалпы білім беретін Мақаш Бекмұхамбетов атындағы орта мектеп" коммуналдық
мемлекеттік мекемесі

АРНАЙЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ДЕФЕКТОЛОГ-ПЕДАГОГ АССИСТЕНТТІҢ ЗАМАНАУИ РӨЛІ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ ОРТАДАҒЫ КӘСІБИ ҚЫЗМЕТІНІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ

Аннотация: *мақалада дефектолог-педагог ассистенттің заманауи білім беру жүйесіндегі рөлі мен кәсіби қызметінің бағыттары қарастырылған. Ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыста жасанды интеллект технологияларын қолданудың тиімділігі мен инклюзивті ортадағы инновациялық тәсілдер талданған. Автор педагог ассистенттің кәсіби құзыреттілігін дамыту, командалық өзара әрекет және цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану мәселелеріне тоқталады.*

Кілт сөздер: *дефектолог, педагог ассистент, жасанды интеллект, инклюзивті білім беру, ерекше қажеттіліктер, цифрлық технологиялар, кәсіби құзыреттілік, инновация.*

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыс істейтін мамандардың рөлі айрықша маңызға ие. Соның ішінде дефектолог-педагог ассистенттің қызметі – инклюзивті білім беру процесінің табысты жүзеге асуына ықпал ететін негізгі факторлардың бірі. Заманауи педагогикалық парадигма әр баланың жеке әлеуетін ашуға, олардың психофизикалық ерекшеліктерін ескере отырып білім алуына тең жағдай жасауға бағытталған. Осы тұрғыда дефектолог пен педагог ассистенттің кәсіби қызметі тек оқыту мен тәрбиелеумен шектелмей, әр баланың тұлғалық дамуын, әлеуметтік бейімделуін, өмірлік дағдыларын қалыптастыруды қамтиды.

Қазіргі уақытта дефектологтың жұмысы жаңа мазмұнға ие болды: педагог тек түзету мен дамыту сабақтарын ұйымдастырушы емес, сонымен қатар инклюзивті ортада барлық қатысушылардың өзара әрекеттесуін үйлестіруші, ата-аналар мен әріптестерге психологиялық-педагогикалық кеңес беруші, оқу үдерісінде заманауи технологияларды тиімді пайдаланушы маман ретінде көрінеді. Осы бағытта педагог-ассистенттің міндеттері де кеңейді: ол оқушының оқу іс-әрекетіне қатысуын қолдап, эмоционалды жайлылықты қамтамасыз етеді, оқу материалын баланың даму деңгейіне сәйкес бейімдейді, қажет жағдайда цифрлық және жасанды интеллект элементтерін қолдана отырып жеке траекторияны қалыптастырады.

Жасанды интеллект (ЖИ) технологиялары дефектологиялық тәжірибеге қарқынды енгізілуде. Бұл бағыт инклюзивті білім беруді жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. Мысалы, сөйлеу бұзылыстары бар балаларға арналған автоматтандырылған логопедиялық бағдарламалар, есту қабілеті төмен оқушыларға визуалды оқыту қосымшалары, көруі нашар балалар үшін

дыбыстық сипаттамалы оқу материалдары кеңінен қолданылып келеді. Сонымен қатар, ЖИ негізіндегі деректерді талдау жүйелері баланың оқу жетістіктерін мониторингтеуге, оның әлсіз және күшті жақтарын анықтауға, жеке даму бағдарламасын құруға мүмкіндік береді.

Педагог ассистент ЖИ құралдарын сабақта тиімді пайдалану арқылы баланың танымдық белсенділігін арттырып, мотивациясын күшейтеді. Мысалы, «ақылды» интерактивті тақталар, цифрлық платформалар, оқыту ойындары арқылы оқушылардың зейінін шоғырландыруға, есте сақтау қабілетін дамытуға, логикалық ойлауын жетілдіруге болады. Бұл тәсілдер инклюзивті сыныптағы барлық оқушылардың тең қатысуына мүмкіндік береді.

Дефектолог-педагог ассистенттің кәсіби құзыреттілігі қазіргі қоғам талабына сай үздіксіз жетілдіруді қажет етеді. Ол жаңа педагогикалық әдістемелерді, цифрлық сауаттылықты, эмоциялық интеллектіні және коммуникациялық дағдыларды меңгеруі тиіс. Сондай-ақ, әр баланың мінез-құлқындағы ерекшеліктерді терең түсіну, эмпатия, сабырлылық және шығармашылық көзқарас – бұл маманның кәсіби жетістігінің басты көрсеткіштері.

Білім беру ұйымдарында дефектолог пен педагог ассистенттің бірлескен жұмысы командалық модельде жүзеге асуы маңызды. Бұл жағдайда психолог, логопед, пән мұғалімдері, ата-аналар және әлеуметтік педагог өзара әрекет етіп, баланың жан-жақты дамуына жағдай жасайды. Мұндай үйлесімді өзара байланыс білім беру процесінің сапасын арттырып қана қоймай, ерекше қажеттіліктері бар балалардың әлеуметке бейімделуін жеңілдетеді.

Инновациялық технологиялар мен жасанды интеллект құралдарын тиімді енгізу педагог ассистенттің жұмысын жеңілдетіп қана қоймай, оның кәсіби мүмкіндіктерін де кеңейтеді. Мысалы, онлайн-платформалар арқылы ата-аналармен кері байланыс орнату, электрондық күнделік пен цифрлық диагностика жүйелерін пайдалану, автоматтандырылған есеп беру құралдары педагогтың уақытын үнемдеп, білім беру сапасын арттыруға бағытталған нақты шешім қабылдауға көмектеседі.

дефектолог-педагог ассистенттің кәсіби қызметі тек дәстүрлі әдістермен шектелмей, нейропсихология, цифрлық педагогика және жасанды интеллект бағыттарының тоғысында жаңа ғылыми-тәжірибелік мүмкіндіктерге ие болуда. Әсіресе соңғы жылдары инклюзивті білім беру үдерісінде нейрооқыту технологиялары мен интеллектуалды бейімделу жүйелерін қолдану тәжірибесі кеңейіп келеді. Бұл жүйелер баланың когнитивтік қабілеттерін автоматты түрде талдап, жеке оқыту алгоритмін құруға мүмкіндік береді. Мысалы, арнайы бағдарламалар баланың оқу барысындағы мінез-құлқын, назар тұрақтылығын, эмоциялық реакциясын жасанды интеллект арқылы бақылап, педагогқа нақты ұсыныстар береді. Сонымен қатар, дефектолог мамандар үшін виртуалды симуляциялық платформалар жасалып отыр. Бұл құралдар педагогтарға ерекше қажеттіліктері бар балалардың мінез-құлқын модельдеу арқылы тәжірибелік дағдыларды жетілдіруге мүмкіндік береді. Мұндай тренажерлар студенттер мен жас мамандарды кәсіби ортаға бейімдеу мақсатында колледждер мен жоғары оқу орындарында қолданылуда.

Жасанды интеллект технологияларының бірі – эмоциялық тану жүйесі – оқушылардың бет-әлпет қозғалысы мен дауыс интонациясы арқылы олардың эмоционалды жағдайын анықтай алады. Бұл технология педагогқа баланың сабақтағы эмоционалды күйін қадағалап, қажет болған жағдайда түзету немесе демеу көрсетуге көмектеседі.

Сонымен бірге, дефектолог пен педагог ассистент аудиовизуалды коммуникация құралдарын кеңінен пайдалануда. Мысалы, сөйлеу және есту қабілеттері шектеулі балалармен жұмыс кезінде интерактивті дыбыстық тренингтер, субтитрлік бейнелер мен визуалды графикалық материалдар қолдану оқу нәтижесін едәуір арттырады. Бұл тәсілдер жасанды интеллекттің сөйлеуді тану және автоматты дыбыстау функцияларымен бірігіп, бала мен педагог арасындағы қарым-қатынасты жеңілдетеді.

Қазіргі таңда әлемдік тәжірибеде ChatGPT, ScribeSense, KidSense AI сияқты ЖИ негізіндегі жүйелер дефектологиялық тәжірибеде пайдаланылып жүр. Бұл платформалар мәтінді бейімдеу, түсіндірме беру, оқу тапсырмаларын даралау сияқты міндеттерді орындай алады. Мұндай

құралдар мұғалімге оқу материалының тілдік және мазмұндық күрделілігін баланың деңгейіне сай өзгертуге мүмкіндік береді.

Дефектологтың кәсіби міндеттеріне тек оқыту емес, сонымен қатар ата-аналармен және педагогикалық ұжыммен психологиялық серіктестік орнату да кіреді. Бұл бағытта цифрлық кері байланыс жүйелері тиімді нәтиже беріп отыр. Мысалы, ата-аналар мен педагогтар мобильді қосымша арқылы баланың оқу жетістігі мен эмоционалдық жағдайы жөнінде жедел ақпарат алып, педагогикалық түзету шараларын үйлестіре алады.

Педагог ассистенттің шығармашылық және жаңашыл көзқарасы балалардың оқу процесіне қызығушылығын арттырады. Кейбір мамандар сабақтарын «музыкалық сәлемдесу» элементтерімен бастайды, мұнда қысқа әуен немесе ән арқылы балалардың көңіл-күйін көтеріп, сабақты бастауға эмоционалды дайындық қалыптастырады. Мұндай әдіс балалардың өзін еркін сезінуіне, коммуникацияға ашылуына және сабаққа оң көзқарас орнатуына әсер етеді.

Сонымен қатар, дефектолог-педагог ассистенттер үшін геймификация элементтері бар жасанды интеллект құралдары да тиімді. Балалар тапсырмаларды ойын түрінде орындап, әр жетістік үшін виртуалды марапат алады. Мұндай жүйелер мотивацияны арттырып қана қоймай, баланың зейіні мен есте сақтау қабілетін дамытады.

Жасанды интеллектті интеграциялау нәтижесінде дефектологтардың жұмысын талдау мен жоспарлау үдерісі де автоматтандырылуда. Арнайы аналитикалық модульдер сабақ нәтижелерін өңдеп, педагогқа статистикалық есеп береді. Бұл педагогтың кәсіби рефлексиясын жеңілдетіп, уақытты үнемдейді.

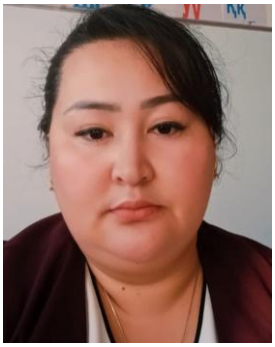
Дефектолог-педагог ассистенттің кәсіби миссиясы – ерекше білім беруді қажет ететін баланың толыққанды әлеуметтенуін қамтамасыз ету, оның қабілеттерін ашу және өмірге бейім тұлға ретінде қалыптастыру. Бұл миссияны іске асыру үшін қазіргі заман педагогы тек білім беруші емес, сонымен бірге мотиватор, зерттеуші, жаңашыл тұлға болуға тиіс. Инклюзивті қоғам жағдайында бұл мамандықтың әлеуметтік маңызы артып келеді, сондықтан дефектологтар мен педагог ассистенттердің кәсіби қолдауын, үздіксіз білімін жетілдіру жүйесін дамыту — мемлекеттік деңгейдегі стратегиялық міндет.

Осылайша, жасанды интеллект элементтерін қолдану дефектолог-педагог ассистенттің жұмысын жаңа сапалы деңгейге көтеріп, балалардың жеке қажеттіліктерін ескеруге, оқыту үдерісін жекешелендіруге және инклюзивті ортада барлығына тең мүмкіндік жасауға ықпал етеді. Бұл — болашақ білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. — Астана, 2023.
2. Бейсенова А., Инклюзивті білім беру және педагогтың кәсіби құзыреттілігі. — Алматы: Қазақ университеті, 2022.
3. Шарипова Г. Психологиялық-педагогикалық қолдау жүйесі. — Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2021.
4. UNESCO. Inclusive Education: Global Report. — Paris, 2023.
5. Artificial Intelligence in Special Education. — Springer, 2022.

Зайтенова Баргида Халмуратовна
Бастауыш сынып мұғалімі
"Әл -Фараби атындағы жалпы білім беретін мектебі" КММ
Түркістан облысы, Төлеби ауданы

STEAM ЭЛЕМЕНТТЕРІН БАСТАУЫШ СЫНЫПҚА ЕНГІЗУ ЖОЛДАРЫ

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, логикалық ойлау қабілетін дамыту, шығармашылық белсенділігін ояту маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Осы мақсатта бастауыш сыныптарда STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) әдісін қолдану тиімді әдістердің бірі ретінде қарастырылады. STEAM арқылы оқыту – балалардың жас ерекшеліктеріне сай білімді меңгерудің табиғи жолы.

1. STEAM әдісінің мәні мен маңызы

STEAM – ғылым, технология, инженерия, өнер және математиканы біріктіретін пәнаралық оқыту әдісі. Бұл әдіс оқушылардың:

- Танымдық қызығушылығын арттырады;
- Логикалық ойлауын дамытады;
- Шығармашылық қабілетін жетілдіреді;
- Әлеуметтік дағдыларын қалыптастырады;
- Оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

Математика сабағында STEAM элементтерін қолдану арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, оқу материалы жеңіл әрі қызықты түрде меңгеріледі.

2. Бастауыш сыныпта STEAM элементтерін енгізу жолдары

2.1 Ғылым (Science)

- Оқушыларға қоршаған ортаны зерттеу тапсырмаларын беру. Мысалы, өсімдіктердің өсуін бақылау, ауа райының өзгерісін күнделікті тіркеу.
- Эксперименттер арқылы табиғи құбылыстарды түсіндіру.

2.2 Технология (Technology)

- Қарапайым робототехника сабақтарын ұйымдастыру.
- Бағдарламалау негіздерін таныстыру (Scratch, Code.org платформалары арқылы).

2.3 Инженерия (Engineering)

- Конструкторларды пайдалана отырып, қарапайым инженерлік жобаларды құру.
- «Мектепте көпір салу» немесе «Күшті үй құру» сынды шығармашылық тапсырмаларды орындау.

2.4 Өнер (Arts)

- Сурет салу, мүсін жасау және қолөнер арқылы шығармашылық қабілеттерді дамыту.
- Театрландырылған қойылымдар ұйымдастыру.

2.5 Математика (Mathematics)

- Қызықты есептер мен логикалық ойындар арқылы математикаға қызығушылықты арттыру.

- Геометриялық фигуралардан құрылымдар жасау.

3. Бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған ұсыныстар

- Кәсіби даму: STEAM әдістерін тиімді енгізу үшін мұғалімдерге тұрақты түрде біліктілікті арттыру курстарынан өту ұсынылады.

- Шығармашылық тәсіл: әр сабақты қызықтырып, оқушылардың зейінін аудару үшін шығармашылық идеяларды қолдану қажет.

- Жаңа технологиялар: заманауи құралдар мен бағдарламаларды (интерактивті тақталар, планшеттер, 3D принтерлер) пайдалануға тырысу.

- Топтық жұмыс: оқушыларды шағын топтарға бөліп, бірлескен жобалар орындауға ынталандыру.

4. STEAM әдістерін енгізудің қиындықтары

- Мұғалімдердің жаңа әдістерді игеруіне уақыт пен ресурс тапшылығы.
- Мектептерде қажетті жабдықтар мен материалдардың жеткіліксіздігі.
- Ата-аналар мен қоғам тарапынан жеткілікті қолдаудың болмауы.

Бұл қиындықтарды шешу үшін мектеп әкімшілігі мен білім беру ұйымдары мұғалімдерге қажетті жағдайлар жасап, ата-аналармен бірлескен жұмыстарды ұйымдастыруы қажет.

Нақты мысалдармен STEAM элементтерін қолдану

1-мысал: “Көпір құрастыру” жобасы (2-сынып)

Мақсаты: инженерлік, математика және өнер элементтерін байланыстыру.

Сабақ барысы:

- Ғылым: Оқушылар көпірдің не екенін, оның қайда қолданылатынын біледі.
- Инженерия: Топпен бірігіп қағаз, картон, желім, жіп сияқты материалдарды қолдана отырып көпірдің моделін жасайды.
- Математика: Көпірдің ұзындығын өлшеу, фигураларды салыстыру, симметрияны анықтау.
- Өнер: Көпірді безендіру арқылы шығармашылық қабілетін көрсету.

Нәтиже: Оқушылар топпен жұмыс істеуді, өлшеуді, жобалауды, әсемдеуді үйренеді.

2-мысал: “Сандар әлемі” апталығы (3-сынып)

Мақсаты: математика мен өнерді байланыстыра отырып, сандар арқылы оқушылардың логикасын дамыту.

Іс-шаралар:

- Суретпен ойлау: әр санға байланысты көркем бейне жасау (мысалы, 8 саны – көзілдірік).
- Математикалық комикс: сандық есептен шағын комикс ойлап табу.
- Технология: тапсырманы интерактивті тақтада орындау.

Нәтиже: оқушылар сандардың мағынасын көрнекі әрі шығармашылық түрде меңгереді.

3-мысал: “Менің бақшам” жобасы (4-сынып)

Мақсаты: табиғат пен ғылым байланысын түсіндіру.

Сабақ барысы:

- Ғылым: өсімдіктің өсу шарттары, фотосинтез туралы түсінік.
- Технология: күнделік жүргізіп, өсу динамикасын бақылау (см-мен өлшеу, сурет салу).
- Математика: өсімдіктің ұзындығын апта сайын өлшеп, графикке салу.
- Өнер: бақша сызбасын салу, безендіру.

Нәтиже: бала өсімдікке күтім жасау арқылы жауапкершілік пен зерттеушілік дағдыны қалыптастырады.

Қорытынды

Бастауыш сыныпта STEAM элементтерін енгізу – оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың білімін нығайтудың тиімді құралы. Ойын элементтері арқылы сабақ динамикасы күшейіп, балалардың шығармашылық қабілеттері дамиды. Мұғалімдер STEAM әдістерін дұрыс жоспарлап, жүйелі түрде қолданса, оқу процесі жеңіл әрі қызықты болады.

Джапкараева Галия Шакировна
Учитель русского языка и литературы
Школы-гимназии №45
с. Байкент, Илийского района, Алматинской области

«РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ»

Ключевые слова: функциональная грамотность, русский язык, литература, критическое мышление, проектная деятельность, современные технологии, мотивация, индивидуальный подход, самообучение, школьная практика.

Развитие функциональной грамотности учащихся на уроках русского языка и литературы является важным аспектом образовательного процесса в школе. Функциональная грамотность включает в себя способности и навыки, которые позволяют учащимся эффективно взаимодействовать с информацией в повседневной жизни. На уроках русского языка и литературы развитие этих навыков происходит через анализ текстов, критическое мышление и практическое применение полученных знаний в различных жизненных ситуациях. В статье рассматриваются методические подходы к развитию функциональной грамотности, такие как использование проектной деятельности, дискуссий и творческих заданий. Особое внимание уделяется интеграции современных технологий в образовательный процесс, что способствует повышению мотивации и заинтересованности учащихся. Авторы подчеркивают важность индивидуального подхода к каждому ученику, а также необходимость создания условий для самостоятельного поиска информации и развития навыков самообучения. В статье представлены примеры успешного опыта внедрения данных методик в школьную практику, а также обсуждаются возможные проблемы и пути их решения. Таким образом, развитие функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы не только повышает уровень образования, но и способствует всестороннему развитию личности учащегося.

Цель статьи: Цель статьи заключается в исследовании методов развития функциональной грамотности учащихся 9 класса на уроках русского языка и литературы.

Задачи исследования

1. Исследовать современные методы и подходы к развитию функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы, чтобы выявить наиболее эффективные из них для учащихся 9 класса.
2. Проанализировать влияние различных образовательных технологий на уровень функциональной грамотности школьников, чтобы определить, какие из них способствуют улучшению навыков чтения и письма.
3. Определить основные проблемы, с которыми сталкиваются учителя при внедрении новых методов обучения, и предложить возможные пути их преодоления, чтобы повысить качество образовательного процесса.

4. Оценить практическую значимость повышения функциональной грамотности для учеников, чтобы обосновать важность данной темы в контексте современного образовательного стандарта.

В современном обществе функциональная грамотность приобретает все большее значение, так как она является неотъемлемой частью успешной социализации и профессиональной деятельности человека. Функциональная грамотность подразумевает умение эффективно использовать полученные знания в реальных жизненных ситуациях, что особенно важно в условиях динамично меняющегося мира. На уроках русского языка и литературы развитие функциональной грамотности способствует не только улучшению языковых навыков, но и формированию критического мышления, что является одним из ключевых навыков XXI века.

Современные образовательные стандарты подчеркивают важность интеграции различных подходов к обучению, включая использование информационно-коммуникационных технологий и проектной деятельности. Это позволяет создать более увлекательный и продуктивный учебный процесс, который отвечает потребностям каждого ученика. Однако, несмотря на значительные успехи в области педагогики, многие учителя сталкиваются с трудностями в применении новых методов обучения, что требует более тщательного изучения и адаптации.

Практическая значимость темы развития функциональной грамотности заключается в ее непосредственном влиянии на образовательные результаты учащихся и их готовность к будущим профессиональным вызовам. В условиях современного общества, где информация обновляется с невероятной скоростью, способность анализировать, интерпретировать и применять знания становится необходимым условием для достижения успеха. Учитывая это, исследование эффективных методов развития функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы приобретает особую актуальность, так как оно не только улучшает образовательный процесс, но и готовит учащихся к жизни в сложном и многогранном мире.

Таким образом, данная тема является не только актуальной, но и необходимой для решения важных образовательных и социальных проблем, способствуя формированию всесторонне развитой личности, способной критически мыслить и принимать обоснованные решения.

Развитие функциональной грамотности

Функциональная грамотность — это не просто умение читать и писать, но и способность применять эти навыки в реальных жизненных ситуациях. В условиях современного мира, где информация обновляется с невероятной скоростью, она становится важнейшим элементом образовательного процесса. На уроках русского языка и литературы развитие функциональной грамотности способствует формированию критического мышления и аналитических навыков. Это позволяет ученикам не только усваивать учебный материал, но и применять его на практике, что особенно важно в XXI веке.

Современные методы обучения

Современные образовательные технологии играют ключевую роль в повышении функциональной грамотности. Использование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) позволяет учителям разнообразить методы преподавания, делая уроки более интерактивными и интересными для учеников. Например, интеграция мультимедийных ресурсов и интерактивных платформ способствует более глубокому пониманию материала. Проектная деятельность развивает у учеников навыки самостоятельного поиска информации и ее анализа, что является важным аспектом функциональной грамотности.

Проблемы и вызовы

Несмотря на очевидные преимущества новых методов, учителя сталкиваются с рядом проблем. Внедрение инновационных технологий требует дополнительных ресурсов и времени на подготовку. Некоторые учителя испытывают недостаток в обучении и поддержке при

использовании новых подходов, что может стать препятствием для их эффективного применения. Также существует проблема адаптации учебных программ к новым стандартам, что требует значительных усилий со стороны педагогов.

Практическая значимость

Повышение функциональной грамотности оказывает значительное влияние на образовательные результаты учеников. Оно помогает им не только лучше усваивать учебный материал, но и готовит к будущим профессиональным вызовам. В современном обществе, где информация обновляется с невероятной скоростью, способность анализировать и применять знания становится необходимым условием для успеха. Это делает развитие функциональной грамотности важной задачей, способствующей успешной социализации и профессиональной деятельности учащихся.

Личный вклад и заключение

Исследование методов развития функциональной грамотности позволяет улучшить образовательный процесс и подготовить учеников к жизни в сложном мире. Это способствует не только академическому успеху, но и формированию всесторонне развитой личности. Важно продолжать изучение и адаптацию новых методов, чтобы они максимально соответствовали потребностям каждого ученика. Это требует постоянного внимания и совершенствования, чтобы обеспечить успешную социализацию и профессиональную деятельность учащихся. Таким образом, развитие функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы является важной задачей современного образования, требующей постоянного внимания и совершенствования.

Функциональная грамотность занимает центральное место в образовательном процессе, особенно на уроках русского языка и литературы. Это не только умение читать и писать, но и способность применять эти навыки в повседневной жизни, что необходимо в условиях быстроменяющегося мира. Современные методы обучения, включая информационно-коммуникационные технологии и проектную деятельность, способствуют повышению функциональной грамотности, развивая критическое мышление и аналитические навыки.

Однако учителя сталкиваются с трудностями в применении новых технологий из-за нехватки ресурсов и подготовки. Тем не менее, повышение функциональной грамотности критически важно, так как оно не только улучшает академические результаты, но и готовит учеников к будущим профессиональным вызовам.

Развитие функциональной грамотности необходимо для успешной социализации и профессиональной деятельности учащихся. Исследование и внедрение современных методов обучения должны продолжаться, чтобы адаптировать образовательный процесс к потребностям каждого ученика. Это требует постоянного внимания и совершенствования.

Рекомендуется активнее интегрировать инновационные технологии в образовательный процесс и обеспечивать учителей необходимыми ресурсами и поддержкой. Важно стимулировать учеников к самостоятельному анализу информации и применению полученных знаний на практике. Это позволит подготовить их к жизни в сложном и динамичном мире.

Призываю образовательные учреждения и педагогов к активному внедрению новых подходов, обеспечивающих развитие функциональной грамотности, что способствует формированию всесторонне развитой личности и успешной адаптации в современном обществе.

Литература

1. Караулов Ю.Н. Функциональная грамотность в школе. – Москва: Просвещение, 2018. – 256 с.

2. Иванов А.П. Развитие навыков грамотности на уроках литературы // Педагогика. – 2019. – № 4. – С. 34-37.

3. Смирнова Л.В. Методики преподавания русского языка: [Электронный ресурс]. – Доступно: http://www.russianlanguage.ru – Просмотрено: 10.10.2023.
4. Петров В.И. Современные подходы к обучению русскому языку. – Санкт-Петербург: Лань, 2020. – 312 с.
5. Сидорова Н.М. Инновационные методы в обучении литературе // Образование в XXI веке. – 2021. – № 3. – С. 45-49.
6. Лебедев О.К. Функциональная грамотность: подходы и принципы: [Электронный ресурс]. – Доступно: http://www.edugram.ru – Просмотрено: 10.10.2023.
7. Зайцев М.А. Развитие читательской грамотности. – Екатеринбург: У-Фактория, 2017. – 280 с.

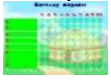
Жакупова Асем Кадыровна
Биология пәні мұғалімі
"Рахым Сәрсенбин атындағы №192 жалпы білім беретін мектебі" КММ
Алмпты қаласы, Наурызбай ауданы, Қарағайлы ы/а

МИ. МИ БӨЛІМДЕРІНІҢ ҚҰРЫЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТТЕРІ: СОПАҚША МИ, АРТҚЫ (МИ КӨПІРІ, МИШЫҚ), ОРТАЛЫҚ ЖӘНЕ АРАЛЫҚ МИ. ҮЛКЕН МИ СЫҢАРЛАРЫ

Бөлім:	«Координация және реттелу»
Педагогтің аты-жөні:	Жакупова Асем Кадыровна
Күні:	
Сыныбы: 7 Б	Қатысушылар саны: Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары.
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	7.1.7.4 – ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтерін салыстыру
Сабақтың мақсаты:	✓ Ми бөлімдерін бір-бірінен ажырата біледі ✓ Мидың құрылысы мен қызметтерін сипаттайды

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 3 мин	**Ұйымдастыру кезеңі** – Оқушылармен амандасу. – Түгендеу. – Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру жүзеге асырылады.	✓ Оқушылар сабаққа дайындалады. ✓ Ұстаздармен амандасады.	Сабақ барасында оқушылар әр тапсырманың дескрипторы бойынша «**Киіз үй**» әдісі арқылы	Нақыл сөздер Топ ережесі

5 мин **Сабақтың ортасы** 25 мин (5 мин) (2 мин) (3 мин) (8 мин) (2 мин) (5 мин)	Сабақ барысында оқушы өзін бағалап отыруы үшін, оқушыларға бағалау парақтары беріледі. Оқушылар 3 топқа бөлінеді. **Сабаққа қызығушылықты ояту** **«Ой қозғау»** әдісі Оқушылар сендер «Сана, ақыл-ой, зейін» деген топтарға бөліндіңдер Кіріспе сұрақтары: ○ Бұл сөздердің сабаққа қандай байланысы бар деп ойлайсыңдар? ○ Жалпы бұл сөздерді адам ағзасының қай бөлігімен байланыстыруға болады? Сабақтың табырыбы мен мақсаты ашылып, оқушыларды таныстырады Сонымен балалар, бүгінгі сабақтың тақырыбы: Ми. Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметтері: сопақша ми, артқы (ми көпірі, мишық), орталық және аралық ми. Үлкен ми сыңарлары. **Сабақта меңгеретін мақсатымыз**: • Ми бөлімдерін бір-бірінен ажырата біледі • Мидың құрылысы мен қызметтерін сипаттайды **Сабақтың мақсатын нысананың жанына іледі.** **Өткен материалды еске алу** **Educaplay** платформасында **«Бақаның секіруі»** викториналық сұрақтар арқылы оқушылардың өткен материал бойынша білімін тексереді **«Талдау әдісі»** бойынша оқушылардың танымдық қасиеттерін арттыру мақсатында **«Адам миы»** туралы бейнефильм көрсетеді. Бейнефильм бойынша мынандай сұрақтар қояды: ✓Жалпы адам үшін мидың қандай маңызы бар? ✓Ми қайда орналасқан? ✓Мидың салмағы қанша? ✓Ми адам салмағының қанша пайызын құрайды? ✓Ми қандай бөлімдерден тұрады?	✓ Оқушылар бағалау парақтарын алады. ✓ Оқушылар қағаздағы «Сана», «Ақыл-ой», «Зейін» деген сөздер арқылы 3 топқа бөлінеді ✓ Сабақтың тақырыбын анықтайды. ✓ Сабақ тақырыбы мен мақсатымен танысады ✓ Оқушылар өткен білімді еске түсіріп жылдам сұрақтарға жауап береді ✓ Білім алушылар **«Адам миы»** туралы бейнефильм көреді және сұрақтарға жауап береді. ✓ Оқушылар жаңа тақырып бойынша мағлұмат алады ✓ Оқушылар **QR** код арқылы **learningapps** қосымшасына кіріп берілген суретке қарап, ми бөлімдерінің атауын тауып белгілейді ✓ Әр топ мидың құрылысы мен қызметіне байланысты берілген пазлдарды құрастырып фигура жасап шығады	өзін бағалап отырады. Мадақтау арқылы бағалау Жарайсың! Жақсы! Сенің қолыңнан келді **Дескрипторы:** Жүйке жүйесінің бөлімдері мен жұлынға қатысты сұрақтарға жауап береді Әрбір дұрыс жауап-1 балл **Қалыптастырушы бағалау ҚБ** Тамаша жауап! Жақсы жауап! Ұсыныс! **Дескрипторлар:** ✓ Суреттен ми бөлімдерін тауып, белгілейді ✓ әрбір дұрыс жауап -0.5 балл Жалпы-3 балл **Дескрипторлар:** ✓ Ми бөлімдерінің құрылысы мен қызметі бойынша пазлдар құрайды жалпы- 2 балл ✓ Топтар бір-бірін өзара **«Бас бармақ, қошеметтеу»** әдісі арқылы бағалайды. **Дескрипторлар:** ✓ Мидың құрылысын модельдейді жалпы -2 балл **Дескрипторлар:**	Топқа бөлуге арналған қағаз қиындылары Презентация Нысана https://www.educaplay.com/learning-resources/22192406-learning_resource.html https://youtu.be/lVbLRnFFH6E https://www.mozaweb.com/kk/lexikon.php?cmd=getlist&let=3D&sid=BIO&sid=BIO&subtopic_azon=ember https://learningapps.org/display?v=ppsbp9wuj24 Үлестірме материалдар таймер Оқулықтар Пазлдар Түрлі-түсті қағаздар А3 суреттер Ермексаз желатин

(5 мин)	**MOZAIK** цифрлық платформасында адам миының 3d модельін көрсете отырып жаңа тақырып бойынша мағлұмат береді. **1-тапсырма Жеке жұмыс LEARNINGAPPS** платформасында **«Суреттер сөйлейді»** әдісін ұсынады **2-тапсырма Топтық жұмыс «Тарсия» әдісі** әр топқа мидың құрылысы мен қызметіне байланысты пазлдар береді **Сергіту сәті «Шатасқан түстер», «Синхронды және асинхронды»** есте сақтау қабілетті дамытатын, миды жаттықтыратын жаттығу орындатады **3-тапсырма «Модельдеу» жұптық жұмыс** Ми құрылысының сұлбасын созылмалы желатин немесе ермексаз арқылы модельдеу **4-тапсырма QUIZIZZ** қосымшасында функционалдық сауаттылыққа байланысты тест тапсырмаларын қолданып сабақты бекітеді	✓ Жаттығу жасайды ✓ Оқушылар жұмысты жұппен орындайды. Адам миының сұлбасын модельдейді ✓ Тест тапсырмаларын орындайды	✓ Тест сұрақтарға жауап береді 1-5-0.5 балл 6-8-1 балл 8-10- 2 балл	https://surl.li/czoixd
Сабақтың соңы 7 минут 	**Рефлексия «padlet»** онлайн тақтасында оқушылар сабақты қаншалықты меңгергенін білу мақсатында керібайланыс алады Оқушыларды бағалайды Үй тапсырмасы: §38, 39 оқу , адамның миы туралы қызықты деректер жинап келу	Оқушылар «padlet» тақтасына кіріп сабаққа рефлексия жасайды	Оқушыларды сабаққа қатысу белсенділігіне қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша «**Киіз үй**» әдісіндегі алған бағаларын қорытындылау, сонымен қатар, оқушыларды ынталандыру үшін **«Қошеметтеу»** әдісін пайдалану	https://ru.padlet.com/asemzhakupova86/padlet-dfcznd3qnww0edb0

Туракова Гайша Алпамысовна
Химия пәнінің оқытушысы, педагог-зерттеуші
“Есенов колледжі” ЖШС
Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы

“ХИМИЯ САБАҒЫНДА ОНЛАЙН ПЛАТФОРМА ЖӘНЕ ИНТЕРАКТИВТІ ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУ”

Аннотация. *Мақалада химия пәнін оқытуда онлайн платформалар мен интерактивті құралдарды қолданудың маңызы мен тиімділігі қарастырылады. Қазіргі цифрлық дәуірде білім беру жүйесі технологиялық жаңғыру жолында болғандықтан, химия сабағында электронды ресурстарды, қашықтықтан оқыту элементтерін және интерактивті технологияларды тиімді пайдалану оқытудың сапасын арттырудың негізгі тетігіне айналып отыр. Мақалада виртуалды зертханалар, симуляциялық бағдарламалар және LearningApps, PhET, Google Classroom секілді онлайн платформаларды қолданудың тәжірибелік артықшылықтары мен педагогикалық әсері талданады. Авторлар интерактивті оқыту ортасын құру арқылы студенттердің химиялық құбылыстарды түсінуін, логикалық және эксперименттік ойлауын дамыту жолдарын ғылыми-публицистикалық тұрғыда талдайды.*

Кілт сөздер: *химия, онлайн платформа, интерактивті құрал, виртуалды зертхана, сандық технология, қашықтықтан оқыту, оқу мотивациясы, цифрлық педагогика.*

Бүгінгі таңда білім беру саласы цифрлық трансформацияның жаңа кезеңін бастан кешіруде. Қазіргі колледждер мен жоғары оқу орындарында оқу процесінің тиімділігін арттырудың басты бағыттарының бірі – онлайн платформалар мен интерактивті құралдарды оқу үдерісіне енгізу болып отыр. Әсіресе химия сияқты тәжірибелік сипаттағы пәндерді оқытуда заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың танымдық белсенділігін, зерттеушілік дағдыларын және шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытады. Химия – нақты дәлел мен бақылауға негізделген ғылым, сондықтан оны оқытудың тиімділігін арттыруда виртуалды тәжірибелер мен сандық құралдардың орны ерекше.

Цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы білім беру жүйесіне жаңа мүмкіндіктер алып келді. Қазіргі таңда химия пәнін оқыту дәстүрлі әдістермен қатар онлайн форматтағы инновациялық тәсілдер арқылы жүзеге асырылады. Бұл бағыт студенттердің оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді, өйткені интерактивті құралдар оқушы мен оқытушы арасындағы қарым-қатынасты жаңа деңгейге көтереді. Мысалы, Google Classroom платформасы арқылы сабақ материалдарын жүктеу, тапсырмалар беру және кері байланыс орнату оңай жүзеге асырылады. Бұл құрал студенттің өзіндік жұмысын ұйымдастыруға және оқу нәтижесін жедел бақылауға мүмкіндік береді.

Химия сабағында онлайн платформаларды қолдану оқу материалының визуалды және динамикалық түрде берілуіне жол ашады. Мысалы, PhET Interactive Simulations платформасы студентке химиялық реакциялардың жүру процесін нақты уақыт режимінде бақылауға, молекулалардың қозғалысын, энергия алмасуын немесе реакция жылдамдығын визуалды түрде көруге мүмкіндік береді. Мұндай виртуалды тәжірибелер арқылы студент нақты зертханалық ортада орындалуы қиын немесе қауіпті тәжірибелердің нәтижесін қауіпсіз жағдайда көре алады. Бұл оқытудың тиімділігін арттырып қана қоймай, қауіпсіздік мәдениетін де қалыптастырады.

Химия пәнінің ерекшелігі – оның дерексіз ұғымдарға, микродеңгейдегі құбылыстарға негізделуінде. Мысалы, атом құрылысы, молекулалардың өзара әрекеттесуі, электрондық бұлт құрылымы сияқты ұғымдарды студент көзбен көріп қабылдай алмайды. Мұндайда интерактивті құралдар мен 3D моделдеу бағдарламалары үлкен көмек береді. Атап айтқанда, ChemSketch немесе Avogadro сияқты бағдарламалар молекулалардың кеңістіктік құрылымын үш өлшемде бейнелеп, студенттің химиялық байланысты визуалды түрде түсінуіне ықпал етеді. Осылайша, абстрактілі теориялар нақты бейнеге айналып, оқу материалының қабылдануы жеңілдейді.

Интерактивті құралдар тек визуализация үшін ғана емес, студенттердің белсенді әрекетіне де мүмкіндік береді. LearningApps сияқты онлайн платформаларда тест түріндегі тапсырмалар, сәйкестендіру, кесте толтыру немесе реакция теңдеуін толықтыру сияқты жаттығулар интерактивті форматта ұсынылады. Бұл әдіс студенттің бір мезетте ойлануын, талдау жасауын және нәтижені тексеруін талап етеді. Мұндай белсенді әрекет оқыту процесін қызықты әрі нәтижелі етеді. Сонымен қатар студент қателескен жағдайда бірден кері байланыс ала алады, бұл оның өзін-өзі бағалау дағдысын қалыптастырады.

Онлайн платформаларды қолданудың тағы бір маңызды артықшылығы – уақыт пен кеңістіктің икемділігі. Химия пәнінің оқытушысы сабақ материалын электронды форматта орналастырып, студенттерге кез келген уақытта және кез келген жерден оқу мүмкіндігін ұсына алады. Бұл тәсіл студенттің өз бетімен жұмыс жасау қабілетін арттырып, оқу процесін жекешелендіреді. Әсіресе колледж студенттері үшін бұл маңызды, себебі олардың кейбірі өндірістік тәжірибеден өтеді немесе жеке жұмыспен айналысады. Осы жағдайда онлайн білім беру оқу мен өмірлік тәжірибенің үйлесімділігін қамтамасыз етеді.

Химия сабақтарында интерактивті құралдарды қолдану тек технологиялық жаңашылдық қана емес, сонымен қатар педагогикалық тәсілдің өзгерісін білдіреді. Оқытушының басты міндеті енді ақпарат беруші емес, білім алу процесін бағыттаушы, модератор және кеңесші рөлін атқару болып отыр. Студенттер өздігінен ізденіп, жаңа ақпарат табады, тәжірибелік тапсырмаларды орындап, нәтижесін талдайды. Бұл процесте оқытушы оқыту ортасын ұйымдастырушы ретінде студенттің білім алу жолына бағыт береді. Мұндай оқыту тәсілі тұлғаға бағдарланған білім берудің қағидаттарымен үйлеседі.

Интерактивті технологиялар студенттердің мотивациясына ерекше әсер етеді. Химия сабағында бейнематериалдар, анимациялар және цифрлық ойын элементтері арқылы пәннің мазмұны қызықты әрі түсінікті сипат алады. Мысалы, Quizizz немесе Kahoot платформалары арқылы викториналық форматтағы ойындар өткізу студенттің пәнге деген белсенділігін арттырады. Бәсекелестік элементі мен ұпай жүйесі білім алушылардың өз мүмкіндігін көрсетуге ұмтылысын күшейтеді. Осындай әдістер химия сабағын тек теориялық пән емес, шығармашылық және зерттеу алаңына айналдырады.

Онлайн платформалар мен интерактивті құралдарды қолдану кезінде оқытушының ақпараттық құзыреттілігі ерекше рөл атқарады. Әрбір педагог жаңа технологияларды қолданудың педагогикалық мәнін терең түсініп, оны дидактикалық мақсаттармен үйлестіруі қажет. Технология – мақсат емес, ол оқыту сапасын жақсартуға бағытталған құрал екенін естен шығармау керек. Сондықтан химия пәнінің оқытушысы заманауи педагогикалық технологияларды меңгерумен қатар, ғылыми ақпаратты талдау, оны оқу мазмұнына бейімдеу және студенттің қызығушылығына бағыттау қабілетіне ие болуы тиіс.

Химия пәнін оқытуда онлайн құралдарды пайдалану студенттердің зерттеушілік және тәжірибелік қабілеттерін де арттырады. Виртуалды зертханаларда тәжірибе жүргізу барысында студент реакцияның барысын бақылайды, нәтижені тіркейді, қорытынды шығарады. Бұл әдіс нақты зертханалық жұмысқа ұқсас орта қалыптастырып, химиялық эксперименттің ғылыми логикасын үйретеді. Мұндай оқыту форматы студенттің аналитикалық ойлау қабілетін жетілдіріп, болашақ маман ретінде зерттеу мәдениетін қалыптастырады.

Оқытудың тиімділігі тек технологиялық жаңашылдықта ғана емес, оның білім алушыға тигізетін психологиялық және педагогикалық әсерінде де. Интерактивті сабақтар студенттердің танымдық қызығушылығын арттырып, өзара қарым-қатынас орнату мәдениетін дамытады. Колледж студенттері топпен жұмыс жасау, пікір алмасу, идея ұсыну арқылы коммуникациялық дағдыларын жетілдіреді. Бұл олардың тек пәндік білімін ғана емес, жалпы өмірлік құзыреттерін де дамытады.

Қорытындылай келгенде, химия сабағында онлайн платформалар мен интерактивті құралдарды пайдалану – қазіргі заман талабына сай оқыту процесін жаңғыртудың тиімді жолы. Мұндай әдістер білім беру мазмұнының сапасын арттырып, студенттің пәнге деген қызығушылығын күшейтеді, тәжірибелік дағдыларын жетілдіреді және ақпараттық мәдениетін қалыптастырады. Химия сияқты күрделі ғылымды түсінікті әрі тартымды ету – оқытушының кәсіби шеберлігі мен инновациялық ізденісінің нәтижесі. Сондықтан әр педагог оқу процесін ұйымдастыруда заманауи технологияларды ұтымды пайдалана отырып, білім алушылардың ғылыми дүниетанымын кеңейтуге, оларды XXI ғасырдың бәсекеге қабілетті тұлғалары ретінде тәрбиелеуге бағыт ұстауы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Құдайбергенова К.Т. Цифрлық білім беру және педагогикалық инновациялар. – Алматы: Дарын, 2021.
2. OECD. Education in the Digital Era: Teaching and Learning with Technology. – Paris: OECD Publishing, 2022.
3. PhET Interactive Simulations. University of Colorado Boulder. https://phet.colorado.edu
4. LearningApps.org – Интерактивті тапсырмалар платформасы. https://learningapps.org

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ И ИНТЕРАКТИВНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА УРОКАХ ХИМИИ

Аннотация. *В статье рассматриваются значение и эффективность использования онлайн-платформ и интерактивных инструментов в преподавании химии. В условиях цифровой эпохи, когда система образования находится на пути технологической модернизации, применение электронных ресурсов, элементов дистанционного обучения и интерактивных технологий становится ключевым фактором повышения качества учебного процесса. Анализируются практические преимущества и педагогическое воздействие таких инструментов, как виртуальные лаборатории, симуляционные программы и онлайн-платформы (LearningApps, PhET, Google Classroom). Авторы с научно-публицистической точки зрения раскрывают пути развития логического и экспериментального мышления студентов, а также понимания ими химических явлений через создание интерактивной образовательной среды.*

Ключевые слова: *химия, онлайн-платформа, интерактивный инструмент, виртуальная лаборатория, цифровая технология, дистанционное обучение, учебная мотивация, цифровая педагогика.*

Жумагалиева Раушан Сауирбаевна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні оқытушысы, педагог-зерттеуші
“Есенов колледжі” ЖШС
Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы

“ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ МЕН ҚҰНДЫЛЫҚТАР”

Аннотация

Бұл мақалада қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен рухани құндылықтардың қалыптасуы мен қазіргі қоғамдағы маңызы талданады. Авторлық «Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен құндылықтар» бағдарламасының мазмұны негізінде қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында ұлттық дүниетанымды, рухани-адамгершілік қасиеттерді және мәдени сәйкестікті қалыптастыру жолдары ғылыми-публицистикалық тұрғыдан қарастырылған. Мақалада көркем шығармалар арқылы оқушылардың ұлттық болмысын тәрбиелеудің педагогикалық және әдістемелік тетіктері ашылып, ұлттық идеяны білім беру үдерісінде жүзеге асырудың тиімді жолдары сипатталған.

Кілт сөздер: қазақ әдебиеті, ұлттық идея, рухани құндылық, мәдениет, тұлға тәрбиесі, әдеби білім, авторлық бағдарлама, ұлттық сана.

Қазақ әдебиеті – халықтың рухани өмірінің айнасы, оның өткенін, бүгінін және болашағын байланыстырып тұрған мәдени көпір. Әдебиет арқылы ұлттың болмысын, мінезін, дүниетанымын және тарихи тағдырын тануға болады. Сондықтан қазақ әдебиетін оқыту тек тілдік білім берудің тәсілі емес, ол ұлттық идеяны насихаттайтын, жас ұрпақтың рухани дүниесін қалыптастыратын маңызды құрал болып табылады. Ұлттық идея – халықтың тарихи тәжірибесінен, мәдени мұрасынан, дәстүрлі дүниетанымынан туындайтын, ел бірлігін, рухани тұтастығын сақтауға бағытталған құндылықтар жүйесі. Бұл идея қазақ әдебиетінің барлық дәуірінде көрініс тауып, әр кезеңнің көрнекті қаламгерлері арқылы дамып, ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келеді.

Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идеяның негізінде елдік мүдде, тіл мен діннің тұтастығы, жерге деген құрмет, ерлік пен әділет, ізгілік пен адамгершілік сынды биік ұстанымдар жатыр. Әдеби шығармаларда бұл құндылықтар көркем бейне, символдық образ, метафоралық сипаттар арқылы ашылып, оқырманды ойлануға, өзіндік көзқарас қалыптастыруға жетелейді. Мысалы, Абайдың қара сөздері мен поэзиясында адам болмысының рухани мәні, ар мен ұят, ақыл мен парасат секілді ұғымдар терең талданады. Ал Жүсіпбек Аймауытовтың, Мағжан Жұмабаевтың шығармаларында ұлттық рух, азаттық идеясы, ұлтты сүю мен ұлт тағдыры үшін күрес тақырыбы айрықша орын алады. Бұл жазушылардың шығармалары арқылы ұлттық құндылықтар тек тарихи шындық емес, қазіргі заманның да өміршең идеясы ретінде көрініс табады.

«Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен құндылықтар» атты авторлық бағдарлама дәл осы бағытты ұстанып, білім беру процесінде әдебиетті тек көркем мәтін ретінде емес, ұлттық

рухты тәрбиелеудің құралы ретінде қарастыруды мақсат етеді. Бағдарлама мазмұнында әрбір көркем шығарманың тәрбиелік және дүниетанымдық мағынасына терең талдау жасауға басымдық беріледі. Оқушыларды шығарманың мазмұнын түсінуге ғана емес, онда көтерілген идеяны заманауи тұрғыдан пайымдауға, ұлттық болмыспен байланыстыра ұғынуға бағыттау – бағдарламаның басты ұстанымдарының бірі. Мұндай көзқарас оқушылардың ұлттық санасын қалыптастырып қана қоймай, олардың өзін-өзі тану, өз ұлтының мәдениетіне құрметпен қарау қабілетін арттырады.

Бағдарламаның негізгі мақсаты – қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен рухани құндылықтарды жүйелі талдау арқылы оқушылардың мәдени және адамгершілік дүниетанымын кеңейту. Бұл бағытта сабақтарда Абай, Шәкәрім, Ахмет Байтұрсынұлы, Мағжан Жұмабаев, Мұхтар Әуезов сияқты классиктердің шығармалары ерекше орын алады. Олардың туындыларында қазақ халқының өмірлік философиясы мен адамгершілік қағидаттары көрініс тауып, ұлттық идеяның мазмұнын айқындайды. Әдебиет арқылы оқушылар өз халқының рухани тәжірибесін, өмірлік құндылықтарын, мінез ерекшеліктерін бойына сіңіреді. Бұл процесс тек танымдық мақсатты ғана көздемей, тұлғаның рухани қалыптасуына бағытталады.

Бағдарламада әдеби шығармаларды талдаудың инновациялық тәсілдері қолданылады. Мысалы, сыни тұрғыдан ойлау стратегиялары, жобалық оқыту, пікірталас және зерттеу жұмыстары оқушылардың белсенділігін арттырып, әдебиетті өмірмен байланыстыра түсінуге мүмкіндік береді. Әдеби кейіпкерлердің іс-әрекеті мен мінезін талдау арқылы оқушылар моральдық құндылықтарды саналы түрде қабылдап, өз мінез-құлқын сол құндылықтармен салыстыруға дағдыланады. Сонымен қатар заманауи ақпараттық технологиялар, бейнематериалдар мен цифрлық ресурстарды пайдалану арқылы оқушылар әдебиеттегі көркем бейнелер мен тарихи оқиғаларды визуалды түрде қабылдай алады. Бұл тәсілдер оқыту процесін тартымды етіп қана қоймай, ұлттық идеяны терең түсінуге септігін тигізеді.

Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идеяның бір қыры – ел мен жерге деген сүйіспеншілік. Бұл ұғым қазақ халқының ғасырлар бойғы өмірлік философиясының өзегі болған. Әдебиетте туған жерді қорғау, елді сақтау, ұлт тағдыры үшін күресу сияқты тақырыптар кеңінен жырланып, ұлттың рухын көтерген. Мысалы, Махамбет өлеңдерінде еркіндік пен намыс идеясы, Бауыржан Момышұлының прозаларында батырлық пен адалдық идеясы терең бейнеленеді. Бұл шығармаларды оқу барысында оқушылар ерлік пен отансүйгіштіктің мәнін түсінеді және өз бойында сол қасиеттерді қалыптастыруға ұмтылады.

Бағдарламада қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен құндылықтар тек өткен дәуірдің мұрасы ретінде емес, қазіргі қоғамда өзекті өмірлік бағдар ретінде қарастырылады. Бүгінгі күннің білім алушысы жаһандану үдерісінің бел ортасында өмір сүріп жатыр, сондықтан ұлттық идеяның мәнін заманауи тұрғыда түсіндіру аса маңызды. Ұлттық құндылықтар мен мәдени кодты сақтау – ел болашағының кепілі. Осыған орай әдебиет сабағы тек көркем мәтінді талдау емес, ұлттық рухты ұлықтау мен мәдени мұраны сақтау алаңына айналуы тиіс.

Мұғалімнің рөлі бұл бағдарламада ерекше маңызға ие. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі тек білім беруші емес, ұлттық сана мен рухани мұратты жеткізуші тұлға. Ол әр шығарманы талдау барысында оқушылардың жүрегіне ұлттық идеяның мәнін ұялату, әдебиеттегі адамгершілік және елдік мұраттарды сезіндіру міндетін атқарады. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен рухани дайындығы бағдарламаның тиімді жүзеге асуына тікелей әсер етеді.

Бағдарламада әдебиет сабақтарында қолданылатын пәнаралық байланыстар да ескерілген. Тарих, өнер, музыка және мәдениеттану пәндерімен үйлестіре оқыту арқылы оқушылар әдебиеттегі оқиғалар мен кейіпкерлерді тарихи және мәдени контексте түсінеді. Мысалы, Абай шығармаларын қазақ музыкасы мен фольклорымен, Мұхтар Әуезовтің туындыларын тарих пәнімен байланыстыра талдау ұлттық идеяны кешенді түрде қабылдауға мүмкіндік береді. Мұндай әдіс оқушылардың дүниетанымын кеңейтіп, әдебиет пен өмір арасындағы өзара байланысты терең сезінуге ықпал етеді.

Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идеяның өзегі – рухани тазалық пен адамгершілік. Бұл қағидаттар арқылы ұлттың болашағын тәрбиелеу – бүгінгі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі. Әдебиет сабағында шығармаларды талдау барысында оқушылар тек кейіпкерлер тағдырымен танысып қоймай, өмірлік сабақ алады, өз мінезін, өз болмысын, өз ұлтының қадір-қасиетін ұғынуға тырысады. Әдебиет осылайша ұлттық идеяның тасымалдаушысы және рухани дамудың тірегі бола алады.

Қорыта айтқанда, «Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея мен құндылықтар» авторлық бағдарламасы – қазіргі қазақ мектебіндегі әдеби білімнің мазмұнын ұлттық рухта жаңғыртуға арналған тың бастама. Бұл бағдарлама оқушылардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырып, әдебиет арқылы ел мен жерге, тіл мен тарихқа деген сүйіспеншілігін тереңдетеді. Ұлттық идеяны ұрпақ санасына сіңіру – ел болашағына салынған рухани іргетас. Осы бағыттағы жұмыстарды жүйелі жүргізу арқылы қазақ тілі мен әдебиеті пәні мектеп қабырғасынан ұлттық рухты асқақтататын, тұлғаның рухани кемелденуіне ықпал ететін пәнге айналады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Сатыбалдиев Ә. Қазақ әдебиетінің рухани бастаулары. – Алматы: Рауан, 2018.
2. Хамзин А. Ұлттық идея және қазақ әдебиеті. – Астана: Қазақ энциклопедиясы, 2020.
3. Құдайбергенова К.Т. *Рухани құндылықтар және ұлттық сана қалыптастырудың педагогикалық негіздері.* – Алматы: Білім, 2021. – 198 б.

НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ И ЦЕННОСТИ В КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Аннотация. *В статье анализируются формирование национальной идеи и духовных ценностей в казахской литературе, а также их значение в современном обществе. На основе содержания авторской программы «Национальная идея и ценности в казахской литературе» рассматриваются пути формирования национального мировоззрения, духовно-нравственных качеств и культурной идентичности учащихся на уроках казахского языка и литературы. В статье раскрываются педагогические и методические механизмы воспитания национального самосознания через художественные произведения, а также описываются эффективные пути реализации национальной идеи в образовательном процессе.*

Ключевые слова: *казахская литература, национальная идея, духовные ценности, культура, воспитание личности, литературное образование, авторская программа, национальное сознание.*

THE NATIONAL IDEA AND VALUES IN KAZAKH LITERATURE

Abstract. *The article analyzes the formation of the national idea and spiritual values in Kazakh literature, as well as their significance in modern society. Based on the content of the author's program "The National Idea and Values in Kazakh Literature," the study explores the ways of fostering national worldview, moral and spiritual qualities, and cultural identity in Kazakh language and literature lessons. The paper reveals the pedagogical and methodological mechanisms of cultivating national identity through literary works and describes effective approaches to implementing the national idea within the educational process.*

Keywords: *Kazakh literature, national idea, spiritual values, culture, personality development, literary education, author's program, national consciousness.*

Мырзахмет Шерхан Нұрахметұлы
Арнайы пән оқытушысы
“Түркістан Ахмет Ясауи” кәсіби колледж
Түркістан қаласы

БАҒДАРЛАМАЛАУ ТІЛДЕРІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚОЛДАНУ САЛАЛАРЫ

Аннотация. *Мақалада бағдарламалау тілдерінің пайда болуы мен даму эволюциясы, олардың қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар саласындағы орны және қолданылу бағыттары жан-жақты қарастырылады. Бағдарламалау тілдерінің тарихи қалыптасуы, деңгейлік жіктелуі және қазіргі қоғамдағы практикалық маңызы ғылыми-публицистикалық тұрғыда талданады. Мақалада төмен деңгейлі машиналық тілдерден бастап жоғары деңгейлі әмбебап тілдерге дейінгі даму процесі, олардың адамзаттың цифрлық өркениетіне қосқан үлесі, сонымен қатар жасанды интеллект, мәліметтер ғылымы және интернет-технологиялардағы рөлі толық ашылады. Автор бағдарламалау тілдерінің эволюциясын білім беру жүйесінде оқытудың әдістемелік аспектілерімен байланыстыра отырып, арнайы пән оқытушылары үшін өзекті ұсыныстар келтіреді.*

Кілт сөздер: *бағдарламалау тілі, эволюция, алгоритм, кодтау, компьютерлік технология, жоғары деңгейлі тіл, жасанды интеллект, ақпараттық қоғам.*

Бағдарламалау тілдерінің тарихы – бұл адамзаттың есептеу техникасын меңгеру арқылы ойлау қабілетінің жаңа деңгейге көтерілуінің айғағы. Компьютерлік ғылымның іргетасы саналатын бағдарламалау ұғымы XX ғасырдың орта шенінен бастап ғылым мен техниканың ең маңызды салаларының біріне айналды. Алғашқыда тек есептеу операцияларын орындауға арналған қарапайым машиналық кодтар бүгінде миллиардтаған құрылғыларды басқарып, ғаламдық цифрлық жүйелердің негізін құрап отыр. Бағдарламалау тілдерінің эволюциясы адамзат өркениетінің дамуын, білімнің цифрлану үдерісін және жасанды интеллект дәуірінің қалыптасуын айқындап береді.

Бағдарламалаудың алғашқы кезеңдері машиналық тілден басталды. Бұл тілдер нөл мен бірден тұратын бинарлық кодтар жүйесіне негізделіп, адам түсінігіне қиын, бірақ компьютердің тікелей түсінетін командалар жиынтығы болатын. 1940-жылдары пайда болған алғашқы компьютерлерді басқару үшін бағдарламалаушылар осы машиналық командаларды қолмен жазып, әрбір операцияны жеке код арқылы сипаттауға мәжбүр болды. Мұндай тәсіл аса көп уақыт пен дәлдікті қажет етті, себебі бір ғана қате бүкіл бағдарламаның орындалуын бұзуы мүмкін еді. Дегенмен дәл осы кезеңде адам мен машина арасындағы тілдік өзара әрекеттің негізі қаланды.

1950-жылдардың ортасында ассемблер тілдері дүниеге келіп, бағдарламалауды жеңілдетудің алғашқы қадамы жасалды. Ассемблер машиналық командаларды символдық белгілермен алмастырып, бағдарламалаушыларға белгілі бір дәрежеде ыңғайлылық берді. Бұл тілдер арқылы адам компьютермен тікелей емес, символдар мен қысқартылған кодтар арқылы сөйлесе бастады. Осы кезеңде Эдсгер Дейкстра мен Джон Бэкус сынды ғалымдар бағдарламалау құрылымдарын жүйелеу мен алгоритмдік ойлауды дамытуға зор үлес қосты.

Бағдарламалау тілдерінің дамуындағы келесі кезең – жоғары деңгейлі тілдердің пайда болуы. 1957 жылы FORTRAN тілі ұсынылып, ғылыми есептерді автоматтандыру мүмкіндігі артты. Кейін COBOL, ALGOL, LISP сияқты тілдер түрлі бағыттарда дами бастады. FORTRAN инженерлік және ғылыми есептерге, COBOL – бизнес саласына, ал LISP – жасанды интеллект жүйелеріне арналған алғашқы құралдардың бірі болды. Осы кезеңнен бастап бағдарламалау

нақты қолданбалы салаларға бағытталып, әрбір тіл өзінің функционалдық ерекшеліктеріне қарай мамандандырыла түсті.

1970–1980 жылдары құрылымдық бағдарламалау дәуірі басталып, Pascal, C және BASIC тілдері кеңінен тарады. Бұл кезеңде бағдарламалаудың негізгі қағидалары – айқындылық, модульдік және алгоритмдік жүйелілік болды. Pascal тілі білім беру саласында кеңінен қолданылып, студенттер мен оқушыларға бағдарламалаудың логикалық құрылымын үйретудің тиімді құралына айналды. C тілі өзінің әмбебаптығымен ерекшеленіп, кейін көптеген операциялық жүйелер мен бағдарламалық өнімдердің негізін қалады.

Бағдарламалау тілдерінің эволюциясы 1990-жылдардан бастап жаңа кезеңге өтті – объектіге бағытталған бағдарламалау (ООП) тұжырымдамасы қалыптасты. Java, C++, Python және C# сияқты тілдер осы кезеңнің жемісі болды. Олардың басты ерекшелігі – күрделі бағдарламаларды модульдер мен кластарға бөлу арқылы құрылымдауды жеңілдету. Объектіге бағытталған тәсіл бағдарламалық кодты қайта пайдалану мен жаңарту мүмкіндігін арттырды. Бұл тәсіл қазіргі бағдарламалық инженерияның негізгі парадигмасына айналды.

XXI ғасырда бағдарламалау тілдері тек кәсіби бағдарламашылардың құралы емес, бүкіл қоғамның сандық мәдениетінің бір бөлігіне айналды. Python, JavaScript, Swift, Go, Kotlin секілді заманауи тілдер интуитивті интерфейстермен, жеңіл синтаксисімен және көпсалалы қолданылуымен ерекшеленеді. Python тілінің мәліметтер ғылымы, машиналық оқыту және жасанды интеллект жүйелеріндегі рөлі ерекше. Бұл тілдің кеңейтілген кітапханалары (NumPy, Pandas, TensorFlow, Scikit-learn) күрделі есептерді қысқа әрі тиімді код арқылы шешуге мүмкіндік береді. JavaScript веб-технологиялардың негізін құрап, интерактивті сайттар мен қосымшалардың дамуын қамтамасыз етті. Ал Swift және Kotlin тілдері мобильді бағдарламалау саласында жетекші орын алып, iOS пен Android платформаларының тұрақты дамуына жол ашты.

Бағдарламалау тілдерінің қолдану салалары бүгінгі таңда адам өмірінің барлық қырын қамтиды. Инженерлік жобалаудан бастап қаржылық талдауға, биоинформатикадан бастап робототехника мен ғарыштық зерттеулерге дейін бағдарламалау тілі әрбір саланың ажырамас бөлігі болып отыр. Ақпараттық жүйелерді құруда, мәліметтер қорын басқаруда, интернет-қызметтерді ұйымдастыруда және киберқауіпсіздік саласында әртүрлі тілдер өз ерекшеліктеріне қарай қолданылады. Мысалы, C және C++ тілдері операциялық жүйелер мен микроконтроллерлерді бағдарламалауға тиімді болса, Python мәліметтерді өңдеу мен жасанды интеллект жобаларына ыңғайлы. Ал Java мен C# корпоративтік деңгейдегі күрделі ақпараттық жүйелерді құруда кеңінен қолданылады.

Бағдарламалау тілдерінің эволюциясын қарастырғанда олардың қоғам дамуына әсерін ескермеуге болмайды. Цифрлық технологиялар заманы бағдарламалаушыны жаңа дәуірдің архитекторына айналдырды. Бағдарламалық қамтамасыз етудің арқасында денсаулық сақтау, білім беру, көлік, энергетика және байланыс салалары түбегейлі өзгеріске ұшырады. Әрбір салада процестерді автоматтандыру, есептеу жүйелерін оңтайландыру және үлкен деректермен жұмыс істеу үшін түрлі бағдарламалау тілдері қолданылады.

Білім беру жүйесінде де бағдарламалау тілдерін оқытудың маңызы айрықша. Колледждер мен техникалық бағыттағы оқу орындарында бағдарламалаудың негіздерін меңгерту студенттердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырумен қатар, логикалық және алгоритмдік ойлауды дамытады. Оқытушылар үшін басты мақсат – тек тіл синтаксисін үйрету емес, бағдарламалау арқылы ойлауды қалыптастыру. Бұл ретте Python, C++, Java тілдері оқытуда тиімді, себебі олар әртүрлі деңгейдегі күрделілікке бейімделе алады. Сонымен қатар студенттердің өздігінен зерттеу жүргізуін, жобалық жұмыстарды орындауын және өмірлік проблемаларды бағдарламалық шешім арқылы талдауға дағдылануын қамтамасыз ету қажет.

Бағдарламалау тілдерінің эволюциясы адамның ойлау жүйесінің үздіксіз дамуының көрінісі болып табылады. Машиналық кодтан бастап жасанды интеллектті басқаратын жоғары деңгейлі тілдерге дейінгі жол – бұл адамзаттың білім мен технология саласындағы жетістігінің шежіресі. Бағдарламалау – тек техникалық процесс емес, ол шығармашылық, логикалық және

аналитикалық ойлаудың тоғысуы. Әрбір жаңа тіл пайда болған сайын адам мен машина арасындағы шекара азайып, технологиялар адам өмірінің барлық саласына терең ене түсуде.

Болашақта бағдарламалау тілдерінің дамуы жасанды интеллекттің автономды жүйелерін жетілдіруге және кванттық есептеу технологияларына бейімделуге бағытталады. Кванттық бағдарламалау тілдері (мысалы, Q# немесе Qiskit) арқылы адамзат бұрынғыдан да күрделі есептерді шеше алады. Бұл бағытта бағдарламалау тек компьютермен жұмыс істеу құралы емес, жаңа ғылыми парадигмалардың қозғаушы күші ретінде қалыптасады.

Қорытындылай келе, бағдарламалау тілдерінің эволюциясы тек технологиялық ілгерілеудің нәтижесі емес, сонымен қатар адамның танымдық қабілеті мен шығармашылық әлеуетінің айғағы. Бағдарламалау тілдерін меңгеру – қазіргі білім беру жүйесінің стратегиялық басымдығы. Әсіресе колледж деңгейінде арнайы пән оқытушылары студенттерге тек техникалық білім емес, ақпараттық мәдениет пен логикалық ойлауды үйретуі қажет. Бұл қоғамды цифрлық трансформацияға бейімдеудің, инновациялық экономиканы дамытудың және заманауи маман даярлаудың негізгі шарты болып табылады. Бағдарламалау тілдерінің эволюциясын зерттеу – өткенді түсіну арқылы болашаққа бағыт алу, яғни адамзат өркениетінің цифрлық келешегін қалыптастыру жолындағы маңызды қадам.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Таненбаум Э., Остин Т. Архитектура компьютера. – Москва: Вильямс, 2020. – 742 б.
2. Kernighan B., Ritchie D. The C Programming Language. – Prentice Hall, 1988.
3. Van Rossum G. *Python Tutorial.* – Amsterdam: Centrum voor Wiskunde en Informatica, 2019.
4. Stroustrup B. The C++ Programming Language. – Addison-Wesley, 2013.
5. Gosling J. The Java Language Specification. – Oracle Press, 2022.

ЭВОЛЮЦИЯ ЯЗЫКОВ ПРОГРАММИРОВАНИЯ И СФЕРЫ ИХ ПРИМЕНЕНИЯ

Аннотация. *В статье всесторонне рассматриваются происхождение и эволюция языков программирования, их место и роль в современных информационных технологиях, а также области применения. С научно-публицистической точки зрения анализируется историческое формирование языков программирования, их уровневое деление и практическое значение в современном обществе. В статье раскрывается процесс развития — от низкоуровневых машинных языков до высокоуровневых универсальных систем, — их вклад в развитие цифровой цивилизации человечества, а также роль в сфере искусственного интеллекта, науки о данных и интернет-технологий. Автор связывает эволюцию языков программирования с методическими аспектами их преподавания в системе образования и предлагает актуальные рекомендации для преподавателей специальных дисциплин.*

Ключевые слова: *язык программирования, эволюция, алгоритм, кодирование, компьютерные технологии, высокоуровневый язык, искусственный интеллект, информационное общество.*

Кабдыкалыкова Сауле Нурлановна
Учитель истории
КГУ "Новоиртышская СШ" ОО по Глубоковскому району УО ВКО
Восточно-Казахстанская область, Глубоковский район, п.Алтайский

«ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА УРОКАХ ИСТОРИИ С ЦЕЛЬЮ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ»

***Аннотация**. В данной статье рассматриваются возможности применения технологий искусственного интеллекта (ИИ) в процессе преподавания истории в общеобразовательной школе. Приведены примеры использования интерактивных инструментов ИИ для повышения познавательной активности учащихся, индивидуализации обучения и формирования критического мышления. Особое внимание уделено практическим аспектам внедрения ИИ в учебный процесс и его влиянию на качество знаний.*

***Ключевые слова:** искусственный интеллект, цифровизация образования, история, качество знаний, интерактивное обучение, критическое мышление.*

Введение

Современное образование находится в условиях стремительной цифровизации. Технологии искусственного интеллекта становятся неотъемлемой частью образовательной среды, открывая новые горизонты для учителей и учеников. Особенно актуально использование ИИ на уроках истории, где важно не только передать фактический материал, но и развить у учащихся аналитическое и критическое мышление, умение сопоставлять источники, делать выводы и устанавливать причинно-следственные связи.

Роль искусственного интеллекта в образовательном процессе

Искусственный интеллект в образовании можно рассматривать как совокупность инструментов, способных адаптировать учебный материал под уровень знаний ученика, предоставлять обратную связь и автоматизировать рутинные задачи педагога.

Возможности ИИ на уроках истории:

1. Создание интерактивного контента

С помощью генеративного ИИ (например, ChatGPT, Bing, Copilot) можно:

- генерировать исторические документы, письма, речевые образы;
- воссоздавать диалоги между историческими личностями;
- составлять викторины, кроссворды, карты, временные шкалы.

2. Индивидуализация обучения

ИИ помогает адаптировать материал под уровень ученика, создавая:

- задания разного уровня сложности;
- пояснения сложных тем простым языком;
- тесты с автоматической проверкой и разбором ошибок.

3. Виртуальные экскурсии и реконструкции

Использование AI в связке с VR/AR позволяет «посетить» древний Рим, Бозоқ, Великий Шёлковый путь, не выходя из класса.

4. Анализ первоисточников и карт

Ученики могут загружать тексты в ИИ-систему, анализировать содержание, искать исторические параллели и делать выводы.

Практика внедрения

Пример урока:

Тема: «Казахское ханство в XV–XVI веках»

Использование ИИ:

- генерация краткого рассказа от лица Керея или Жәнібека;
- создание таймлайна событий ханства;
- тест в Google Forms, сгенерированный через ИИ.

При подготовке к конкурсу «Моя малая Родина» вместе с ученицей создана электронная книга при помощи программы Gemini (https://gemini.google.com/share/edbd86742115)

Влияние ИИ на повышение качества знаний

Применение искусственного интеллекта повышает мотивацию к изучению истории, делает процесс обучения интерактивным и исследовательским. Учащиеся не просто запоминают даты и факты, а самостоятельно открывают закономерности, формируют собственное мнение. ИИ помогает учителю анализировать результаты обучения: выявлять темы, вызывающие затруднения; отслеживать динамику успеваемости; формировать индивидуальные образовательные траектории.

Проблемы и перспективы внедрения ИИ

Несмотря на очевидные преимущества, использование искусственного интеллекта в школе требует осторожного и методически обоснованного подхода. Среди проблем можно выделить недостаточную подготовку педагогов, это выражено в том что есть разные программы многие из них платные, необходимо их изучить самим перед тем как предоставить учащимся, риск подмены живого общения технологией, необходимость соблюдения этических норм. Перспективы включают создание национальных образовательных платформ с элементами ИИ и разработку интеллектуальных исторических симуляторов, на сегодня имеются программы которыми пользуемся.

Заключение. Использование искусственного интеллекта на уроках истории открывает широкие возможности для совершенствования образовательного процесса. Грамотно применяя эти технологии, учитель может повысить интерес учащихся к предмету, развить их исследовательские навыки и значительно улучшить качество знаний. Искусственный интеллект не заменяет педагога, но становится эффективным инструментом в его руках.

Список использованных источников:

1. Андреев А.А. Цифровая трансформация образования: потенциал искусственного интеллекта. — М.: Просвещение, 2023.

2. Егорова Н.В. Искусственный интеллект в школе: методические рекомендации для учителя. — СПб., 2022.

3.Аймагамбетова Ш.М. Интеграция цифровых технологий в образовательный процесс школ Казахстана. // Проблемы современного образования. — Нур-Султан, 2023.

4.Жолдасова А.Б. Применение искусственного интеллекта в преподавании гуманитарных дисциплин. // Вестник КазНПУ им. Абая. Серия «Педагогические науки». — 2022. — №3 (75).

5.Мухамбетова Г.Т. Цифровая трансформация образования Республики Казахстан: возможности и вызовы. — Алматы: Кокшетау, 2022.

6.Министерство просвещения РК. Концепция цифровизации системы образования Республики Казахстан, 2023. — URL: https://edu.gov.kz

Молдамсеитова Айгерим Раисовна
Тәрбиеші
"№6" Нұрсәуле" бөбекжайы" КМҚК
Абай облысы, Семей қаласы

ЗАТТАРДЫҢ ПІШІНІН ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ПІШІНДЕРМЕН СӘЙКЕСТЕНДІРУ. КЕҢІСТІКТІ БАҒДАРЛАУ. ШАРШЫ ПІШІНІН ӨЗГЕ ФИГУРАЛАРДЫҢ АРАСЫНАН ТАБУ

Мақсаты:

Балалардың кеңістікте бағдарлау қабілеттерін дамыту, заттардың пішінін геометриялық пішіндермен сәйкестендіруге, шаршы пішінін ажыратуға үйрету.

Міндеттері:

Геометриялық пішіндер туралы білімін кеңейту.

Кеңістіктік бағдарлау ұғымдарын (оңға, солға, жоғары, төмен) меңгерту.

Логикалық ойлау мен салыстыру, сәйкестендіру дағдыларын жетілдіру.

Ұқыптылыққа, ынтымақ пен белсенділікке тәрбиелеу.

Әдіс-тәсілдер: сұрақ-жауап, ойын, түсіндіру, демонстрация.

Көрнекіліктер: суреттер, слайд, пішіндер, карточкалар, луллия шеңбері, дьенеш блоктары.

Ұйымдастырылған іс-әрекетінің барысы:

І. Ынталандыру-ояту кезеңі:

Мақсаты: Балалардың көңіл-күйін көтеру, назарын сабаққа аудару, топта жағымды атмосфера қалыптастыру.

Міндеті: Балаларды сәлемдесу мәдениетіне, қонаққа құрмет көрсетуге баулу.

Тәрбиеші балаларды жылы қарсы алып, шаттық шеңбері арқылы амандасуға шақырады.

Шаттық шеңбері:

Біздер жақсы баламыз,
Өсті ақыл-санамыз.
Қонақтармен ең алғаш,
Амандасып аламыз.

Балалар үш тілде амандасады:

– Сәлеметсіздер ме!
– Здравствуйте!
– Good morning!

Тәрбиеші:

– Бүгін біз «Математика еліне» саяхатқа барамыз. Ол үшін автобуске билет аламыз және өз орнымызды табамыз.

Балалар қызығушылықпен орындарын табады, назарларын шоғырландырады.

ІІ. Ұйымдастырушы–ізденуші кезеңі

1-тапсырма: «Геометриялық пішіндерді тану»

Мақсаты: Негізгі геометриялық пішіндермен (дөңгелек, үшбұрыш, шаршы, сопақ) таныстыру және ажырату.

Міндеті: Пішіндерді атау, сипаттау және есте сақтауға үйрету.

Тәрбиеші:

– Қақпа түрлі-түсті пішіндермен безендірілген екен. Қандай пішіндерді көріп тұрсыңдар?

Балалар: үшбұрыш, шаршы, дөңгелек, сопақ.

2-тапсырма: «Сандар әлеміне саяхат»

Мақсаты: 1–10 дейінгі сандарды ажырату және санау дағдысын қалыптастыру. **Міндеті:** Заттарды санау арқылы сан мен сандық ұғымның байланысын түсіндіру.

Тәрбиеші сұрайды:

– Неше шырша көріп тұрсыңдар? Бірінші шыршада неше торғай, екіншіде неше көбелек бар?

Балалар: екі шырша, сегіз торғай, бес көбелек.

3-тапсырма: «Білгішпектің жұмбақтары»

Мақсаты: Балалардың логикалық ойлауын, қиялын дамыту.

Міндеті: Сөздік қорын байыту, жауапты ойлап табуға ынталандыру.

Жұмбақтар:

– Екі дөңгелегі, екі басқышы бар... (Велосипед)

– Орманда үйшігі бар үш кейіпкер... (Үй, аюлар)

– Үш көзінде жалын бар... (Бағдаршам)

4-тапсырма: «Жыл мезгілін тап»

Мақсаты: Күз мезгілі туралы білімдерін бекіту.

Міндеті: Күз айларын атауға және табиғаттағы өзгерістерді тануға үйрету.

Тәрбиеші:

– Қазір жылдың қай мезгілі? Күзде неше ай бар? (Қыркүйек, қазан, қараша)

5-тапсырма: «Луллия шеңбері»

Мақсаты: Түстер мен пішіндерді сәйкестендіру арқылы логикалық ойлауды дамыту.

Міндеті: Түс пен пішін арасындағы байланысты түсінуге көмектесу.

Балалар шеңбердегі түстер мен пішіндерді сәйкестендіреді.

6-тапсырма: «Тастар арқылы өту»

Мақсаты: Реттік санауды бекіту және қозғалыс координациясын жетілдіру.

Міндеті: 1–3 дейінгі сандарды ретімен айту, секіру арқылы моторикасын дамыту.

Балалар сандар ретімен тастардың үстінен секіреді.

7-тапсырма: «Өз досыңды тап»

Мақсаты: Пішіндерді жұптау және ұқсастықты табу арқылы салыстыру қабілетін арттыру.

Міндеті: Сәйкестікті тануға, топпен жұмыс істеуге үйрету.

Балалар пішіндердің өз жұбын табады.

8-тапсырма: «Шаршыны тап»

Мақсаты: Шаршыны басқа фигуралардан ажыратуға үйрету.

Міндеті: Геометриялық пішіндерді көзбен тану және салыстыру қабілетін бекіту.

Балалар шаршы пішінін тауып қысқышпен қысады.

9-тапсырма: «Пішін мен затты сәйкестендір»

Мақсаты: Заттардың пішінін тану және геометриялық пішінмен сәйкестендіру.

Міндеті: Пішін ұғымын күнделікті заттармен байланыстыра білуге үйрету.

Балалар тақтадағы пішіндерге сәйкес заттарды іледі.

10-тапсырма: «Өз үйіңді тап»

Мақсаты: Сандарды тану және топтық әрекетке қатысу.

Міндеті: Сандарды ажырата білу, ұйымшылдыққа тәрбиелеу.

Балалар шеңбердегі сандарға сәйкес топтарға жиналады.

11-тапсырма: «Дьенеш блоктарымен жұмыс»

Мақсаты: Геометриялық пішіндермен практикалық жұмыс жасау арқылы түс, көлем, пішін ерекшеліктерін тану.

Міндеті: Талдау, салыстыру, топтау қабілеттерін дамыту.

Балалар блоктарды пішіні мен түсі бойынша сұрыптайды.

12-тапсырма: «Суретті құрастыр»

Мақсаты: Кеңістікте бағдарлай отырып, бөліктерден тұтас сурет жасау. Міндеті: Ұсақ моторикасын дамыту, кеңістік ұғымдарын (жоғары, төмен, оң, сол) қолдану.

Балалар суретті пішіндер арқылы толықтырады.

III. Рефлексивті–түзетуші кезең

Мақсаты: Оқу қызметін қорытындылау, білімді бекіту.

Міндеті: Балалардың алған әсерін анықтау, өз ойын жеткізуге үйрету.

Тәрбиеші:

– Балалар, бүгін біз қайда бардық? Не үйрендік?

Балалар жауап береді, сабақтан алған әсерлерін айтады.

Тәрбиеші белсенді қатысқан балаларды мадақтап, «Білімді бала» сыйлығын ұсынады.

Күтілетін нәтиже

Нені біледі: Заттардың пішінін геометриялық пішіндермен сәйкестендіруді меңгереді.

Нені игереді: Кеңістікте бағдарлауды үйренеді.

Нені білуі тиіс: Негізгі геометриялық пішіндерді ажырата алады.

Утеулиева Асел Абилхайровна
Әдіскер, педагог-модератор
Еңбекші мектеп-балабақшасы
Ақтөбе облысы, Темір ауданы, Еңбекші ауылы

«САНДЫҚ ӘҢГІМЕЛЕР МЕН МУЛЬТИМЕДИЯ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУ»

Кіріспе бөлім

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде мультимедиялық технологиялар мен сандық әңгімелерді қолдану балалардың тілін дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл әдістердің тиімділігі балалардың оқу үдерісіне қызығушылығын арттыру және олардың коммуникативтік дағдыларын жетілдіру арқылы көрінеді. Интерактивті әңгімелер мен сахналық оқиғалар балалардың ой-өрісін кеңейтіп, тілдік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мультимедиялық ресурстар арқылы балалардың тілін дамыту — бұл тек тіл үйрену емес, сонымен қатар олардың шығармашылық ойлау қабілетін жетілдірудің де құралы.

Сандық әңгімелер балаларға күрделі тақырыптарды оңай түсінуге мүмкіндік береді, ал мультимедиялық құралдар олардың есту, көру және сезіну сезімдерін белсендіру арқылы тілдік дағдыларды кешенді түрде дамытуға ықпал етеді. Бұл әдістердің практикалық маңыздылығы балалардың тіл үйрену процесін жағымды әрі тиімді етуінде жатыр. Сонымен қатар, мультимедиялық ресурстар қазіргі қоғамдағы ақпараттық технологиялар дамуының шынайы көрінісі болып табылады және оларды білім беру үдерісіне енгізу балалардың заманауи технологияларға бейімделуін қамтамасыз етеді.

Бұл зерттеу интерактивті әңгімелердің балалардың эмоционалдық және әлеуметтік дамуына тигізетін ықпалын да қарастырады. Бүгінгі күні балалардың тілдік дағдыларын дамытуға арналған әдістердің әртүрлілігі олардың оқу процесін жекелендіруге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде әр баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың тілдік дағдыларын тиімді дамытуға ықпал етеді.

Жалпы, бұл зерттеу мультимедиялық құралдардың мүмкіндіктерін толық пайдалану арқылы балалардың тілін дамытуда жаңа жолдарды ашуға бағытталған. Бұл балалардың болашақта сапалы білім алуы мен қоғамда белсенді қатысуына негіз болмақ.

Негізгі бөлім

Сандық әңгімелер мен мультимедиялық ресурстарды қолдану арқылы балалардың тілін дамыту қазіргі заманғы білім беру жүйесінің маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Бұл әдістің негізі сандық технологиялар мен мультимедиялық құралдарды бірлесе отырып, балалардың тілдік дағдыларын кешенді дамытуға бағытталған.

Сандық әңгімелер мен интерактивті әдістердің тиімділігі

Интерактивті әңгімелер балалардың тілдік қорын байытуда ерекше рөл атқарады. Мысалы, StoryBird және Toontastic сияқты платформалар балаларға өз әңгімелерін құрастыруға және оларды сандық форматта жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Бұл әдістер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып қана қоймай, олардың сөздік қорын

кеңейтуге септігін тигізеді. Интерактивті әңгімелер арқылы балалар әртүрлі кейіпкерлер мен оқиғалар арқылы тілдік құрылымдарды меңгереді.

Сахналық оқиғалар мен мультимедиялық құралдар

Сахналық оқиғалар мен мультимедиялық құралдар балалардың сөйлеу қабілетін жақсартуға айтарлықтай әсер етеді. Мәселен, балалар театрында немесе сахнада ойнау кезінде балалар жаңа сөздер мен фразаларды қолдануға мәжбүр болады. Бұл әдіс олардың тілдік сенімділігін арттырады және коммуникативтік дағдыларын жетілдіреді. Сонымен қатар, мультимедиялық құралдар арқылы балалардың есту және көру сезімдері белсендіріледі, бұл олардың тілдік қабылдауын жақсартады.

Мультимедиялық материалдар арқылы тыңдау және түсіну дағдыларын дамыту

Балалар мультимедиялық материалдар арқылы жаңа ақпаратты қабылдап, оны түсіну қабілетін дамыта алады. Мысалы, аудиокітаптар мен бейнематериалдар балалардың тыңдау және қабылдау дағдыларын жақсартады. Бұл әдістер олардың түсіну қабілетін арттырады және күрделі тақырыптарды жеңіл меңгеруге мүмкіндік береді.

Сандық әңгімелерді білім беру процесіне енгізу

Сандық әңгімелерді білім беру процесіне тиімді енгізу — бұл балалардың оқу процесін жекелендіруге мүмкіндік береді. Әрбір бала өзіне қызықты және түсінікті болатын әңгімелерді таңдап, оларды сандық құралдар арқылы жүзеге асыра алады. Бұл әдіс балалардың оқу мотивациясын арттырады және олардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

Маңыздылығы мен артықшылықтары

Сандық әңгімелер мен мультимедиялық құралдардың білім берудегі маңыздылығы олардың тілді меңгеру процесін жеңілдетуінде және оқушылардың заманауи технологияларға бейімделуін қамтамасыз етуінде жатыр. Бұл әдістер балалардың тілдік дағдыларын дамытумен қатар, олардың шығармашылық ойлау қабілеттерін де жетілдіреді. Сонымен қатар, мультимедиялық құралдар балалардың тілдік коммуникациясын кеңейтіп, оларды әртүрлі мәдениеттер мен тілдік орталарды түсінуге баулиды.

Қорытынды ойлар

Сандық әңгімелер мен мультимедиялық ресурстарды қолдану арқылы балалардың тілін дамыту — бұл қазіргі білім беру жүйесінің болашағы. Бұл әдістердің тиімділігі тек тілдік дағдыларды ғана емес, сонымен қатар балалардың шығармашылық және ойлау қабілеттерін де дамытуға бағытталған. Сондықтан, бұл бағытты одан әрі зерттеп, оны білім беру жүйесіне кеңінен енгізу қажет. Сандық құралдардың және мультимедиялық технологиялардың дамуы балалардың болашақта сапалы білім алуына және қоғамда белсенді қатысуына негіз болмақ.

Қорытынды бөлім. Сандық әңгімелер мен мультимедиялық ресурстарды қолдану арқылы балалардың тілін дамыту қазіргі білім беру жүйесінің маңызды аспектісі ретінде қарастырылады. Бұл әдіс балалардың тілдік дағдыларын кешенді түрде дамытып қана қоймай, олардың шығармашылық қабілеттерін арттырады. Интерактивті әңгімелер мен сахналық оқиғалар арқылы балалардың сөздік қоры байи түседі, ал мультимедиялық құралдар тыңдау және түсіну дағдыларын жетілдіреді. Бір жағынан, сандық әңгімелер оқу процесін жекелендіруге мүмкіндік берсе, екінші жағынан, балалардың қазіргі заманғы технологияларға бейімделуін қамтамасыз етеді. Мақалада қарастырылған мәселенің маңыздылығы – бұл әдістердің балалардың тілдік және шығармашылық қабілеттерін дамытудағы тиімділігінде. Сандық құралдарды білім беру жүйесіне кеңінен енгізу арқылы балалардың сапалы білім алуына және қоғамда белсенді қатысуына негіз қаланады.

Қорытындылай келе, сандық әңгімелер мен мультимедиялық ресурстарды қолдану білім беру саласында үлкен мүмкіндіктер ашады. Болашақта осы бағытты дамытып, педагогикалық тәжірибеге енгізу қажет. Оқырмандарға ұсынысым: сандық технологияларға бейімделіп, мультимедиялық құралдарды білім беру процесіне белсенді енгізіп, балалардың тілдік және шығармашылық қабілеттерін барынша дамытуға ұмтылу керек. Бұл жолда мұғалімдер, ата-аналар және білім беру мекемелері бірлесе әрекет етіп, балалардың болашағына бағытталған жаңа тәсілдерді іздестіруі тиіс.

Тасымова Меруерт Ельдосовна
Учитель истории
КГУ школа -гимназия №13 “ЭКОС”
Акмолинская область, г .Кокшетау

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

Аннотация

*В статье рассматривается актуальность применения **интерактивных методов обучения** на уроках истории в условиях глобальной информатизации и постиндустриального общества. Автор, учитель истории из Казахстана , подчеркивает необходимость формирования у учащихся способности к самостоятельному размышлению, аргументации и толерантной коммуникации. Проанализированы такие методы, как **дискуссия, «мозговой штурм», дебаты, метод кейсов** и **«синквейн»**. Особое внимание уделено практическому опыту использования **ролевой игры** при изучении темы **«Общественно-политические взгляды казахских просветителей XIX века»** (Абай Кунанбаев, Шокан Уалиханов, Ибрай Алтынсарин) в 11 классе. Сделан вывод о том, что интерактивные методы способствуют развитию коммуникативных и критических умений, повышают мотивацию и обеспечивают глубокое погружение в учебный материал*

Ключевые слова: *интерактивные методы обучения, уроки истории, ролевая игра, метод кейсов, дебаты, критическое мышление, коммуникативные навыки.*

Мир не стоит на месте, всё изменяется моментально и зачастуюсущественно. И поэтому в условиях постиндустриального общества и его глобальной информатизации, очень многое зависит от школы. Для того чтобы благополучно социализироваться и адаптироваться к существованию в данном мире учащийся обязан обладать способностью без помощи других размышлять, формулировать, обосновывать а также защищать свою точку зрения, уметь аргументировать и толерантно коммуницировать с другими людьми.

Поиск новых форм и приемов изучения истории в наше время – очень актуальное явление. Вместе с тем сегодня подготовка преподавателей истории и повышение квалификации учителей просто невозможны без осмысления современного состояния методики изучения истории в школе и усвоения новых концептуально-методических подходов и моделей, современных форм и методов активного развивающего обучения. Современный учитель ставитсвоей целью организацию учебного процесса таким образом, чтобы у учащихся формировался устойчивый интерес к учению, который снимет напряжение, поможет формировать навыки учебной деятельности, окажет эмоциональное воздействие на детей, благодаря чему у них формируются более прочные, глубокие знания. Многие учителя ищут разные нетрадиционные способы «оживления» урока, привлечения учащихся к активной работе, разнообразию форм объяснения нового материала. Разумеется,

ни в коем случае нельзя отказываться от традиционного урока, как основной формы обучения и воспитания детей, но также можно этим традиционным урокам придать некую оригинальность, привлекательность, чтобы детям было интересно на уроках, что бы он вызывал у них стремление к учебе.

История - это не просто сухие факты и даты, это описание жизненных событий, которые сформировали нашу сегодняшнюю реальность. Поэтому важно помочь учащимся понять, как прошлое влияет на настоящее и будущее. Одним из ключевых моментов в обучении на уроках истории является применение интерактивных методов обучения. Они позволяют сделать урок более интересным, запоминающимся и насыщенным. Интерактивные методы обучения позволяют учителю внедрить технологию новых приоритетов, новых задач школьного исторического образования. Включить в учебный процесс новую форму введения урока, используя разнообразные технологии обучения. Новый подход в обучении не должен основываться на парадигме усвоения новых знаний, умений и навыков. Он должен быть направлен на парадигму развития,которая обеспечит становление человека как субъекта жизни.

О.С. Анисимов выделяет традиционные, новые (имитационные) и новейшие – инновационные игры. Вторые, в свою очередь, делятся на неигровые и игровые.

К неимитационным интерактивным методам автор относит проблемное обучение, практические занятия, семинары, конференции, проблемные лекции, дискуссии. К имитационным игровым интерактивным методам обучения автор относит разыгрывание ролей, деловые игры, игровое проектирование. К имитационным неигровым – анализ конкретных ситуаций, имитационные упражнения, действие по инструкции [1].

Активно используемые методы интерактивного обучения: это, дискуссия, «мозговой штурм» ролевая и деловая игра, метод “Синквейна”, дебаты, , “INSERT” (активное чтение), “чтение со стопами ”, метод шести шляп, методика сотрудничества (“кооперативное обучение”), проектная деятельность и другие.

Дебаты - это специфический интеллектуальный конкурс, требующий наличия двух команд, которые обсуждают определенную тему, представляют свои доводы и опровержения по поводу выдвинутого утверждения с целью убедить жюри в своей правильности. Согласно доктору педагогических наук Е.О. Галицкому, дебаты представляют собой эффективный метод обучения, позволяющий улучшить не только умение вести дискуссию, но и защищать свою точку зрения, с учетом того, что противоположная сторона имеет право на свое мнение [2].

Правила дебатов состоят в следующем: участие принимают все участники (некоторые играют роли председателя, спикеров, секретаря и экспертов, а другие - зрителей, которые должны выбирать между доводами "за" и "против", а также формулировать вопросы); к концу дебатов все участники должны озвучить свою точку зрения и дать аргументы в ее пользу; каждый участник может выступить только один раз; в случае затруднений с ответами на вопросы каждый спикер, кроме подведения итогов, может просить тайм-аут продолжительностью до 2 минут; спикер может не отвечать на вопрос, не объясняя причины; эксперты должны оценивать аргументы, а не самих участников [3].

Метод кейсов - он основан на рассмотрении реальных повседневных, социальных, экономических и других проблемных ситуаций. Суть метода заключается в осмыслении учащимися реальной жизненной ситуации, которая не только акцентирует внимание на одной проблеме, но и актуализирует комплекс необходимых знаний для разрешения заданной проблемы. Важно, чтобы сама проблема не имела однозначного решения. Для подготовки проекта, доклада или компьютерной презентации обучающимся предлагается пакет материалов, который включает разнообразные описания ситуации из различных источников: научно-популярных журналов, научной, специальной, литературы, СМИ и т.д.

Кейс-метод является интерактивным методом обучения, который, как показывает практика, получает самое позитивное отношение со стороны школьников. При работе по

этому методу формируются такие компоненты ключевых компетенций, как умение находить решение проблемы, общаться, вести переговоры, быть толерантным, брать на себя ответственность. Коммуникативные навыки также являются одним из ключевых компонентов, которые формируются у обучающихся.

Методы интерактивного обучения имеют множество преимуществ по сравнению с традиционными методами. Они способствуют развитию коммуникативных и критических умений, активизируют учащихся и помогают им лучше понимать материал. Кроме того, интерактивные методы обучения способствуют формированию положительной образовательной среды, повышают мотивацию к учению и помогают учащимся лучше удерживать информацию в памяти.

Использование ролевой игры при изучении темы «Общественно- политические взгляды казахских просветителей XIX века» в 11 классе

В ходе педагогического опыта при изучении темы «Общественно- политические взгляды казахских просветителей XIX века» был использованный метод интерактивного обучения «ролевая игра». Где ученики выступали от имени мыслителей 19 века: Абай Кунанбаева, Шокана Уалиханова и Ибрай Алтынсарина. Задачей учащихся было: выступить от имени мыслителя,раскрыть биографию, определить общественно-политические взгляды, назвать труды авторов.

Ролевая игра – это метод образования, при котором учащиеся играют роли и симулируют определенные ситуации, чтобы изучать исторические события, процессы и тенденции.

В данном случае, использование метода интерактивного обучения в виде ролевой игры позволило учащимся не просто узнать о казахских мыслителях XIX века, но и почувствовать себя в их образе, а также развить умение анализировать произведения литературы и выступать перед аудиторией.

В рамках учебной игры участники задавали друг другу вопросы, касающиеся биографических деталей и взглядов на жизнь известных мыслителей. Вопросы были различной тематики.

Участники игры отвечали от имени мыслителя, что позволило им глубже погрузиться в его биографию и миропонимание это сделало урок интересным и ярким.

Как показал результат практики с методом ролевой игры ученики более активны и участвуют в процессе обучения более эффективно. Они могут играть различные роли, иметь определенные задачи и цели, что позволяет им лучше понимать материал и применять на практике. Кроме того, ролевая игра позволяет ученикам развивать коммуникативные навыки, такие как лидерство, работа в группе, эмпатия и общение с другими людьми. В целом, метод ролевой игры обеспечивает активное и глубокое погружение учеников в учебный материал, что способствует более успешному процессу обучения.

Интерактивные методы обучения являются эффективным и инновационным подходом к обучению, позволяющим учащимся активнее участвовать в процессе обучения. Обмен идеями и опытом между учащимися и преподавателем способствует эффективному усвоению материала и повышает мотивацию к обучению. Однако, для того, чтобы использование интерактивных методов обучения было наиболее эффективным, необходимо учитывать специфические потребности каждой группы и учащегося индивидуально. Также важно обеспечить соответствующую техническую оснащенность и кадровый потенциал для проведения интерактивных уроков.

Таким образом, использование интерактивных методов обучения является важным инструментом для развития образования, однако, для максимального эффекта, нужно учитывать специфические особенности каждого курса и учебного заведения, а также современные требования и технологические возможности.

Список литературы

1. Анисимов, О.С. «Развивающие игры. Игротехника. Методология»//Изд-во «РАГС» - Москва - 2006.

2. Пригарина Н.В. Использование мультимедийных технологий на уроках математики в начальной школе http://festival.1september.ru/.

3. Алексеева Л.И. «Современные интерактивные методы обучения в общеобразовательной школе» [Электронный ресурс] Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – № 76.-Т. 2. – 2008.- с. 97-99.

4. Thomas, A. K. ««Cinquains»// Изд-во « Blueprint Review» - Нью-Йорк-1968.

5. Студеникин М.Т, «Методика преподавания истории в школе»// Изд-во: «Владос» - Москва - 2000.

6. Адия Джайлыкпаева. "Использование электронных тестов в учебном процессе". Ссылка: http://www.edu-it.kz/ru/statyi/157-ispolzovanie-elektronnykh- testov-v-uchebnom-protsesse.

7. А. Дайрабаева, «Использование интерактивных методов обучения в высшей школе Казахстана»// Изд-во «Ярославский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского» - Ярославль - 201

ТАРИХ САБАҒЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

Аннотация. *Мақалада жаһандық ақпараттандыру және постиндустриалды қоғам жағдайында тарих сабақтарында интерактивті оқыту әдістерін қолданудың өзектілігі қарастырылады. Қазақстандық тарих пәні мұғалімі ретінде автор оқушылардың өз бетінше ойлану, пікірін дәлелдей алу және толерантты қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырудың маңыздылығын атап көрсетеді. Мақалада пікірталас, «миға шабуыл», дебат, кейс-стади және «синквейн» сияқты әдістер талданады. Ерекше назар 11-сыныпта «XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының әлеуметтік-саяси көзқарастары» (Абай Құнанбайұлы, Шоқан Уәлиханов, Ыбырай Алтынсарин) тақырыбын оқыту кезінде рөлдік ойын әдісін қолдану тәжірибесіне аударылған. Зерттеу нәтижесінде интерактивті әдістердің коммуникативтік және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға, оқу мотивациясын арттыруға және оқу материалына терең енуге ықпал ететіні анықталады.*

Кілт сөздер: *интерактивті оқыту әдістері, тарих сабағы, рөлдік ойын, кейс әдісі, дебат, сыни ойлау, коммуникативтік дағдылар.*

Досмухамбетова Кумысай Мухамедгалеевна
Мектепалды тобының тәрбиешісі
КМҚК "Гүлдер" бөбекжайы
Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Тобыл қаласы

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫ

Аңдатпа

Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың тұлғалық және әлеуметтік дамуының өзектілігі қарастырылады. Қазіргі білім беру тұжырымдамаларындағы өзгерістер аясында мектепке дейінгі ұйымдар мен мектепалды даярлық сыныптарының баланы тек мектепке дайындау емес, оның тұлғалық және әлеуметтік әлеуетін қалыптастырудағы рөлі талданған. Автор мектепке дейінгі баланың әлеуметтенуінің психологиялық және педагогикалық шарттарын аша отырып, табысты әлеуметтенудің тұлғаның әрі қарай дамуы үшін маңызын атап өтеді.

Мақалада ойын іс-әрекетінің тұлғаны қалыптастырудағы орны, эмоциялық әл-ауқат, коммуникативтік құзыреттілікті дамыту және отбасының әлеуметтенудегі негізгі рөлі сипатталған. Сонымен қатар «мұғалім – бала – ата-ана» ынтымақтастығының маңыздылығы көрсетіліп, педагогтардың кәсібилігі мен мейірімді қарым-қатынасы баланың әлеуметтік және тұлғалық дамуының басты шарты ретінде айқындалады.

Кілт сөздер: *мектепке дейінгі білім беру, әлеуметтену, тұлғалық даму, ойын іс-әрекеті, эмоциялық әл-ауқат, әлеуметтік дағдылар, отбасы тәрбиесі, мұғалім–ата-ана ынтымақтастығы, коммуникативтік құзыреттілік.*

Қазіргі уақытта мектепке дейінгі балалық шақтың ішкі құндылығын, оның бірегейлігін және тұлғаны дамытудағы ерекше маңызын тану бағытында мектепке дейінгі тәрбие тұжырымдамасында елеулі өзгерістер болды.

Орта мектептерде мектепалды даярлық сыныбының функциялары баланы мектепке дайындаумен ғана шектелмейді, оның тұлғасының әлеуметтік-психологиялық негіздерін қалыптастыруға дейін кеңейеді, бала тәрбиесінің құндылығы оның тұлғалық дамуының құндылығымен ауыстырылады. Бастауыш сыныпқа дейінгі тәрбиенің құндылықтары мен мақсаттарын түсінуге жаңа көзқарас қазіргі мектепалды даярлық оқушыларының жеке басын дамыту бойынша тәрбие жұмысының мазмұнын дамыту мен нақтылауды өзекті етеді.

Қазіргі кезеңде адамның балалық шағы - физиологиялық, психологиялық, педагогикалық ғана емес, сонымен қатар күрделі әлеуметтік-мәдени құбылыс. Сонымен қатар қазіргі заманғы мектепке дейінгі білім беру саласындағы мамандар балалық шақтағы оқыту мен тәрбиелеудегі қолданыстағы тәсілдер «жалпы» балаға арналғанын, олар мәдени-тарихи жағдайды ескермейтінін атап өтеді. Адамзат мәдениеті жүйесіндегі балалық шақ мәртебесінің өзгеруін ғалымдар мен педагог мамандар түсінуі керек.

Жеке тұлғаны дамыту әрқашан қиын міндет болды. Мұғалімдердің алдында қазіргі жағдайда баланы нені оқыту және қалай тәрбиелеу керек деген дәстүрлі сұрақтардан басқа тарихи дамудың қазіргі кезеңінде қоғам талаптарына жауап беретін тұлғаны қалай қалыптастыру керек деген мәселе туындайды. Тұлғаның негізгі құрылымдары өмірдің алғашқы жылдарында қаланады, демек, жас ұрпақтың бойында тұлғалық қасиеттерді тәрбиелеуде отбасы мен білім беру мекемелеріне ерекше жауапкершілік жүктеледі. Негізгі мақсаттардың бірі – баланың табысты әлеуметтенуіне үлес қосу.

Мектепке дейінгі білім берудің негізгі жалпы білім беру бағдарламасының құрылымына қойылатын талаптарда мектеп жасына дейінгі балаларды дамытудың төрт бағыты белгіленген. Соның бірі – әлеуметтік және тұлғалық даму. Бұл бағыт сонымен қатар мектеп жасына дейінгі балалардың интеллектуалдық және тұлғалық қасиеттерін дамытуға бағытталған бағыт ретінде «әлеуметтендіру» білім беру саласын қамтиды.

Мектеп жасына дейінгі баланы табысты әлеуметтендіру бүгінгі күні мектепке дейінгі білім беру мекемесі және бастауыш сынып кезеңі үшін ең өзекті мәселе болып табылады. Әлеуметтену – жеке тұлғаның әлеуметтік тәжірибені, әлеуметтік байланыстар мен қатынастар жүйесін ассимиляциялау процесі. Әлеуметтену процесінде адам қоғамда қалыпты өмір сүруге қажетті мінез-құлықтың қоғамда бекітілген формаларына ие болады.

Жеке тұлғаның одан әрі дамуы, оның қабілеттерінің ашылуы, тұлғаның қалыптасуы мектепке дейінгі жаста сәтті әлеуметтенуге байланысты, сондықтан педагогтардың міндеті – олардың күш-жігерін мектепке дейінгі білім беру мекемесінде тәрбиеленушілердің табысты әлеуметтенуі үшін жағдай жасауға бағыттау.

Мектеп жасына дейінгі баланың әлеуметтенуі мыналарды қамтиды:

- өзіне қолжетімді әлеуметтік ортада адекватты бағдарлану қабілетін дамыту, қоғамның мәдени дәстүрлеріне сәйкес өзінің жеке басының және басқа адамдардың өзіндік құндылығын сезіну, әлемге сезімі мен көзқарасын білдіру;

- баланың эмоционалдық әл-ауқаты – бұл ең алдымен баланың жан дүниесіндегі жайлылық (өзін-өзі жоғары бағалау, мақсатқа жетудегі жетістікке бағдарлану, жағымды эмоциялардың болуы). Әрбір балаға қолайлы, оның даралығын, шығармашылығын дамытуға, шығармашылық белсенділік дағдыларын дамытуға және өмірде табысқа жетуге қолайлы жағдай жасау;

- баланың басқа адамдарға деген оң көзқарасы, сыйластық пен толеранттылыққа тәрбиелеу. Тұлғаның қалыптасу процесі көбінесе баланың басқалармен қарым-қатынасының ерекшеліктеріне байланысты;

- баланың коммуникативтік құзіреттілігін (басқа адамдармен қажетті тиімді байланыстарды орнату және қолдау, ынтымақтастық, тыңдау және есту, басқа адамдардың эмоционалдық тәжірибесі мен күйлерін тану, өз эмоцияларын білдіру) дамыту;

- балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту.

Әлеуметтік дағдылар достық қарым-қатынас орнатуға, кез келген ортада өзін жайлы сезінуге, басқа адамдармен араласуға дайын болуға, бейімделу қабілетіне көмектеседі. Объектілік-кеңістіктік ортаны байыту баланың өзін-өзі дамытуға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі жаста ойын жетекші іс-әрекет болып табылады, ал қарым-қатынас оның бөлігі мен шартына айналады. Бұл жаста сол салыстырмалы тұрақты дүние игеріледі, бұл баланы алғаш рет толық дамымағанымен, одан әрі дамып, жетілдіре алатын тұлға деп атауға негіз береді. Бұған ойын және әртүрлі өндірістік қызмет түрлері (жобалау, модельдеу, сурет салу және т.б.), сондай-ақ еңбек және оқу әрекетінің бастапқы формалары ықпал етеді.

Ойын арқылы баланың тұлғасы жетілдіріледі:

1) мотивациялық-қажеттілік сферасы дамиды: мотивтер иерархиясы туындайды, мұнда бала үшін жеке мотивтерден гөрі әлеуметтік мотивтер маңыздырақ болады.

2) танымдық және эмоционалдық эгоцентризм жеңеді: бала кез келген кейіпкердің, қаһарманның және т.б. рөлін ала отырып, оның мінез-құлқының ерекшеліктерін, позициясын ескереді. Бала өз іс-әрекетін ойындағы серіктес - кейіпкердің әрекетімен үйлестіру керек. Бұл

адамдар арасындағы қарым-қатынасты бағдарлауға көмектеседі, мектеп жасына дейінгі баланың өзін-өзі тануы мен өзін-өзі бағалауының дамуына ықпал етеді.

3) мінез-құлықта ашықтық дамиды: рөл ойнағанда бала оны стандартқа жақындатуға ұмтылады. Әлеуметтік әлемде адамдар арасындағы қарым-қатынастың типтік жағдайларын жаңғырта отырып, мектеп жасына дейінгі бала әлеуметтік заңдылықтарға сәйкес өзінің іс-әрекетін, импульсін және әрекетін бағындырады. Бұл балаға мінез-құлық нормалары мен ережелерін түсінуге және ескеруге көмектеседі.

4) ақыл-ой әрекеттері дамиды: ой жоспары қалыптасады, баланың қабілеті мен шығармашылық мүмкіндіктері дамиды.

Тағы бір маңызды шарт – мектеп жасына дейінгі баланың жеке басының дамуына әсер ете алатын білім беру ұйымдары мамандарының кәсібилігі:

- түсіну және көмектесу – мұғалімнің басты ұстанымы;
- өмірге оң көзқарас;
- жақсылыққа ұмтылу;
- шығармашылық белсенділікті қалыптастыру;
- мейірімділік;
- баланың ішкі дүниесін алған әсерлерімен байыту;
- оқу үрдісін сауатты және педагогикалық мақсатқа сай құру;
- мектеп жасына дейінгі баланың әлеуметтік және тұлғалық дамуы үшін жағдай жасау және қамтамасыз ету.

Баланы тәрбиелеу мен дамытудың, оның әлеуметтік тәжірибені меңгеруіндегі басым фактор – отбасы (әлеуметтену институттарының бірі ретінде). Ата-аналар оқу процесінің белсенді қатысушылары болып табылады. Отбасындағы бала қарым-қатынас жасауды үйренеді, алғашқы әлеуметтік тәжірибені алады, әлеуметтік бағыттылықты меңгереді. Отбасы тәрбиесінің басымдығын тану білім беру ұйымы тарапынан отбасына деген жаңа көзқарасты және отбасымен жұмыстың жаңа формаларын талап етеді.

Осыдан негізгі міндет: мұғалімдердің отбасылармен тиімді қарым-қатынас жасау үшін жағдай жасау. Сондықтан да «мұғалім – бала – ата-ана» триадасында толыққанды әлеуметтік ынтымақтастықты құру – біздің қызметіміздің басты міндеттерінің бірі. Ынтымақтастық – бұл «тең негізде» қарым-қатынас.

Қорыта келгенде, білім беру мен оқытудың тиімділігі мәселесі кез келген уақытта өзекті саналады.

Балалардың ерте жастан бастап табысты әлеуметтенуі олардың жалпы дамуы мен әл-ауқаты үшін өте маңызды. Мектепке дейінгі білім беру бағдарламалары әлеуметтік өзара әрекеттесу мүмкіндіктерін қамтамасыз етуге, қолайлы орта құруға, эмпатия мен мейірімділікке үйретуге, ата-аналар мен мұғалімдерді процеске тартуға бағытталуы керек. Осылайша, балалар өздерінің болашақ қарым-қатынастары мен тәжірибесінде өркендеу үшін қажетті әлеуметтік дағдылар мен эмоционалдық интеллектті дамыта алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. — М.: Педагогика, 1981.
2. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка. — М.: Педагогика, 1986.
3. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. — Алматы: Санат, 1995.
4. Қазақстан Республикасының «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты». — Астана, 2023.
5. OECD. Starting Strong V: Early Childhood Education and Care. — Paris: OECD Publishing, 2017.
6. Сатыбалдиева Г. Мектепке дейінгі педагогика. — Алматы: Қазақ университеті, 2020.

Жумагулова Гүлжан Базарбаевна
Тәрбиеші, педагог-модератор
"Балбөбек" бөбекжай-бақшасы
Жамбыл облысы, Тұрар Рысқұлов ауданы, Луговой ауылы

БАЛАБАҚШАДА ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУ

Ойын арқылы бала сөйлеуді еркін меңгереді, не ойлайтынын айтады. Үйрету, онымен ойнау, қиялдау, жазу, ойлап табу — бұл балаға қажет нәрсе"
Джанни Родари

Аңдатпа. *Мақалада мектепалды даярлық кезеңіндегі балалардың танымдық белсенділігін психологиялық-педагогикалық құбылыс ретінде қарастырудың мәні ашылады. Танымдық белсенділік баланың психикалық және тұлғалық дамуының маңызды көрсеткіші ретінде сипатталып, оның дамуына әсер ететін негізгі факторлар талданады. Автор танымдық үрдістердің (қабылдау, зейін, ойлау, есте сақтау) өзара байланысын және олардың қалыпты дамуының оқу-тәрбие үдерісіндегі рөлін сипаттайды.*

Дидактикалық ойындар баланың танымдық белсенділігін арттырудың тиімді құралы ретінде қарастырылып, олардың құрылымы, түрлері мен педагогикалық мүмкіндіктері нақты мысалдар арқылы талданған. А.И. Сорокинаның дидактикалық ойындар классификациясы негізінде ойындардың балалардың ойлау қабілетін, қиялын, қызығушылығын дамытудағы маңызы көрсетіледі. Сонымен қатар ата-аналарды дидактикалық ойындарға тартудың бала дамуына оң әсер ететіні айқындалады.

Кілт сөздер: *танымдық белсенділік, мектепалды даярлық, дидактикалық ойын, танымдық іс-әрекет, ойлау, зейін, қиял, сөйлеу, ойын түрлері, психологиялық даму, педагогикалық процесс.*

Танымдық белсенділікті психологиялық-педагогикалық құбылыс ретінде анықтау, бұл мектепалды даярлық кезеңіндегі балалардың тұлғалық сапасының ерекшелігіне талдау жасауға, тәрбиелеу мен оқыту үрдісін қалыптастыру жағдайлары мен құралдарын қарастыруға мүмкіндік береді Себебі меңгерілген білімнің сапасы мен беріктігіне тек балаларды оқыту, дамыту және тәрбиелеудің нәтижесі емес, сонымен қатар балалардың өзіндік танымдық іс - әрекетіне қатынасының қатысуымен тәуелді болып келеді. Танымдық белсенділік баланың психологиялық- денелік дамуының алғы шарты мен нәтижесі болып табылады.Осыған байланысты балалардың жоғары психикалық үрдісін қабылдау, зейін, ойлау ерекшеліктері анықтайды. Барлық психикалық танымдық үрдістердің ішінен ойлау жетекші үрдіс болып табылады. Барлық танымдық процестер үрдістердің қасиеттері мен қатар бір-бірімен сипатын анықтай отырып, олармен бірге және тығыз байланыста болуып бірізділікте жүреді. Демек

оқыту үрдісінде ынталандыру- бұл ең алдымен бала ойлауын дамыту болып табылады.Ойлау адам өмірінде аса қымбат орын алады.

Егер сөйлеу, ойлау, қабылдау процестерінің дамуы қалыпты жағдайда жүрмесе баланың ой-өрісінің дамуы да кейін қалады. Бала бұл жаста өзін еркін ұстап, өз бетімен әркет жасап үйрене алмайды, олардың дамуында жол көрсететін, өмірге бейімделуіне жағдай жасайтын адам болу керек. Қандай адамзат баласы болмасын баланың әлеуметтік жағдайына бейімдейтін, үйрететін ата-анасы болып табылады. Бүгінгі күні мектепке дейінгі жастағы балалардың толық интеллектуалды даму мәселесі әлі де өзекті болып отыр. Интеллектуалды толық дамыған мектеп жасына дейінгі бала сабақты жақсы оқиды, берілген материалды тез қабылдайды, өзінің күшіне сенімді, айналасындағылармен тез тіл табысады. Сол себепті мектепке дейінгі білім беру мекемесінде ұйымдастырылған оқу – тәрбие үрдісінде зейін, есте сақтау, ойлау қабілеті, елестету, сөздік қорын дамытатын және жаттықтыратын жұмыстарға көп көңіл бөлінеді. Дидактикалық ойындар арқылы балалардың ойлау қабілеттері дамиды, сабаққа деген қызығушылықтары артады.

Дидактикалық ойындардың мазмұны балалардың білім беру көкжиегін кеңейтіп қана қоймайды, сонымен қатар олардың табиғат құбылыстарына, қоршаған әлем объектілеріне, қоғамдық өмірге, әртүрлі кәсіптер мен ұлттардың адамдарына, еңбек қызметі туралы идеяларға дұрыс көзқарасын қалыптастырады. Сондай-ақ білімді жүйелеу және тереңдету, балаларды өз бетінше ойлауға үйрету, тапсырмаға сәйкес әртүрлі жағдайларда тәуелсіз білімді пайдалану оң әсерін тигізеді. Екі тапсырма — дидактикалық және ойын — оқу мен ойынның өзара байланысын көрсетеді. Дидактикалық ойындағы сабақтарда дидактикалық тапсырманы тікелей қоюдан айырмашылығы, ол ойын тапсырмасы арқылы жүзеге асырылады, ойын әрекеттерін анықтайды, баланың міндетіне айналады, оны шешуге деген ұмтылыс пен қажеттілікті тудырады, ойын әрекеттерін белсендіреді. Дидактикалық тапсырманың болуы ойынның оқу сипатын, оқу мазмұнының үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық іс-әрекетінің процестеріне бағытталғандығын көрсетеді. Дидактикалық ойын үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігін дамыту құралы ретінде үлкен әлеуетті мүмкіндіктерді қамтиды:

- танымдық процестерді белсендіреді;
- үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың қызығушылығы мен зейінін тәрбиелейді;
- қабілеттерін дамытады; балаларды өмірлік жағдайларға әкеледі;
- оларды ережелерге сәйкес әрекет етуге үйретеді, қызығушылығын дамытады;
- білім мен дағдыларды бекітеді.

Дидактикалық ойынның құрылымы келесі компоненттерден тұрады: дидактикалық ойында әрдайым ойын дизайны, ойын әрекеттері мен ережелері болады. Ойын идеясы көбінесе дидактикалық ойынның атауында көрінеді. Дидактикалық тапсырма ойын тапсырмасы арқылы жүзеге асырылады. Дидактикалық ойындардың негізгі міндеттері: заттарды салыстыру, жұмбақтарды болжау, тақырыпты оның белгілері бойынша анықтау, тақырыптағы негізгі белгілерді бөліп көрсету, заттарды жалпылау, оларды жіктеу, тез еске түсіру, дәл анықтау, өз пікірлерін айта білу, қорытынды жасау. Ойындардағы қиындықтардың біртіндеп артуы баланың шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді, мұнда бәрі түсіндіріледі және балада тек орындаушылық қасиеттер қалыптасады.

А. И. Сорокина дидактикалық ойындардың келесі түрлерін ажыратады:

саяхат ойындары қандай да бір мақсатпен бір жерге саяхаттауды білдіреді. Саяхат ойынының мақсаты — балалардың қиялын жетілдіру арқылы танымдық мазмұнға ерекше әсер беру. Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің заманауи мүмкіндіктері әртүрлі мұражайлар, сурет галереялары, елдер бойынша медиа ресурстарды пайдалана отырып виртуалды саяхат жасауға мүмкіндік береді

- ойындар-болжамдар. Балалардың алдында бір нәрсені болжау міндеті тұр. Бұл ойындар білімді жағдайлармен байланыстыру, себеп-салдарлық байланыстар орнатуды қажет етеді.

• жұмбақ ойындар. Олардың негізінде білімді, тапқырлықты тексеру жатыр. Мұндай ойын логикалық ойлауды дамытады. Жұмбақтарды шешу талдау, жалпылау қабілетін дамытады, ойлау, қорытынды жасау қабілетін қалыптастырады.

• әңгіме ойындары. Олардың негізінде тәрбиешінің атынан немесе ойнатылатын кейіпкердің атынан қарым-қатынас жатыр. Бұл нұсқада ойын сұрақтар мен жауаптарды тыңдауға, мазмұнға назар аударуға, айтылғандарды толықтыруға, пайымдаулар айтуға тәрбиелейді.

Дидактикалық ойындардың мәні-балалар ойын-сауық түрінде ұсынған ақыл-ой мәселелерін өздері шешеді. Олардың негізгі мақсаты-балалардың білімін, дағдылары мен дағдыларын игеруге және нығайтуға, ақыл-ой қабілеттерін дамытуға ықпал ету. Балаларды жан-жақты тәрбиелеу мен оқытуда дидактикалық ойындардың рөлі зор. Мектепке дейінгі мекемеде қолданылатын дидактикалық ойындар күрделі психикалық белсенділікті қажет етеді, сондықтан олар ақыл-ой тәрбиесінің мәселелерін шешуге ықпал етеді. Дидактикалық ойындардың маңыздылығы ойын ережелеріне ерекше рөл атқаратын моральдық мәселелерді шешуде де байқалады

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы дидактикалық ойындар балалардың танымдық қабілеттерін белсендіруге ықпал етеді. Олар кез-келген интеллектуалды тапсырмаға негізделген, оны шешуде ойынның танымдық және дамытушылық мәні жатыр. Дидактикалық ойындар-бұл белгілі бір дағдыларда жүйелі түрде жаттығуға мүмкіндік беретін ережелері бар ойындар тобы, бұл физикалық және ақыл-ой дамуы, мінез бен ерік-жігерді тәрбиелеу үшін өте маңызды. Оларсыз мектепке дейінгі білім беру мекемесінде тәрбие жұмысын жүргізу қиын болар еді. Ата-аналарды дидактикалық ойынға белсенді түрде тарту керек. Отбасы баламен қарым-қатынаста дидактикалық ойын түрлерін белсенді қолдана алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сорокина А.И. Дидактические игры в детском саду. — М.: Просвещение, 1991.
2. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. — Алматы: Санат, 1995.
3. Әбдіғапбарова Ұ. Мектепке дейінгі педагогика. — Алматы: Қазақ университеті, 2020.

Урузбаева Катира Исколеевна
Учитель начальных классов, педагог-исследователь
КГУ «Школа-лицей отдела образования акимата города Лисаковска»
Управления образования акимата Костанайской области

ПЕРВЫЕ ШАГИ В НАУКУ: STEM-ПОДХОД В ФОРМИРОВАНИИ ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. *В статье рассматриваются возможности использования STEM-подхода на начальном этапе обучения для формирования естественно-научной грамотности младших школьников. Описывается система индивидуальных и групповых развивающих занятий, направленных на развитие исследовательских умений, критического мышления и познавательной активности учащихся. Приводятся примеры практических заданий и проектов, реализуемых в рамках темы «Первые шаги в науку».*

Ключевые слова: *STEM-подход, естественно-научная грамотность, начальная школа, исследовательская деятельность, развивающее обучение.*

Введение

Современная школа ориентирована на формирование функциональной грамотности учащихся, одной из составляющих которой является естественно-научная грамотность. Уже на начальном этапе обучения важно формировать у детей интерес к познанию мира, умение наблюдать, анализировать и делать выводы. Одним из эффективных средств достижения этих целей выступает STEM-подход (Science, Technology, Engineering, Mathematics), который объединяет элементы научного познания, технического творчества и инженерного мышления. STEM-образование предполагает интеграцию знаний из различных областей, использование межпредметных связей и ориентацию на практическое применение полученных знаний. Для младших школьников этот подход реализуется через проведение опытов, моделирование, проектную и групповую деятельность. Особое значение имеет развитие познавательной инициативы и самостоятельности ребёнка в исследовательской деятельности.

Цель и задачи исследования

Цель: определить эффективность применения STEM-подхода на индивидуальных и групповых развивающих занятиях при формировании естественно-научной грамотности младших школьников.

Задачи:

1. Изучить уровень сформированности естественно-научных представлений учащихся.
2. Разработать и апробировать систему занятий с использованием STEM-элементов.
3. Определить динамику развития исследовательских и практических навыков детей.
4. Оценить влияние групповой работы на познавательную мотивацию учащихся.

Методика и организация работы

Исследование проводилось в 1классе в течение учебного года. В основу легла программа «Первые шаги в науку», включающая цикл индивидуальных и групповых занятий. Каждое занятие строилось по этапам: мотивация, исследование, обсуждение результатов и применение. В индивидуальных занятиях упор делался на развитие исследовательских умений, а в групповых — на сотрудничество и совместное принятие решений.

Результаты и обсуждение

В результате внедрения STEM-подхода наблюдалось повышение интереса учащихся к естественно-научным темам, рост самостоятельности и уверенности при выполнении экспериментальных заданий, развитие умений планировать исследования и формулировать выводы. Педагогическая диагностика показала положительную динамику по направлениям: познавательная активность, умение применять знания в новых ситуациях, работа в команде и рефлексия деятельности.

Выводы

Использование STEM-подхода в системе индивидуальных и групповых развивающих занятий на начальном этапе обучения способствует формированию естественно-научной грамотности младших школьников. Через исследование, моделирование и проектирование происходит не только усвоение знаний, но и развитие логического, творческого и критического мышления.

Литература

1. Андреева, Н. А. Формирование естественно-научной грамотности младших школьников. — М.: Просвещение, 2021.

3. Yakman, G. (2010). STEM education framework. Virginia Polytechnic Institute and State University.

4. Коваль, Т. В. STEM-подход как средство интеграции естественно-научных дисциплин. // Начальная школа, 2023, №4.

Шамшадинова Шолпан Кабыловна
Тәрбиеші, педагог-модератор
"Балбөбек "бөбекжай-бақшасы
Жамбыл облысы, Тұрар Рысқұлов ауданы, Лугавой ауылы

БАЛАБАҚША БҮЛДІРШІНДЕРІНІҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ТЕАТРЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ

Аңдатпа

Мақалада мектепке дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда театрландырылған іс-әрекеттің маңызы қарастырылады. Баланың жеке тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуы мен шығармашылық әлеуетін ашуда театр қызметінің тәрбиелік және дамытушылық рөлі жан-жақты сипатталған. Автор театр түрлерінің (саусақ театры, үстел үсті театры, көлеңкелі, қуыршақ және т.б.) ерекшеліктерін талдай отырып, олардың сөйлеу дағдыларын, сөздік қорды, интонациялық және эмоционалдық мәдениетті дамытудағы тиімділігін көрсетеді.

Театрландырылған әрекет арқылы балалардың қарым-қатынас мәдениеті, диалогтік сөйлеуі, эстетикалық талғамы және шығармашылық қабілеттері артады. Сонымен қатар театр баланың ұялшақтық, сенімсіздік сияқты психологиялық кедергілерін жеңуге көмектесетіні және ересектер мен балалар арасындағы эмоционалды байланысты нығайтатыны атап өтіледі. Мақалада мектепке дейінгі білім беру жүйесінде театр қызметін оқу-тәрбие процесіне енгізудің педагогикалық шарттары мен әдістемелік негіздері де сипатталған.

Кілт сөздер: *мектепке дейінгі тәрбие, театрландырылған іс-әрекет, сөйлеу тілін дамыту, шығармашылық қабілет, саусақ театры, қуыршақ театры, көлеңкелі театр, қарым-қатынас, эстетикалық тәрбие, диалогтік сөйлеу.*

Әдетте адамның жеке тұлғалық қасиеттері бес жасқа дейін қалыптасады екен. Сондықтан да баланың жан-жақты қалыптасуы үшін мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің бойына ҰОӨҚ жақсы, жағымды қасиеттерді сіңіре білу керек. Бала әр нәрсеге құмар, қызыққыш, ол өзінің айналасында болып жатқан өзгерістерді, тамаша құбылыстарды сезінуге тырысады. Сол себепті де мектепке дейінгі баланы тәрбиелеу мен дамыту ісіне байланысты мақсаттарды шешуде театр ерекше рөл атқарады.

Балабақшадағы театрлық іс-әрекет бірқатар әдістерді қолдану арқылы көрінетіндіктен, балалардың үйлесімді сөйлеуін дамытумен тығыз байланысты. Баланың сөйлеуін дамыту, оның ана тілін меңгеруі мектепке дейінгі балалық шақта ең қажетті меңгерудің, балалардың дамуының жалпы негізі болып табылады. Атап айтқанда, әдеби шығармалармен танысу, түрлі сезімдерді жеткізуге арналған этюдтар, сөйлеу жаттығулары, интонациялық экспрессивтілік бойынша жұмыс, көркем шығармаларды иллюстрациялау үшін әртүрлі театрландырылған қуыршақтарды пайдалану немесе рөлдерге бөліп ойнау, көркем шығармаларды (өлеңдер,

әңгімелер, ертегілер) сахналау . Балалардың театрлық іс-әрекетіне дайындық, әдетте, бірнеше кезеңнен өтеді: тақырыппен таныстыру, эмоционалдық көңіл-күйді қалыптастыру, театрлық іс-әрекет (тәрбиеші мен әр баланың шығармашылық әлеуетін, эмоционалдық қорытынды, театр қызметінің жетістігін көрсетіп, жүзеге асыруға мүмкіндігі бар әртүрлі формаларда жүзеге асады).

Мектепке дейінгі жаста бала мен ересек адам арасында эмоционалды байланыс пен іскерлік ынтымақтастық, қатарластарымен бірлескен іс-әрекетке эмоционалды түрде қатысу орнайды. Мұнда тілдік құралдарды (сөздерді, сөз тіркестерін) түсінудің дамуы жүзеге асады, бала қимыл-қозғалыс, іс-әрекет, эмоция және мағына арқылы қарым-қатынасқа түседі, сөйлеуі үйлесімді, жүйелі болады. Мектеп жасына дейінгі балалардың көпшілігі суреттеме мен баяндама құрастыруды білмейді, сөйлемдерді байланыстыра алмайды. Бұл балалардың бір-бірімен, сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасай алмауына, шығармашылық бастамасының болмауына әкеледі. Біздің ойымызша, мәселенің ең сындарлы шешімі – дамуда тәрбиеленуші өзін, өзінің даралығын толық көрсете алатындай жағдай жасау. Осылайша, балаларды театр іс-әрекетімен таныстыру идеясы пайда болды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамытуда неліктен театр әрекеті таңдалды деп ойлайсыз?

Себебі балалар театрының бірнеше түрлері бар. Әр театр түрі өзіндік артықшылықтармен ерекшеленеді. Мысалы:

Саусақ театрында – саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні немесе өлең-тақпақ шумағын сахналау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген талпынысы, қабілеті дамып, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады. Сонымен қатар балалар екі қолын қимылдата отырып, оң, сол, жоғары, төмен т.б. түсініктерді бағдарлай алуда үйренеді.

Үстел үстіндегі театры - сәбилер тобынан бастап-ақ тақпақ пен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін стол үстіндегі театрды қолданған жөн. Мұнда үстелде құламай тұратын және қозғалтқанда еш кедергісіз жүретін ойыншықтар қолданылады. Үстел үстіндегі қуыршақтар театрдың бірнеше түрі бар: әр түрлі биіктегі конустан, цилиндрдан, қораптардан жасалған ойыншықтар; таяқшадан жасалған театр; магнит театры.

Көлеңкелі театр - жарық өте жақсы түскен экранда адамдар, жануарлар және құстардың пішіндерінің қозғалысына қарауды балалар өте жақсы көреді. Ертегі, әңгіме, өлең, әндерді көлеңке театры арқылы айтуға болады. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістері дамытады.

Қуыршақ театры - бұнда балалар қысқа тақпақтарды жаттап, оның өзіне тән орындау кезінен бастап-ақ кішкене көлемді спектакльдер ойнайды. Ондағы адамдар рөлін ойыншықтар орындайды.

Қуыршақ театры күнделікті ұйымдастырылған оқу іс- әрекетінде балаларды мадақтау, мақтау үшін, олармен амандасып, қоштасу үшін қолданылады. Бұл қуыршақтар балаларға әнмен, бимен, ойынмен көрсету арқылы шығармашылықтарын дамытады. Бұл балалардың өздерін еркін сезінуіне, өз күшіне сене білуге көмектеседі. Тағы да суреттер (картиналар), стенд-кітапша театры, фланелеграф, трафарет театры болады.

Әр театрлық әрекет түріне сәйкес мектеп жасына дейінгі балалар таныс шығармаларды ойнауға, өздеріне ұнайтын кейіпкердің образына айналуға, олардың мінез ерекшеліктерін, мимика мен ым-ишарасын өз еркімен қабылдауға қуана қатысады. Батырлар күлсе – балалар күледі, жақсылық жеңсе – қуанады, батырлар қиындықтарды жеңіп, бақытты аяқталса – терең тыныс ала отырып, бірге уайымдайды. Театр әрекеті әр баланың шығармашылық мүмкіндіктерін ашуға көмектеседі. Қоршаған әлеммен танысады, қызықты идеяларды іске асыруға үйренеді, олардың шығармашылық қиялын, ойлауын, сөйлеуін дамытады. Театрлық

іс-әрекет кішкентай адамға ұяңдықты, ұялшақтықты, өзіне деген сенімсіздікті жеңуге көмектеседі. Оқушылар шығарманың мазмұнын, оқиғалардың логикасы мен ретін, олардың дамуы мен себепті байланысын жақсы меңгереді. Театрландырылған әрекетте балалар бұл істі өздері қалап, жасайтындықтан, мәжбүрлеуді қажет етпейді. Балалармен бірге ойнай отырып, біз олармен олардың деңгейінде сөйлесеміз. Ойын әлеміне ену арқылы біз өзіміз көп нәрсені үйреніп, балаларымызға үйрете аламыз.

Бұл тақырыптың өзектілігі театр қызметі көптеген тәрбиелік мәселелерді шеше алатындығына байланысты. Мектепке дейінгі балалық шақ – бала дамуының ерекше кезеңі, іс-әрекеттің кез келген түріне қажетті жалпы қабілеттердің қалыптасуы. Балалар қоршаған әлемді бейнелер, түстер, дыбыстар арқылы көреді. Театрландырылған ойындардың тақырыбы мен мазмұнында ертегіде қамтылған, шығарма кейіпкері дұрыс істеп жатыр ма, соны ойлануға, талдауға, қорытынды жасауға, жалпылауға итермелейтін адамгершілік бағдар бар. Сүйікті кейіпкерлері үлгі болады. Диалогтік сөйлеу, оның грамматикалық құрылымы жақсарады. Театр әрекеті баланың сөйлеу тілін дамытуға үлкен әсер етеді, өйткені ол балалардың белсенді сөйлеуін ынталандырады, сөздік қорын кеңейтеді. Театрландырылған ойында диалогтік, эмоционалды бай сөйлеу қалыптасады. Театр қызметі әлеуметтік мінез-құлық тәжірибесін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында театрдың барлық түрлеріне көңіл бөлу қажет, өйткені бұл баланы рухани құндылықтармен таныстыруға, қазіргі өмірдегі мінез-құлықтың дұрыс үлгісін қалыптастыруға, балаларды әдебиетпен, музыкамен, этикетпен ережелерімен, дәстүрлермен таныстыруға көмектеседі. Ойын мінез-құлқын, кез келген жағдайда шығармашылықпен жұмыс істей білуге ықпал етеді, қарапайым деңгейде театр түрлері туралы түсінік береді, шешендік өнердің дамуына ықпал етеді.

Тәжірибенің жетекші педагогикалық идеясы – жан-жақты дамытудың негізгі құралы ретінде театрландырылған іс-әрекеттер арқылы мектепке дейінгі білім беру мекемесінде балалардың сөйлеу тілін дамытудың тиімділігін арттыру жолдарын анықтау.

Сөйлеуді дамытуға театр қызметінің ықпалы даусыз екенін атап өткім келеді. Театрлық ҰОҚ көмегімен сөйлеуді дамыту бағдарламасының барлық дерлік міндеттерін шешуге болады және балалардың сөйлеуін дамытудың негізгі әдістері мен тәсілдерімен бірге халықтың ауызекі шығармашылығының бұл ең бай материалы пайдаланылуы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. — М.: Просвещение, 1991.
2. Комарова Т.С. Художественно-речевая деятельность дошкольников. — М.: Академия, 2004.
3. Глухов В.П. Развитие речи дошкольников. — СПб.: Детство-Пресс, 2011.
4. Поддьяков Н.Н. Развитие познавательной активности дошкольников. — М.: Педагогика, 1981.
5. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. — Алматы: Санат, 1995.
6. Әбдіғапбарова Ұ. Мектепке дейінгі педагогика. — Алматы: Қазақ университеті, 2020.
7. Қазақстан Республикасының «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты». — Астана, 2023.
8. Меңдібаева А. Мектепке дейінгі ұйымдарда театрландырылған ойындардың маңызы. — «Мектепке дейінгі білім» журналы, №2, 2022.

Саинова Айгерім Жарылғапқызы
Физика-математика пәндерінің мұғалімі, магистр
“А. Тихоненко атындағы жалпы орта білім беретін мектебі” КММ
БҚО, Шыңғырлау ауданы, Ақшат ауылы

МАТЕТАТИКА САБАҒЫНДА КРЕАТИВТІ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Мақалада креативті ойлауды дамыту технологияларының қазіргі білім беру жүйесіндегі рөлі қарастырылған. 21 ғасырда оқушылардан ықтималдық ойлауға, яғни белгісіз жағдайда шешім қабылдай білуге қабілетті болу талап етіледі. Автор шығармашылық ойлауды дамыту әдістері мен дамытушылық тапсырмалар жүйесін сипаттайды: ұқсастық, артықты алып тастау, «ең нашар жағдайда», жіктеу, логикалық тапсырмалар, геометриялық мазмұны бар есептер, әзіл-қалжыңдар және ойын-сауық тапсырмалары. Мақалада дивергентті және конвергентті ойлаудың ерекшеліктері, шығармашылық қабілеттерді дамыту жолдары талқыланады. Көрсетілген әдістер математикалық сабақтарда оқушылардың ойлау қабілетін, шығармашылығын, кеңістіктік және логикалық ойлау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Кілт сөздер: *креативті ойлау, шығармашылық қабілет, дивергентті ойлау, логикалық тапсырмалар, математикалық білім, дамытушылық тапсырмалар, PISA зерттеуі, инновациялық педагогикалық технология*

Креативті тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясы қазіргі білім беру мәселелерін шеше алатын заманауи технологиялардың бірі болып табылады. 21 ғасыр ықтималдық ойлауы бар, яғни бейтаныс жағдайда бағдарлай алатын түлектерге тапсырыс береді. Сондықтан, біз, ұстаздар, оқу-тәрбие үрдісіне инновациялық әдістер мен жаңа педагогикалық технологияларды енгіземіз. Осының бәрі білім мен тәрбиенің дараланууын қамтамасыз етеді, оқушылардың дербестігін дамытады, денсаулықты сақтауға және нығайтуға ықпал етеді. Оқытудың негізгі мақсаты ойлауды дамыту болуы керек болса, онда ойлануға қалай үйрету керек деген өткір мәселе туындайды. Оның принциптерін іске асыру және сонымен бірге іргелі, мәңгілік құндылықтарды тез өзгеретін жағдайлармен шебер байланыстыру. Ол үшін оқыту белсенді болуы керек. Ол оқушы өзінің қызығушылығын, әр нәрсенің мәнін табуға деген ұмтылысын тарта алған кезде белсенді болуы керек.

Оқушылардың ойлауын дамыту мәселесі - математиканы оқыту әдістемесіндегі басты міндеттердің бірі. Алайда, қазіргі уақытта мұғалімдер оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға жеткілікті көңіл бөлмейді, сондықтан математиканың үлкен даму әлеуеті толық пайдаланылмайды. Бұл жағдай білім беру мақсаттары арасындағы қайшылықтарға әкеледі: креативті ойлауға және оқытудың нақты нәтижелеріне қабілетті жан-жақты дамыған тұлғаны алуға деген ұмтылыс. Оқушылардың сабақта шығармашылық ойлауын дамытудың кейбір жолдарын қарастырыңыз, нәтижеге жету үшін мазмұнын өзгерту керек.

Шығармашылық (ағылш. create-жасау, жасау) - дәстүрлі немесе қабылданған ойлау схемаларынан ауытқып, тәуелсіз фактор ретінде дарындылық құрылымына енетін түбегейлі жаңа идеяларды қабылдауға және жасауға дайын болуымен сипатталатын жеке тұлғаның шығармашылық қабілеттері. Кең мағынада - бұл тривиальды емес және тапқыр шешім.

2021 жылы PISA зерттеуі алғаш рет жетекші компоненттердің бірі ретінде шығармашылық ойлауды бағалауды енгізді, бұл зерттеудің осы бағытының маңыздылығын да, оған деген қызығушылықты да бірнеше рет арттырады. PISA зерттеуі дарынды және

талантты балаларды анықтауға емес, студенттердің шығармашылық ойлауға қабілетті шекараларын анықтауға, сондай-ақ бұл қабілеттің оқу процесінің ерекшеліктерімен оқу-тәжірибесімен, оқу және сабақтан тыс жұмыстармен қалай байланысты екенін анықтауға бағытталған.

Алайда, оқулықтар шығармашылықты дамытатын жаттығуларға бай емес. Математика сабақтарында мен оқушыларға ашық есептерді шешуді ұсынамын. Бұл міндеттер балалардың дивергентті ойлауын дамытады. Дивергентті ойлау бір тапсырмаға бірнеше бірдей дұрыс жауаптарды табуға бағытталған. Егер конвергентті ойлау әдісімен адам белгілі бір алгоритм бойынша әрекет ету үшін қайралса, онда дивергентті ойлау жағдайында ол шығармашылық, стандартты емес шешімдерді іздейді. Бұл ойлау стереотиптерден бос, осылайша адам кез-келген мәселенің шешімін табады, тіпті егер ол дайын әрекет алгоритмі болмаса да. Ол көшірудің орнына жасайды. Адам ойлаудың екі түрін де дамыта алады және бұл опция ең оңтайлы болып табылады.

Білім алушылардың креативті ойлауын қалыптастыруды жүзеге асыру үшін келесі тақырыптар бойынша дамытушылық тапсырмалар жүйесі жасалды: ұқсастық; артықты алып тастау; "ең нашар жағдайда"; жіктеу; логикалық тапсырмалар; артық; геометриялық мазмұны бар тапсырмалар; "құюға арналған" тапсырмалар; әзіл-қалжыңдар; ойын-сауық тапсырмалары. Тапсырмалар оқушылардың ақыл-ой қызметіне әсерін ескере отырып, топтарға бөлінеді.

Ақыл-ойдың икемділігін қалыптастыру, ойлауды шаблондардан босату проблемаларды шешуде пайда болады-әзілдер, ойын-сауық тапсырмалары, нұсқаларды таңдау міндеттері, өйткені көп жағдайда бұл міндеттер тақырыптарға байланысты емес және арнайы теориялық дайындықты қажет етпейді.

Ойлауға арналған есептер, логикалық есептер, ребустар, жіктеу есептері оқушыларға ойлау қабілетін дамытуға үйретеді, ойлаудың математикалық стилін қалыптастырады, балалардың логикалық және лингвистикалық қабілеттерін дамытады, бұл нақты ойлау, толық логикалық ойлау және өз ойларын нақты айту қабілетіне әкеледі.

Ұқсастық пен артық есептерді алып тастау есептерді, түйсіктерді шешу дағдыларын қалыптастыру үшін қолданылады, теорияны білуді және шешімге оң емес көзқарасты қажет етеді.

Геометриялық мазмұны бар есептер геометриялық фигуралар мен олардың қасиеттерін білуге, оқушылардың кеңістіктік және бейнелеу дағдыларын қалыптастыруға, ой-өрісін кеңейтуге бағытталған.

Сабақтарымда осындай тапсырмаларды жүйелі түрде қолдана отырып, мен мынаны байқадым:

- балаларда ойлау қабілеті дамиды;
- білім алушыларға олардың мазмұнын игеру үшін белсенді ойлау қызметін талап ететін жаңа оқулықтар қызықтырады;
- балалар шығармашылық қабілеттерін, шығармашылығын дамытады, бұл әмбебап оқу әрекеті.

Құрылған тапсырмалар жүйесін пайдалану үшін келесі шарттарды ескеру қажет:

1. таңдалған тапсырмалар балалар үшін мүмкін болуы керек;
2. бір сабаққа таңдалған тапсырмалар ойлаудың әртүрлі компоненттеріне әсер ету үшін әртүрлі болуы керек;
3. егер оқушылар тапсырманы орындай алмаса, оны келесі сабаққа дейін ойлануға қалдырған жөн;
4. оқушыларға ұқсас тапсырмаларды құрастыру үшін қосымша үй тапсырмасын беруге болады;
5. егер сабақта уақыт шектеулі болса, онда бұл тапсырмаларды Математикалық үйірме сабақтарында қолдануға болады.

Оларды шешудің сәттілігі белгілі бір тақырыпты білу тереңдігіне емес, ойлау процестерін ұйымдастыруға байланысты болуы керек. Тексеру мұқият белгіленген және белгіленген критерийлер негізінде жүргізіледі.

Шығармашылық ойлау жүйесі мектептегі өмір салтында және белгілі бір сыныпта хабарлама болған жағдайда ғана дамиды. Ол белгілі бір әдістер мен әдістермен дамиды. Негізгі шарт - әртүрлі түрлер мен формаларда ұсынылуы мүмкін және өз жауаптары бар тапсырмалардың болуы. Мұны бәріне сабақта және сабақтан тыс уақытта, кез-келген пәнде жасау керек!

Дамытушылық тапсырмалар жүйесі:

Аналогия. Аналогия дегеніміз-белгілі бір мағынада объектілер арасындағы ұқсастық. Математикада аналогияны қолдану есептердің шешімін табудың негіздерінің бірі болып табылады. Бұл серияның міндеттері ауызша ұқсастықтарды жүргізу және фигуралар арасындағы ұқсастықтарды табу сияқты танымдық әдістерді пысықтауға бағытталған.

Мысалы:

1. азаяды-айырмашылық, көбейткіш -...?

2. жолды жалғастырыңыз: 1, 5, 13, 29, …

7, 19, 37, 61, …

Артық ерекшелік

Осы сериядағы әрбір тапсырмада төрт объект көрсетілген, олардың үшеуі бір-біріне өте ұқсас және тек біреуі басқалардан ерекшеленеді.

Мысалы,

1. Қосынды, айырмашылық, көбейткіш, бөлшек

2. 9; 12; 8; 15

3. см, дм, м2, км.

"Ең нашар жағдайда". Бұл кез-келген мәлімдемені дәлелдеу үшін мәлімдеме орындалатын ең ыңғайсыз, ең нашар жағдайды қарастыруға болатын мәселені шешу әдісі. Егер біз ең нашар жағдай туралы мәлімдемені дәлелдейтін болсақ, онда ол басқа жағдайларда да дұрыс болады. Ең бастысы-бұл ең нашар жағдайды дұрыс анықтау.

Мысалы: 1. Сыныпта 37 адам бар. Олардың арасында бір айда туылған төрт адам бар екенін дәлелдеңіз. 2. Үш құлыптың үш кілті бар. Құлыптардың кілттерін алу үшін ең аз үлгі саны қандай?

Жіктеу. Жіктеу-бұл жалпы танымдық ойлау әдісі, оның мәні берілген объектілер жиынтығын жұптасып бөлінбейтін ішкі жиындарға (сыныптарға) бөлу болып табылады. Мұндай ішкі жиындардың саны, сондай-ақ олардың құрамы әр түрлі мәндерді қабылдай алатын жіктеу негізіне (яғни берілген объектілер үшін маңызды қасиетке) байланысты. Мысалы: Ұзындық, аудан, масса сөздерін не біріктіреді? Оларға қандай сөз сәйкес келеді: секунд, центнер, шама, метр?

Логикалық тапсырмалар. Логикалық есептер-бұл дәлелді пайымдауды, талдауды қажет ететін міндеттер. Мысалы: 1. Айжан, Айман, Асыл және Әділ жидектерді жинады. Айман жидектерді ең көп жинады, Айжан бәрінен кем емес. Қыздар ұлдарға қарағанда жидектерді көбірек жинағаны рас па?

Мұндай тапсырмаларды әр түрлі пәндер бойынша ойлап табуға болады, олар дивергентті ойлауды дамытады, ойлау мен шығармашылықтың икемділігін дамытуға ықпал етеді. Шығармашылық тапсырмалар-шығармашылықты дамыту құралы. Осылайша, математика сабақтарында шығармашылық ойлауды белгілі бір есептерді шешу арқылы, қызықты ойындар түрінде дамыту педагогикалық процесті байытады және оны мағыналы етеді. Балаларға өз салдарына бай таңданыс сезімін, таным процесіне деген қызығушылықты оятады, кез-келген оқу материалын игеруге көмектеседі және балаға шығармашылық тұлға ретінде әсер етеді. Мұндай жұмыс мезгіл-мезгіл, бүкіл оқу жылы ішінде жүргізілуі керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Кузнецова, О.Л. Развитие креативного мышления у школьников [Текст] / О.Л. Кузнецова. – Москва: Просвещение, 2019. – 224 с.
2. PISA 2021: Creative Thinking Framework [Электронный ресурс]. – OECD. – Режим доступа: https://www.oecd.org/pisa/
3. Гершунский, С.С. Инновационные педагогические технологии [Текст] / С.С. Гершунский. – Санкт-Петербург: Питер, 2020. – 312 с.
4. Беляева, Н.В. Дивергентное мышление и методы его развития в школе [Текст] / Н.В. Беляева. – Екатеринбург: УрФУ, 2018. – 176 с.
5. Лапшина, И.И. Математика и развитие логического мышления [Текст] / И.И. Лапшина. – Москва: Наука, 2021. – 198 с.

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА КРЕАТИВТІ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа. *Мақалада креативті ойлауды дамыту технологияларының қазіргі білім беру жүйесіндегі рөлі қарастырылады. XXI ғасырда оқушылардан ықтималдық ойлауға, яғни белгісіз жағдайда шешім қабылдай білуге қабілетті болу талап етіледі. Автор шығармашылық ойлауды дамыту әдістері мен дамытушылық тапсырмалар жүйесін сипаттайды: ұқсастықты табу, артықты алып тастау, «ең нашар жағдайда» ойлау, жіктеу, логикалық тапсырмалар, геометриялық мазмұны бар есептер, әзіл-қалжыңдар және ойын-сауық тапсырмалары. Мақалада дивергентті және конвергентті ойлаудың ерекшеліктері, шығармашылық қабілеттерді дамыту жолдары талқыланады. Көрсетілген әдістер математикалық сабақтарда оқушылардың ойлау қабілетін, шығармашылығын, кеңістіктік және логикалық ойлау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.*

Кілт сөздер: *креативті ойлау, шығармашылық қабілет, дивергентті ойлау, логикалық тапсырмалар, математикалық білім, дамытушылық тапсырмалар, PISA зерттеуі, инновациялық педагогикалық технология.*

WAYS TO DEVELOP CREATIVE THINKING IN MATHEMATICS LESSONS

Abstract. *This article examines the role of creative thinking development technologies in the modern education system. In the 21st century, students are required to think probabilistically, i.e., to make decisions in uncertain situations. The author describes methods to develop creative thinking and a system of developmental tasks, including identifying similarities, eliminating the odd one out, "worst-case scenario" thinking, classification, logical problems, geometry-based exercises, jokes, and entertaining tasks. The article discusses the features of divergent and convergent thinking and ways to foster creative abilities. The proposed methods contribute to enhancing students' thinking skills, creativity, spatial and logical reasoning during mathematics lessons.*

Keywords: *creative thinking, creativity, divergent thinking, logical tasks, mathematical knowledge, developmental tasks, PISA study, innovative pedagogical technology.*

Шатаева Урынкул Сапаргалиевна
Директордың әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары
Жалпы орта білім беретін «Смарт-Білім» мектеп-гимназиясы
Ақтөбе қаласы

ПӘНАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ STEAM САБАҚТАРЫН ЖОБАЛАУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

Аннотация: *Бұл мақалада пәнаралық интеграция негізінде STEAM сабақтарын жобалаудың әдістемелік негіздері ғылыми-публицистикалық стильде жан-жақты қарастырылады. Зерттеу мазмұны білім беру үдерісіндегі интеграцияның мәнін, оның қазіргі мектеп тәжірибесіндегі рөлін және STEAM тәсілінің ерекшеліктерін терең талдауға бағытталған. Мақалада директордың әдістемелік ісі жөніндегі орынбасарының кәсіби қызметіндегі стратегиялық шешімдер қабылдау, педагогтерді әдістемелік тұрғыдан қолдау, оқу үдерісін инновациялық бағытта ұйымдастыру мәселелері қамтылған. STEAM сабақтарын жобалау барысында пәндер арасындағы мазмұндық байланыстарды тиімді үйлестіру, оқушылардың зерттеушілік, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға жағдай жасау жолдары нақты мысалдармен сипатталады. Білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында пәнаралық ықпалдастықтың педагогикалық әлеуеті ерекше маңызға ие екендігі дәлелденеді.*

Кілт сөздер: *пәнаралық интеграция, STEAM білім беру, әдістемелік негіздер, сабақ жобалау, инновациялық оқыту, білім беру стратегиясы, зерттеушілік дағдылар, оқу үдерісі.*

Пәнаралық интеграция негізінде STEAM сабақтарын жобалау қазіргі білім беру жүйесінің трансформациялану үдерісінде стратегиялық маңызға ие бағыттардың бірі ретінде айқындалып отыр, өйткені дәстүрлі пәндік оқыту моделі оқушылардың өмірлік жағдаяттарды кешенді түрде талдау және шешу қабілеттерін толық деңгейде қамтамасыз ете алмайтыны тәжірибе жүзінде дәлелденіп келеді. Білім мазмұнын жаңарту жағдайында әрбір пән оқшау қарастырылатын білім көзі емес, керісінше өзара байланысқан, бірін-бірі толықтыратын танымдық жүйе ретінде қарастырылуы тиіс деген тұжырым кеңінен қолдау табуда. Осы тұрғыдан алғанда STEAM тәсілі ғылым, технология, инженерия, өнер және математиканы кіріктіре отырып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған әмбебап педагогикалық модель ретінде ерекшеленеді. Директордың әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары үшін бұл бағытты жүзеге асыру тек оқу жоспарларын жаңарту ғана емес, сонымен бірге педагогтердің кәсіби ойлауын өзгерту, олардың интеграциялық сабақтарды құрастыру құзыреттілігін қалыптастыру міндетімен тығыз байланысты. Мұндай жағдайда басқарушылық қызмет тек әкімшілік бақылаумен шектелмей, әдістемелік көшбасшылық сипатқа ие болуы тиіс, өйткені интеграциялық оқыту педагогтерден жаңа көзқарас пен шығармашылық ізденісті талап етеді. STEAM сабақтарының мазмұны оқушылардың нақты өмірлік мәселелерді шешуге

бағытталған жобалық тапсырмалар арқылы құрылуы қажет, бұл өз кезегінде білімнің қолданбалы сипатын күшейтеді және оқу мотивациясын арттырады. Пәнаралық байланыс тек тақырыптық деңгейде емес, әдіснамалық деңгейде де жүзеге асырылуы тиіс, яғни әр пәннің зерттеу әдістері мен танымдық тәсілдері бір-бірімен үйлестірілуі маңызды. Мұндай үйлесімділік оқушылардың әлемді тұтас қабылдауына мүмкіндік береді және олардың когнитивтік икемділігін арттырады. Интеграциялық сабақтарды жобалау барысында оқу мақсаттарының бірізділігі мен логикалық сабақтастығын сақтау басты талаптардың бірі болып табылады, себебі әрбір элемент жалпы білім беру нәтижесіне бағытталуы тиіс. Осылайша пәнаралық интеграция STEAM білім берудің теориялық негізі ғана емес, оның практикалық жүзеге асырылуының да басты шарты ретінде көрініс табады.

STEAM сабақтарын жобалаудың әдістемелік негіздері педагогикалық теория мен практиканың тоғысында қалыптасатын күрделі құрылым ретінде сипатталады, себебі бұл үдеріс тек мазмұнды біріктірумен шектелмей, оқыту әдістерін, бағалау жүйесін және оқу ортасын кешенді түрде қайта қарастыруды талап етеді. Әдістемелік тұрғыдан алғанда ең алдымен оқу мақсаттарының интеграциялық сипатын анықтау қажет, өйткені әр пәннің мақсаттары өзара үйлесім тапқанда ғана шынайы пәнаралық байланыс орнайды. Мұнда Блум таксономиясы негізінде жоғары деңгейлі ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар жүйесін құру ерекше маңызға ие, себебі STEAM тәсілі тек білімді меңгеруге емес, оны талдау, синтездеу және бағалау қабілеттерін дамытуға бағытталған. Сабақ құрылымында зерттеу элементтерінің болуы міндетті шарт ретінде қарастырылады, өйткені оқушылар өз бетінше ақпарат іздеу, гипотеза ұсыну және оны дәлелдеу арқылы білімді терең меңгереді. Директордың әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары мұғалімдердің осындай сабақтарды жобалау дағдыларын дамыту үшін коучинг, семинар, тәжірибе алмасу алаңдарын ұйымдастыруы тиіс, бұл педагогтердің кәсіби қоғамдастығын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бағалау жүйесі де дәстүрлі форматтан өзгеше болуы қажет, себебі интеграциялық тапсырмалар нәтижені кешенді бағалауды талап етеді, яғни тек пәндік білім емес, дағдылар мен құзыреттіліктер де ескерілуі тиіс. Осы орайда қалыптастырушы бағалау тәсілдері ерекше тиімді болып табылады, өйткені олар оқушылардың оқу үдерісіндегі жетістіктерін үздіксіз бақылауға мүмкіндік береді. STEAM сабақтарын жобалауда цифрлық технологияларды тиімді пайдалану да маңызды рөл атқарады, себебі олар күрделі құбылыстарды визуализациялауға және модельдеуге мүмкіндік береді. Мұндай технологиялар оқушылардың қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың цифрлық сауаттылығын дамытуға ықпал етеді. Әдістемелік тұрғыдан дұрыс ұйымдастырылған STEAM сабақтары оқушылардың дербестігін арттырып, олардың оқу жауапкершілігін қалыптастырады. Нәтижесінде білім беру үдерісі оқушыға бағытталған сипатқа ие болып, оның жеке әлеуетін толық ашуға жағдай жасалады.

Пәнаралық интеграцияны тиімді жүзеге асыруда басқарушылық аспектілер ерекше орын алады, өйткені мектеп деңгейінде жүйелі өзгерістер енгізу үшін стратегиялық жоспарлау мен үйлестіру қажет. Директордың әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары оқу үдерісіндегі инновацияларды енгізуде негізгі тұлғалардың бірі ретінде педагогикалық ұжымның кәсіби дамуын қамтамасыз етуі тиіс, бұл оның ұйымдастырушылық және аналитикалық құзыреттіліктерін жоғары деңгейде талап етеді. Интеграциялық сабақтарды енгізу барысында оқу бағдарламаларын қайта қарастыру, пән мұғалімдерінің өзара ынтымақтастығын ұйымдастыру және ортақ мақсаттарға бағытталған жұмыс жүйесін қалыптастыру маңызды міндеттердің қатарына жатады. Мұндай жағдайда командалық оқыту тәсілі тиімді шешімдердің бірі болып табылады, себебі бірнеше пән мұғалімдері бірлесіп сабақ жоспарлау арқылы мазмұнның тұтастығын қамтамасыз етеді. Әдістемелік жұмыс жүйесінде тәжірибені талдау және рефлексия жасау маңызды компонент болып табылады, өйткені бұл үдеріс педагогтердің кәсіби өсуіне ықпал етеді. Сонымен қатар инновациялық тәжірибелерді тарату және оларды мектептің жалпы даму стратегиясына енгізу де басқарушылық қызметтің маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Пәнаралық интеграцияны жүзеге асыру барысында кездесетін қиындықтарды алдын ала болжау және оларды шешу жолдарын

анықтау басқару тиімділігін арттырады. Мұндай қиындықтарға педагогтердің дәстүрлі оқытуға бейімділігі, уақыт тапшылығы және ресурстардың жеткіліксіздігі жатады. Осы мәселелерді шешу үшін жүйелі қолдау мен мотивациялық механизмдерді енгізу қажет, бұл педагогтердің өзгерістерге дайын болуын қамтамасыз етеді. STEAM білім беру моделін табысты енгізу үшін мектептің материалдық-техникалық базасын дамыту да маңызды фактор болып табылады, өйткені зертханалық жұмыстар мен жобалық тапсырмалар арнайы құрал-жабдықтарды талап етеді. Нәтижесінде басқарушылық шешімдер мен әдістемелік қолдаудың үйлесімділігі STEAM сабақтарының сапалы жүзеге асырылуына негіз болады.

STEAM сабақтарын жобалауда оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеру және олардың танымдық белсенділігін арттыру мәселесі де ерекше назар аударуды талап етеді, себебі әрбір оқушының білімді қабылдау стилі мен қызығушылықтары әртүрлі болып келеді. Осы тұрғыдан алғанда саралап оқыту және жеке білім беру траекторияларын құру маңызды әдістемелік тәсілдер ретінде қарастырылады. Интеграциялық тапсырмалар оқушылардың түрлі қабілеттерін дамытуға бағытталуы тиіс, яғни бір тапсырма аясында бірнеше дағдыны қатар дамыту мүмкіндігі қарастырылуы қажет. Мысалы, инженерлік жобалар арқылы оқушылар математикалық есептеулер жүргізіп қана қоймай, шығармашылық идеяларын жүзеге асырады және өз жобаларын қорғау барысында коммуникативтік дағдыларын дамытады. Мұндай кешенді әрекеттер оқушылардың өзін-өзі дамытуына және өз қабілеттерін тануына мүмкіндік береді. STEAM тәсілі оқушылардың қателіктер арқылы үйрену мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді, себебі зерттеу үдерісінде қателік жасау табиғи құбылыс ретінде қарастырылады. Бұл өз кезегінде оқушылардың қорқыныш сезімін азайтып, олардың белсенділігін арттырады.

Қорыта келгенде, оқу үдерісінде нақты өмірлік мәселелерді пайдалану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын күшейтеді және олардың білімді практикалық тұрғыда қолдану қабілетін дамытады. Пәнаралық интеграция арқылы оқушылар әлемді тұтас жүйе ретінде қабылдай бастайды, бұл олардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуға оң әсер етеді. Мұндай тәсіл оқушыларды болашақ мамандық таңдауға да дайындайды, себебі қазіргі еңбек нарығы кешенді ойлай алатын және түрлі салаларда жұмыс істей алатын мамандарды талап етеді. Осылайша STEAM сабақтарын жобалау тек білім беру міндеттерін шешумен шектелмей, тұлғаның жан-жақты дамуына бағытталған кешенді педагогикалық үдеріс ретінде қарастырылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Behera S.K., Azar A.S., Curle S., Dials J.G., editors. Transformative Approaches to STEAM Integration in Modern Education. – Hershey, PA: IGI Global, 2025. – 660 p.

2. Pocalana G., Robutti O. Towards a transdisciplinary approach in a mathematics teacher's design of a STEAM activity // STEM/STEAM/STREAM approach in theory and practice of contemporary education. – 2024. – P. 23-38.

3. Ku C.J., Lin K.Y., Kwon H., Kelley T.R. A Six-stage Instructional Design Model for Collaborative Implementation of Integrated STEM Education // Journal of Technology Education. – 2025. – Vol. 36, No. 2. – P. 25-60.

Рсалина Жанаргуль Хайроллаевна
Учитель русского языка и литературы
СООШГ "Smart Bilim"
г.Актобе

«РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА»

Аннотация

Тема развития логического мышления на уроках русского языка является важной в образовательном процессе, особенно в шестом классе. Логическое мышление способствует более глубокому пониманию языка, улучшает способности к анализу и синтезу, а также развивает навыки аргументации. В данной статье рассматриваются методы и приемы, которые могут быть использованы учителями для стимулирования логического мышления у учащихся. Особое внимание уделяется использованию текстового анализа, решения лексических и грамматических задач, а также работе с художественными текстами. Эти методы позволяют ученикам не только лучше усваивать материал, но и развивать критическое мышление, что является важным навыком в современном мире. В статье приводятся примеры упражнений и заданий, которые способствуют развитию логического мышления. Также рассматриваются психологические аспекты, влияющие на формирование логического мышления у детей. Результаты исследований показывают, что систематическая работа над развитием логического мышления положительно сказывается на успеваемости учащихся и их мотивации к изучению русского языка.

Ключевые слова: *логическое мышление, русский язык, образование, текстовый анализ, критическое мышление, лексические задачи, грамматические задачи, шестой класс, мотивация, успеваемость.*

Введение.

Цель статьи

Цель статьи – исследовать методы развития логического мышления у шестиклассников на уроках русского языка.

Задачи исследования

8. Изучить существующие методики, которые способствуют развитию логического мышления у учащихся шестого класса, и оценить их эффективность в учебном процессе.
9. Проанализировать влияние различных видов заданий по русскому языку на развитие аналитических навыков у школьников и выявить наиболее результативные из них.
10. Определить основные трудности, с которыми сталкиваются учителя при внедрении логико-ориентированных упражнений, и предложить возможные пути их преодоления.

11. Исследовать роль межпредметных связей в процессе развития логического мышления на уроках русского языка и предложить интегративные подходы к обучению.

Введение

В современном обществе, где информация распространяется с невероятной скоростью, важность логического мышления становится особенно актуальной. Развитие этих навыков у школьников, начиная с младших классов, способствует их успешной адаптации к быстро меняющимся условиям жизни и обучения. В частности, в шестом классе, когда дети переходят от начальной школы к более сложным этапам образования, особое внимание уделяется развитию аналитических способностей. Уроки русского языка, будучи неотъемлемой частью школьной программы, предоставляют уникальные возможности для развития логического мышления.

Расширение словарного запаса, анализ текстов, синтаксический разбор предложений и другие виды деятельности требуют от учащихся не только знания правил, но и умения логично мыслить и делать выводы. Однако, несмотря на очевидные преимущества, внедрение логико-ориентированных упражнений в учебный процесс зачастую сталкивается с множеством трудностей. Учителя, не всегда имея в своем арсенале эффективные инструменты, испытывают недостаток методических материалов, которые могли бы способствовать комплексному развитию этих навыков у учеников.

Практическая значимость изучения методов развития логического мышления на уроках русского языка заключается в возможности улучшения качества образования и подготовки школьников к дальнейшему обучению. Введение интегративных подходов, позволяющих объединять знания из разных областей, может значительно повысить интерес учащихся к предмету и стимулировать их к активному участию в учебном процессе. Более того, развитие логического мышления способствует не только академическим успехам, но и формированию критически мыслящих, аналитически настроенных членов общества, способных принимать обоснованные решения и эффективно решать возникающие проблемы. В условиях, когда информационная грамотность становится одной из ключевых компетенций XXI века, способность логически мыслить является неотъемлемой составляющей успешной профессиональной деятельности и личностного роста.

Основная часть

Методы развития логического мышления

Развитие логического мышления у шестиклассников на уроках русского языка возможно через применение различных методик, которые могут быть адаптированы под конкретные нужды класса. Одним из таких методов является использование проблемных заданий, которые требуют от учащихся не только знания языковых норм, но и умения анализировать, сравнивать и делать выводы. Например, задания на синтаксический разбор предложений способствуют развитию структурного мышления, когда учащиеся учатся выявлять иерархию частей речи и их значимость в предложении.

Влияние различных видов заданий

Задания по анализу текстов также играют ключевую роль. Они позволяют развивать критическое мышление, так как учащиеся учатся находить в тексте ключевые идеи и аргументы, определять позицию автора и формулировать собственные выводы. Исследования показывают, что регулярное выполнение таких упражнений повышает уровень аналитических навыков и способствует лучшему усвоению материала.

Проблемы и пути их решения

Одной из основных трудностей, с которыми сталкиваются учителя, является недостаток методических материалов. Это требует создания и внедрения новых учебных пособий, которые включают разнообразные логико-ориентированные упражнения. Важно, чтобы эти материалы были адаптированы под возрастные особенности учащихся и уровень их подготовки, что позволит избежать перегрузки и усилить мотивацию к изучению языка.

Роль межпредметных связей

Интеграция знаний из различных предметов может значительно обогатить процесс обучения. Например, использование математических задач на уроках русского языка для анализа текстов способствует развитию логического мышления и одновременно углубляет понимание как языка, так и математики. Это способствует формированию целостного подхода к обучению, который помогает учащимся видеть взаимосвязи между различными областями знаний.

Заключение

Развитие логического мышления на уроках русского языка играет важную роль в формировании компетентных и критически мыслящих личностей. Оно не только способствует академическим успехам, но и готовит школьников к будущей профессиональной деятельности в условиях быстро меняющегося мира. Введение интегративных методик и межпредметных подходов может значительно повысить интерес к обучению и улучшить качество образования в целом.

Заключение.

Задания для развития логического мышления

12. **Проблемные задания**:

– Проанализируйте предложение: “Учитель объяснил, что синтаксический разбор помогает понять структуру языка”. Сделайте синтаксический разбор этого предложения.

– Подумайте, какие части речи являются ключевыми в предложении и объясните их роль.

13. **Анализ текстов**:

– Прочитайте небольшой текст и выявите в нём ключевые идеи и аргументы. Определите позицию автора и сформулируйте собственные выводы.

– Напишите краткое эссе о значении логического мышления в изучении русского языка, опираясь на прочитанный текст.

14. **Создание методических материалов**:

– Разработайте собственное учебное задание, которое включает элементы анализа текста и синтаксического разбора, учитывая возрастные особенности шестиклассников.

– Придумайте логико-ориентированное упражнение, которое можно интегрировать в урок русского языка.

15. **Межпредметные связи**:

– Используя примеры из математики, напишите текст, в котором объясните, как методы математического анализа могут помочь в анализе художественного произведения.

– Приведите пример задачи, где знания из математики и русского языка взаимосвязаны. Объясните, как это задание может помочь в развитии логического мышления.

Эти задания помогут развить у учащихся навыки анализа, сравнения и критического мышления, что будет полезно не только на уроках русского языка, но и в их дальнейшей учебе и профессиональной жизни.

Использованные литературы.

1. Сидоров И.П. Методические приемы развития логического мышления на уроках русского языка // Педагогика. – 2019. – № 3. – С. 45-50.

2. Кузнецова Л.М. Логические задачи на уроках русского языка [Электронный ресурс]. – Доступно: http://www.logika-rus.ru - Просмотрено: 01.10.2023.

3. Андреев Д.В. Интерактивные методы обучения: развитие логического мышления. – Новосибирск: Наука, 2020. – 150 с.

4. Смирнова Е.В. Использование логических игр на уроках русского языка // Образование и воспитание. – 2021. – № 7. – С. 60-65.

5. Развитие критического мышления на уроках русского языка [Электронный ресурс]. – Доступно: http://www.crithink.ru - Просмотрено: 01.10.2023.

Доскабылова Гаухар Жардемгалиевна
Директордың әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары
"Шәкәрім Құдайбердіұлы атындағы №66 жалпы білім беретін орта мектебі" КММ
Ақтөбе қаласы

МЕКТЕПТЕ STEM БАҒЫТЫНДАҒЫ ОҚЫТУДЫ ЖЕТІЛДІРУ: ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР МЕН ТӘЖІРИБЕЛІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ

***Аннотация**: мақалада STEM бағытындағы білім берудің мектептегі өзекті аспектілері қарастырылады. Зерттеушілік жобалар, тәжірибелік жұмыстар, технологиялық құралдар, кәсіби бағдарлау және бағалау жүйелері арқылы оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық және практикалық дағдыларының дамуы талданады. Автор STEM оқытудың тиімді әдіс-тәсілдері мен оның білім беру процесіндегі интеграциялық потенциалын ашады.*

***Кілт сөздер:** STEM, білім беру, жобалық оқыту, зерттеушілік дағдылар, технологиялық құралдар, инновациялық ойлау, тәжірибелік жұмыс, кәсіби бағдарлау, мектеп, сыни ойлау.*

Қазіргі білім беру кеңістігінде STEM (ғылым, технология, инженерия және математика) бағытындағы оқыту жүйесі мектептің мазмұнын жаңғыртудың негізгі тетіктерінің біріне айналып отыр, өйткені ол оқушыларды тек теориялық біліммен қаруландырып қана қоймай, оларды нақты өмірлік жағдайларда қолдануға үйретеді. Осы тұрғыдан алғанда STEM білім беру – оқушының зерттеушілік, инженерлік және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған кешенді жүйе ретінде қарастырылады. Мұндай тәсіл қазіргі қоғамның сұранысына сай келетін, креативті әрі технологиялық сауатты тұлға қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Аталған бағыттың жалғасы ретінде STEM білім берудің басты ерекшелігі – пәндер арасындағы шекараны жою және интеграцияланған оқытуға негізделуі болып табылады, себебі қазіргі заманғы мәселелер бір ғана пән аясында шешілмейді. Физика, математика, информатика және жаратылыстану пәндерін өзара байланыстыра отырып оқыту оқушыларға күрделі құбылыстарды кешенді түсінуге мүмкіндік береді. Мұғалім бұл үдерісте білімді жеткізуші емес, бағыттаушы және ұйымдастырушы рөлін атқарып, оқушылардың дербес ізденісіне жағдай жасайды.

Осыған байланысты STEM оқытуда жобалық және зерттеушілік әдістердің маңызы ерекше артады, өйткені оқушылар нақты мәселені шешу барысында білімін практикада қолдануға үйренеді. Мысалы, қарапайым инженерлік жобаларды жасау, робототехника элементтерін қолдану немесе экологиялық мәселелерді зерттеу арқылы оқушылар ғылыми әдістерді меңгереді. Мұндай жұмыстар оқушылардың жауапкершілігін арттырып, олардың шығармашылық және логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

Жобалық қызметтің логикалық жалғасы ретінде STEM білім беруде тәжірибелік-эксперименттік жұмыстардың рөлі ерекше, себебі оқушы өз қолымен жасаған тәжірибе арқылы білімді терең әрі саналы меңгереді. Зертханалық жұмыстар, модельдеу, прототип жасау сияқты әрекеттер оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың пәнге деген оң көзқарасын қалыптастырады. Бұл өз кезегінде оқушылардың ғылымға деген қызығушылығын оятып, болашақ мамандық таңдауға әсер етеді.

Сонымен қатар STEM бағытында цифрлық технологияларды тиімді пайдалану ерекше маңызға ие, өйткені қазіргі білім алушы – цифрлық ортада өсіп келе жатқан ұрпақ. Бағдарламалау негіздерін меңгеру, 3D модельдеу, виртуалды зертханаларды қолдану оқушылардың технологиялық құзыреттілігін арттырады. Мұндай құралдар күрделі ғылыми ұғымдарды визуализациялауға мүмкіндік беріп, оқу үдерісін қолжетімді әрі қызықты етеді.

Цифрлық технологияларды қолдану мүмкіндіктерін кеңейте отырып, STEM білім беруде оқушылардың командалық жұмыс дағдыларын дамыту да маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Топтық жобалар барысында оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, ортақ шешім қабылдауды үйренеді, бұл олардың коммуникативтік қабілеттерін жетілдіреді. Сонымен қатар бірлескен жұмыс оқушыларды жауапкершілікке, өзара қолдауға және көшбасшылық қасиеттерді дамытуға тәрбиелейді.

Аталған бағыттың тағы бір маңызды қыры – STEM білім берудің инклюзивті әлеуеті, себебі ол әртүрлі қабілеттегі оқушыларды бірлескен әрекетке тартуға мүмкіндік береді. Әр оқушы өз қабілетіне қарай жобаның белгілі бір бөлігін орындап, ортақ нәтижеге үлес қосады. Бұл тәсіл оқушылардың өзіне деген сенімін арттырып, олардың білім алуға деген ынтасын күшейтеді. Сонымен бірге STEM білім беру мектеп пен қоғам арасындағы байланысты нығайтуға ықпал етеді, өйткені ол нақты өмірлік мәселелерді шешуге бағытталған. Өнеркәсіп, экология, энергетика сияқты салаларға қатысты жобалар оқушылардың әлеуметтік жауапкершілігін қалыптастырады және олардың болашақ кәсіби бағдарын айқындайды. Мұндай тәжірибе оқушыларды тек білім алушы емес, қоғамның белсенді мүшесі ретінде тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

STEM бағытындағы білім беруді әрі қарай терең талдай отырып, оның оқу-тәрбие процесіндегі жаңашылдық әлеуетіне ерекше мән беру қажет, себебі бұл бағыт оқушылардың сыни ойлау, проблемаларды шешу және шығармашылық қабілеттерін кешенді дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, жобалық сабақтар мен ғылыми зерттеулерді интеграциялау арқылы оқушылар өз білімдерін нақты өмірлік мәселелерді шешуге қолдануды үйренеді. Бұл әдіс оқушының тек теориялық білімін кеңейтпей, сонымен қатар оның логикалық және аналитикалық ойлау қабілетін жетілдіреді.

Қосымша тұрғыдан STEM оқытуда кәсіптік бағдар беру элементтерін енгізу маңызды болып табылады, себебі ол оқушыларға өз қабілеттерін анықтап, болашақ мамандыққа деген қызығушылықтарын қалыптастыруға жағдай жасайды. Мұғалім жобалық және зерттеушілік тапсырмаларда нақты салалық бағыттарды көрсете отырып, оқушыға пәндер арасындағы байланысты көрсетуге мүмкіндік береді. Мысалы, физика мен информатика интеграциясы арқылы робототехника немесе инженерлік жобалар жасау оқушылардың практикалық дағдыларын жетілдіреді.

Сонымен қатар STEM білім беру шығармашылық пен инновацияны ынталандыруға бағытталған, себебі оқушылар эксперимент жүргізу, прототип жасау немесе жаңа шешімдер ойлап табу арқылы өз идеяларын жүзеге асыра алады. Бұл процессте қателіктер мен сәтсіздіктерді қабылдау да маңызды, өйткені олар оқушының зерттеу мәдениеті мен тәжірибелік ойлауын дамытады. Мұғалім оқушының қателіктерін түзетіп, дұрыс бағыт беріп, зерттеу процесіне белсенді қатысуға үйретеді.

Технологиялық компоненттің интеграциясы STEM оқытуда ерекше рөл атқарады, себебі цифрлық құралдар күрделі ұғымдарды визуализациялауға, оқушыларға тәжірибе жүргізуге және дербес зерттеулер жасауға мүмкіндік береді. Мысалы, виртуалды зертханалар, 3D модельдеу бағдарламалары және интерактивті платформалар арқылы оқушылар өз жобаларын

тек теориялық емес, нақты практикалық деңгейде жүзеге асыра алады. Бұл оларға заманауи ғылым мен технологиялар әлемін танып, оны игеруге жол ашады.

STEM оқытудағы тағы бір маңызды аспект – бағалау жүйесі мен кері байланыстың тиімділігі. Оқушының дағдыларын тек дәстүрлі тест арқылы емес, жобалық жұмыс, портфолио, презентация және зерттеу нәтижелері арқылы бағалау оның білімін жан-жақты көрсетуге мүмкіндік береді. Мұндай тәсіл оқушылардың өз жетістіктерін көріп, келесі қадамдарға бағдар алуына жағдай жасайды.

STEM білім беру мектептегі оқытудың тиімділігін арттырумен қатар оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін кешенді түрде дамытуға бағытталуы тиіс, себебі заманауи қоғамда тек теориялық білім жеткіліксіз. Осы тұрғыдан алғанда, мұғалімнің міндеті – оқушыларға практикалық тұрғыдан ойлау және шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыру, олардың жеке зерттеу жобаларын ұйымдастыру арқылы инновациялық ойлауын жетілдіру. Бұл әдіс оқушыларға білімді тек есте сақтаумен шектелмей, оны нақты өмірлік жағдайларда қолдануға үйретеді.

STEM оқытуда тәжірибелік зерттеулер мен нақты жобалық тапсырмаларды интеграциялау оқушының оқу белсенділігін арттырады. Мысалы, экологиялық мәселелерді зерттеу немесе робототехника бойынша жобалар арқылы оқушылар ғылыми әдістерді меңгеріп, нақты нәтижеге қол жеткізуге тырысады. Мұндай тәсіл оқушылардың өз білімін бағалау, гипотеза қою және тәжірибе жүргізу қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар бұл әдістер сыныптағы ынтымақтастықты және топтық жұмыс дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

STEM бағытындағы білім беру цифрлық технологиялардың интеграциясын талап етеді, себебі заманауи мектеп оқушысы ақпараттық ортада өмір сүреді. Виртуалды зертханалар, бағдарламалау платформалары және 3D модельдеу құралдары оқушыларға өз жобаларын визуализациялау және тәжірибеден өткізу мүмкіндігін береді. Бұл оқыту тәсілі оқушылардың ақпараттық сауаттылығын арттырып қана қоймай, олардың зерттеушілік қызығушылығын ынталандырады.

STEM білім беру инновациялық дағдыларды дамытуға бағытталғандықтан, мұғалім оқушыларға қателіктерді шығармашылық процесс ретінде қабылдауды үйретуі тиіс. Зерттеу кезінде кездесетін қателіктер мен қиындықтар оқушылардың проблемаларды шешу қабілетін нығайтып, олардың тәжірибелік ойлауын жетілдіреді. Мұғалім бұл процесс кезінде бағыттаушы ретінде қызмет етіп, оқушыны дұрыс қорытынды шығару жолына бағыттайды.

Сонымен қатар STEM бағытындағы оқытуда межпредметтік байланыстарды дамыту маңызды. Мысалы, физика мен математика, информатика мен биология пәндерін біріктіре отырып жүргізілген жобалық сабақтар оқушыларға кешенді ойлауды, логикалық және аналитикалық қабілеттерді дамытуды қамтамасыз етеді. Мұндай интеграция оқушыларға ғылыми зерттеудің табиғи үдерісін көрсетуге мүмкіндік береді, олар теориялық білімді нақты практикамен байланыстыра алады.

Оқу процесінде бағалау жүйесінің жаңартылуы STEM оқытудың тиімділігін қамтамасыз етеді, себебі оқушының дағдылары тек тест нәтижесімен емес, жобалық жұмыстар, презентациялар, портфолио және зерттеу қорытындылары арқылы бағаланады. Бұл тәсіл оқушыларға өз жетістіктерін көріп, өздерінің кемшіліктерін түзетуге мүмкіндік береді, сонымен қатар олардың сыни ойлау және өздік бақылау қабілеттерін дамытады.

STEM оқытуда мұғалім мен ата-ана серіктестігі оқушылардың білім сапасын арттыруда маңызды рөл атқарады. Ата-аналар жобалық жұмыстарға, тәжірибелік зерттеулерге, зерттеу нәтижелерін талқылауға белсенді қатысу арқылы оқушылардың шығармашылық қызығушылығын қолдайды. Бұл оқушыны тек мектеп шеңберінде ғана емес, күнделікті өмірде де білімді қолдануға үйретеді және олардың өзіндік мотивациясын күшейтеді.

Осылайша, STEM бағытындағы білім беру – қазіргі мектептің стратегиялық даму бағыты болып табылады, ол оқушылардың функционалдық сауаттылығын, зерттеушілік қабілетін және инновациялық ойлауын дамытуға бағытталған. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі мен

заманауи әдістерді тиімді қолдануы STEM білім берудің табысты жүзеге асуына негіз болады. Нәтижесінде мектеп түлегі өзгермелі әлемге бейімделе алатын, өз бетінше шешім қабылдайтын және жаңа идеялар ұсына алатын тұлға ретінде қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Смагулов А.Б. STEM білім беру технологиялары. — Алматы: Білім, 2022. — 312 б. — 50–110 бб.
2. Ермеков Д.Ғ. Мектепте STEM оқытудың заманауи әдістері. — Астана: Фолиант, 2021. — 280 б. — 88–142 бб.
3. Бейсенова Г.Т. Жобалық және тәжірибелік оқыту: теория мен практика. — Алматы: Дарын, 2020. — 256 б. — 60–115 бб.
4. Касымов Н.С. Инновациялық технологиялар мектепте. — Алматы: Рауан, 2021. — 298 б. — 102–160 бб.
5. Жумабаев А.К. Цифрлық құралдар арқылы білім беруді дамыту. — Алматы: ҚазҰПУ, 2022. — 270 б. — 120–178 бб.
6. Әбдіқадыров Б. STEM жобалары арқылы сыни ойлауды дамыту. — Алматы: Мектеп, 2021. — 260 б. — 75–132 бб.

Абдрахманова Айгерим Оразгалиевна
Ағылшын пәні мұғалімі
Жалпы орта білім беретін "Smart Bilim" мектеп-гимназиясы
Ақтөбе қаласы

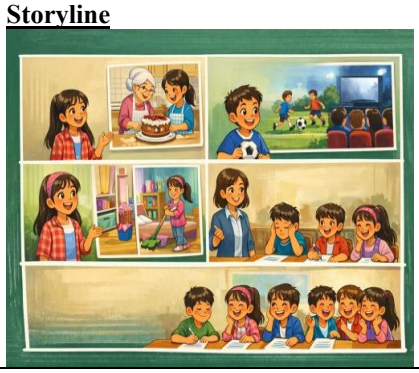
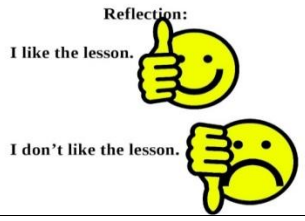

USE OF ENGLISH: PRESENT CONTINUOUS

Unit6 Travel and holidays			
Teacher name:		**Abdrakhmanova A.O.**	
Date:			
Grade: 6 D		**Number present:**	**absent:**
Lesson title	Use of English: present continuous		
Learning objectives	6.3.2.1 ask simple questions to get information about a limited range of general topics 6.6.8.1 use future forms *will* for predictions and *be going to* to talk about already decided plans on a limited range of familiar general and curricular topics 6.5.1.1 plan, write, edit and proofread work at text level with support on a limited range of general and curricular topic		
Lesson objectives	**Learners will be able to:** -To practise going to in the negative -To present the present future meaning continuous with		

Value links	Perseverance – People who value perseverance will work through adversity and be determined to get a result. This is a great treat for employees and entrepreneurs alike.
Plan	

Stages / Time	Teachers actions	Students actions	Assessment criteria	Resources
Beginning of the lesson Warming -up ***3 min*** ***Pre-learning «Brainstorming» method*** **7 min.**	**Organization moment :** 1.Greeting. Ask about the weather. The teacher sets the lesson objectives, letting students know what to anticipate from the lesson. **Warming up** **Smiles for mood** **Brainnstorming** Engaging Starter – "Magic Future Box" (5 min) • Teacher holds a box ("Magic Future Box") • Takes out pictures: cinema, football, travel, birthday party • Questions: • What will he/she do tomorrow? • What will they do next week? • Purpose: activate students, introduce the topic **Lead-in** **Veo 3 Video – 30-second Cartoon (3–4 min)** **Explanation of new theme.** **Purpose: to give a visual understanding of future plans** **Explaining the Topic (5 min)** • **Rule: am/is/are + V-ing + future time** • **Examples:** • **I am traveling tomorrow** • **I am having guests on Saturday** • **I am meeting my friend at the cinema on Sunday**	**The aim:** To develop pupils speaking skills and create friendly atmosphere **Efficiency:** By wishing each other they feel better and feel the support of others *Students of the class are listed.* Students' attention is drawn to the lesson. • Learners talk about favourite day previous lesson vocabulary Determines the topic and purpose of the lesson Students say different words from the picture	The teacher to assess learners for their ability. "Good job! Well done!" *Formative Assessment* *Good job!* **Descriptor:** -know key phrases - can make sentence - know vocabulary of previous lesson Total: 1 point **Assessment criteria** - Learners have met the learning objectives if they can talk about	*Pictures* *worksheet* *Student's book*
Middle of the lesson Presentation part. 30 min	**Task 1** What are you doing : • this evening? • tomorrow morning? • on Saturday morning? • on Sunday morning? **Task 2** **Complete the sentences** 1. I _____ (visit) my aunt on Sunday. 2. We _____ (have) a test next Monday. 3. My friend _____ (play) football tomorrow. 4. They _____ (travel) to Almaty this weekend. 5. The bus _____ (arrive) at 6:30. **Task 3** ***Pair work*** Pupils watch the short video and make the dialogue.	Pupils' **ANSWERS** I am going to sit by the hotel pool. I am going to buy many souvenirs. I am going to try the local cuisine. Pupils write the task on copy book **ANSWERS** 1 am visiting 2 we are having 3 is playing 4 are travelling 5 is arriving Pupils use these words to complete sentences.	**Descriptor:** Right answer Total: 2 point -put the verbs in brackets - complete the gaps Total: 2 point **Descriptor:** -use these words	 rd orksheet idents ok

	Task 4 **Group work** **Pupils read the text about student' weekend plan and did the true/false** 1.The students are sad because the weekend is coming. 2.Aruzhan is visiting her grandmother tomorrow. 3.Aruzhan is baking a cake alone. 4.Dias is playing football on Saturday morning. 5.In the evening, Dias is watching a movie with his team. 6Amina is cleaning her room on Sunday morning. 7.Amina is meeting her cousin at school. **Task 5** **CCQ** • Are the students talking about the past or the future? • Is it Friday now? • Is Aruzhan visiting her grandmother today? • Is she visiting her grandmother tomorrow? • Is Dias playing football alone? • Are Amina and her cousin riding bikes at home? • Are they talking about real plans? **Task 6** **Storyline** 	They can make the short dialogue orally. **ANSWERS** False True False True False True False **Pupils can answer YES/NO questions** **Pupils make storyline with pictures**	- complete sentences Total: 2 point **Descriptor:** Total: 2 point CCQ questions Yes / No Total: 1 point Total: 10 point 5 point	
End of the lesson 5 min	FEEDBACK Learners provide feedback on what they have learned at the lesson. Ex: Home task:		Poster Success 	

Амалбекова Арухан Дуйсеновна
Математика пәні мұғалімі
Жалпы орта білім беретін "Smart Bilim" мектеп-гимназиясы
Ақтөбе қаласы

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ СЫНИ ЖӘНЕ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

***Аннотация**: мақалада мектепте математикалық білім берудің өзектілігі, жобалық және зерттеушілік оқыту әдістері, цифрлық технологияларды қолдану, кооперативті оқыту, критериалды бағалау және интердисциплинарлық интеграция арқылы оқушылардың логикалық, сыни ойлау және практикалық дағдыларын дамыту мәселелері қарастырылады. Автор оқушылардың математикалық сауаттылығын кешенді дамыту жолдарын ұсынады.*

***Кілт сөздер:** математикалық сауаттылық, жобалық оқыту, зерттеушілік дағдылар, логикалық ойлау, сыни ойлау, цифрлық технологиялар, кооперативті оқыту, критериалды бағалау, интердисциплинарлық интеграция, мектеп.*

Математика пәні қазіргі мектеп білім беру жүйесінде тек есеп шығару дағдысын қалыптастырумен шектелмей, оқушылардың логикалық ойлау қабілетін, сыни талдау мен проблемаларды шешу дағдыларын дамытуда негізгі рөл атқарады. Сондықтан математиканы оқытуда тек дәстүрлі есептерді шешу емес, оқушыны ойлауға, қорытынды жасауға және жаңа білімді практикада қолдануға үйретететін кешенді әдістерді қолдану маңызды. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі осы дағдыларды сабақ барысында тиімді үйлестіре білуіне тәуелді болады, өйткені әр сабақ оқушының ойлау қабілетін жетілдіру үшін мақсатты түрде құрылуы тиіс.

Заманауи математикалық білім беру оқушыны белсенді зерттеуші ретінде қалыптастыруға бағытталуы қажет, себебі математика тек теориялық пән емес, ол өмірлік тәжірибе мен практикалық шешімдерді жасауға мүмкіндік беретін құрал болып табылады. Оқыту үдерісінде жобалық және зерттеушілік тәсілдерді қолдану оқушылардың өздігінен ойлау, деректерді талдау және гипотезаларды тексеру қабілеттерін дамытады. Мысалы, сыныпта нақты өмірлік жағдайларды математикалық модельдеу немесе статистикалық деректерді зерттеу арқылы оқушылар теориялық білімді тәжірибеде қолдануды үйренеді.

Математика пәнінде ойлау қабілетін дамыту барысында проблемалық оқыту әдісі ерекше рөл атқарады, себебі ол оқушыны сұрақ қоюға, салыстыру жасауға және нәтижеге жету жолын іздеуге ынталандырады. Мұндай тәсілдер логикалық тізбектерді құруға, себеп-салдар байланысын анықтауға және шешім қабылдаудағы аргументацияны жетілдіруге ықпал етеді. Сонымен қатар бұл әдістер оқушылардың өз бетімен ойлау дағдыларын дамытып, олардың сабаққа белсенді қатысуын қамтамасыз етеді.

Сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамытуда математикадағы әртүрлі стратегияларды қолдану маңызды. Мысалы, есепті бірнеше тәсілмен шығару, альтернативті шешім жолдарын іздеу, алгоритмдерді талдау оқушының шығармашылық және логикалық ойлау қабілетін жетілдіреді. Мұндай тәсілдер оқушыға тек дайын жауапқа емес, оның шығу жолына мән беруге үйретеді, бұл өз кезегінде олардың сыни талдау және проблемаларды шешу қабілетін арттырады.

Технологиялық құралдардың интеграциясы заманауи математикалық білім берудің маңызды компоненті болып табылады. Цифрлық платформалар, виртуалды зертханалар, графикалық және статистикалық бағдарламалар арқылы оқушылар күрделі ұғымдарды визуалды түрде көріп, талдай алады. Бұл тәсілдер математикалық ойлау процесін жеңілдетіп қана қоймай, оқушылардың зерттеушілік қызығушылығын арттырады және олардың практикалық дағдыларын дамытуға жағдай жасайды.

Оқытуда бағалау жүйесінің жаңашылдығы да математикалық дағдыларды жетілдіруде маңызды рөл атқарады. Бағалау тек тест нәтижесі арқылы емес, жобалық жұмыстар, презентациялар, есептерді бірнеше әдіспен шығару және портфолио арқылы жүзеге асырылуы тиіс. Мұндай бағалау тәсілі оқушының білімін жан-жақты көріп, оның жетістіктері мен кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік береді, сонымен қатар оқушылардың өзіндік мотивациясын арттырады.

Математикалық дағдыларды дамытуда оқушының жеке ерекшеліктерін ескеру маңызды, өйткені әр оқушының ойлау стилі, қабылдау қабілеті және дағдыларды меңгеру қарқыны әртүрлі. Сондықтан мұғалім сабақ материалын деңгейлік тапсырмалар арқылы жүйелеп, оқушылардың жеке мүмкіндіктеріне бейімдеуі тиіс. Бұл тәсіл оқушылардың өзіне деген сенімін арттырып, белсенді қатысуын қамтамасыз етеді, нәтижесінде математикалық дағдылар сапалы түрде қалыптасады.

Математика сабағында оқушылардың практикалық есеп шығару қабілеттерін жетілдіру үшін математикалық модельдеуді енгізу маңызды. Бұл тәсіл оқушыға нақты өмірлік құбылыстарды математикалық тұрғыдан қарастыруға мүмкіндік береді. Мысалы, экономикалық есептерді шешу, табиғаттағы сандық құбылыстарды талдау немесе күнделікті тұрмыстық жағдайларды математика тілінде көрсету оқушылардың логикалық ойлауын дамытады. Модельдеу арқылы оқушы тек теориялық білімді меңгеріп қана қоймай, оны практикалық салада қолдануды үйренеді.

STEM бағытында жобалық оқыту элементін пайдалану математика сабағының тиімділігін арттырады, себебі жобалық тапсырмалар оқушылардың зерттеушілік қабілетін дамытып, олардың шығармашылық ойлауын ынталандырады. Мысалы, сыныпта шағын инженерлік жобалар немесе математикалық зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру арқылы оқушылар гипотезаны тексеріп, нәтиже шығарады. Мұндай тәсіл олардың математикалық логикасын тереңдетіп, алгоритмдік ойлау қабілетін дамытады.

Математикада ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану оқушылардың цифрлық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді. Виртуалды лабораториялар, графикалық редакторлар, статистикалық және геометриялық бағдарламалар арқылы оқушылар күрделі математикалық ұғымдарды визуалды түрде көріп, талдай алады. Мұндай құралдар оқушыларға дербес тәжірибе жүргізуге, нәтижелерін график, диаграмма немесе интерактивті презентация түрінде көрсетуге жағдай жасайды.

Қосымша ретінде математикалық ойлау дағдыларын дамытуда кооперативті оқыту әдістерінің рөлі ерекше. Топтық жұмыс барысында оқушылар өзара пікір алмасып, есептерді әртүрлі жолдармен шешуге талпынады. Бұл тәсіл олардың коммуникативтік қабілетін арттырып қана қоймай, бірлескен шешім қабылдау және көшбасшылық дағдыларын дамытуға септігін тигізеді. Сонымен қатар, топтық жұмыста әр оқушы өз рөлін орындау арқылы жеке жауапкершілігін қалыптастырады.

Математика сабақтарында критериалды бағалауды қолдану оқушының оқу жетістіктерін жан-жақты көрсетуге мүмкіндік береді. Бағалау тек нәтиже бойынша емес, оқушының ойлау

жолы, шешім қабылдау әдістері, шығармашылық және аналитикалық қабілеттері бойынша жүргізілуі тиіс. Мұндай тәсіл оқушыларға өз жетістіктерін көріп, келесі сабаққа бағыт алуына жағдай жасайды, бұл олардың өздік мотивациясын арттырады.

Математика пәнінде сыни ойлау мен шығармашылықты дамыту үшін интердисциплинарлық тәсілдерді қолдану маңызды. Мысалы, физика, химия немесе информатика сабақтарымен байланысты есептер мен жобалар оқушылардың логикалық және аналитикалық қабілеттерін арттырады. Мұндай интеграция оқушыларға пәндер арасындағы байланысты түсінуге мүмкіндік беріп, оларды кешенді ойлауға үйретеді.

Сонымен қатар, математикалық сауаттылықты дамытуда оқушының өзіндік зерттеу дағдыларын қалыптастыру маңызды. Оқушы есептің шешімін іздеп қана қоймай, оның шешу жолдарын салыстырып, тиімді әдісті таңдай білуі қажет. Мұғалім бұл процесс кезінде бағыттаушы рөлін атқарып, оқушыларға өз бетімен қорытынды шығару жолын үйретеді. Бұл тәсіл оқушының логикалық ойлауын дамытып қана қоймай, оның жауапкершілік пен дербестік дағдыларын қалыптастырады.

Математика пәнін оқытудағы заманауи бағыттарды одан әрі тереңдете қарастыру барысында оқушылардың метатанымдық қабілеттерін дамыту мәселесіне ерекше назар аудару қажет, себебі бұл дағдылар олардың өз оқу әрекетін саналы түрде басқаруына мүмкіндік береді. Оқушы тек есепті шығарып қана қоймай, өзінің қалай ойлағанын, қандай стратегия қолданғанын, қай жерде қателескенін талдай алуы тиіс. Мұғалім сабақ барысында «ойлау туралы ойлау» тәсілдерін енгізу арқылы оқушылардың рефлексия жасау қабілетін дамытады, бұл олардың математикалық білімін тереңдетіп, өздігінен білім алуға үйретеді.

Осы бағыттың жалғасы ретінде математикалық тіл мен академиялық сауаттылықты қалыптастыру маңызды аспект болып табылады, өйткені оқушының ойын нақты, дәл және логикалық түрде жеткізе білуі оның пәнді меңгеру деңгейін көрсетеді. Математикалық терминологияны дұрыс қолдану, дәлелдеу мәдениетін қалыптастыру, жазбаша және ауызша түсіндіру дағдыларын дамыту оқушылардың пәнге деген көзқарасын өзгертеді. Мұғалім есептің жауабынан бұрын оның түсіндірмесіне мән беру арқылы оқушының ойлау сапасын арттыра алады.

Математика сабағында деректермен жұмыс істеу дағдыларын дамыту қазіргі қоғам талабына сай келетін маңызды бағыттардың бірі болып табылады, себебі бүгінгі күні ақпарат ағыны өте үлкен. Оқушылар статистикалық мәліметтерді талдау, диаграммалар мен графиктерді интерпретациялау, қорытынды жасау сияқты әрекеттер арқылы ақпаратты сыни тұрғыдан бағалауға үйренеді. Бұл дағдылар тек математикада ғана емес, өмірдің түрлі салаларында қажет болатын әмбебап құзыреттерді қалыптастырады.

Оқыту үдерісінде геймификация элементтерін енгізу де математикалық қызығушылықты арттырудың тиімді жолдарының бірі болып табылады, себебі ойын арқылы оқыту оқушылардың белсенділігін күшейтеді. Математикалық квесттер, логикалық ойындар, жарыс элементтері бар тапсырмалар оқушылардың пәнге деген ынтасын арттырып, оқу процесін тартымды етеді. Сонымен қатар ойын барысында оқушылар байқамай күрделі ұғымдарды меңгеріп, өз білімдерін практикада қолдана бастайды.

Аталған бағыттың тағы бір маңызды қыры – инклюзивті білім беру жағдайында математиканы оқыту ерекшеліктерін ескеру болып табылады, өйткені әрбір оқушының білім алу мүмкіндігі әртүрлі. Мұғалім оқу материалын бейімдеп, визуалды, аудиалды және кинестетикалық әдістерді үйлестіре отырып, барлық оқушының оқу процесіне қатысуын қамтамасыз етуі тиіс. Бұл тәсіл оқушылардың өзіне деген сенімін арттырып, олардың математикалық қабілеттерін ашуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, математика сабағында уақытты тиімді басқару және оқу тапсырмаларын құрылымдау маңызды педагогикалық шарттардың бірі болып табылады. Сабақтың әр кезеңі нақты мақсатқа бағытталып, логикалық байланыста құрылуы қажет. Мұғалім тапсырмаларды күрделендіру арқылы оқушылардың біртіндеп даму траекториясын қамтамасыз етеді, бұл олардың білімді жүйелі түрде меңгеруіне ықпал етеді.

Математика пәнінде өмірмен байланысты тапсырмаларды көбейту оқушылардың пәнге деген көзқарасын түбегейлі өзгерте алады, себебі олар математиканың күнделікті өмірде қаншалықты маңызды екенін түсіне бастайды. Қаржылық сауаттылыққа байланысты есептер, уақыт пен жылдамдықты есептеу, тұрмыстық жағдайларды талдау сияқты тапсырмалар оқушылардың практикалық ойлауын дамытады. Бұл тәсіл оқушыларды болашақ өмірге дайындаудың маңызды құралы болып табылады.

Осылайша, қазіргі мектептегі математика оқыту процесі тек есеп шығару дағдыларын дамытуға емес, оқушылардың сыни ойлау, логикалық талдау, шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін кешенді дамытуға бағытталуы тиіс. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі, заманауи әдістерді қолдануы және технологиялық құралдарды интеграциялау оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді. Нәтижесінде мектеп түлегі өз білімін нақты өмірде қолдана білетін, проблемаларды шешуге икемді және сыни ойлай алатын тұлға болып қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Смагулов А.Б. Математика сабағында инновациялық әдістер. — Алматы: Білім, 2022. — 320 б. — 50–110 бб.
2. Ермеков Д.Ғ. Мектепте математикалық ойлауды дамыту. — Астана: Фолиант, 2021. — 290 б. — 88–142 бб.
3. Бейсенова Г.Т. Жобалық және тәжірибелік оқыту әдістері. — Алматы: Дарын, 2020. — 260 б. — 60–115 бб.
4. Касымов Н.С. Интерактивті және цифрлық құралдар арқылы оқыту. — Алматы: Рауан, 2021. — 300 б. — 102–160 бб.

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПУТИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО И ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Аннотация: *в статье рассматриваются актуальные вопросы математического образования в современной школе, а также возможности развития логического, критического мышления и практических навыков учащихся посредством применения методов проектного и исследовательского обучения, использования цифровых технологий, кооперативного обучения, критериального оценивания и междисциплинарной интеграции. Автор предлагает комплексные подходы к развитию математической грамотности обучающихся.*

Ключевые слова: *математическая грамотность, проектное обучение, исследовательские навыки, логическое мышление, критическое мышление, цифровые технологии, кооперативное обучение, критериальное оценивание, междисциплинарная интеграция, школа.*

Жумадилдаев Ерик Керимкулулы
Директор
Үшбас негізгі мектебі
Жамбыл облысы, Сарысу ауданы, Үшбас ауылы

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНДА ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ДАМУЫН ҚОЛДАУДАҒЫ ДИРЕКТОРДЫҢ РӨЛІ

Аннотация: *Мақалада білім беру ұйымында педагогтердің кәсіби дамуын қолдаудағы директордың рөлі, тиімді басқарушылық шешімдері және көшбасшылық қызметінің негізгі бағыттары қарастырылады. Қазіргі білім беру жүйесіндегі өзгерістер жағдайында педагогтердің кәсіби құзыреттілігін үздіксіз жетілдірудің маңыздылығы айқындалады. Автор директордың педагогтердің кәсіби қажеттіліктерін анықтау, тәлімгерлік жүйесін ұйымдастыру, Lesson Study, коучинг, кәсіби қауымдастықтар қызметін дамыту, цифрлық құзыреттілікті жетілдіру және қолайлы мектепішілік кәсіби орта қалыптастырудағы рөлін талдайды. Сонымен қатар педагогтерді ынталандыру, эмоционалдық қолдау көрсету және кәсіби даму нәтижелерін бағалаудың тиімді тетіктері сипатталады.*

Кілт сөздер: *білім беру ұйымы, мектеп директоры, педагог, кәсіби даму, көшбасшылық, мектепішілік басқару, тәлімгерлік, Lesson Study, коучинг, кәсіби қауымдастық, цифрлық құзыреттілік, мектеп мәдениеті.*

Қазіргі білім беру кеңістігінде білім беру ұйымы директорының рөлі түбегейлі өзгерді. Егер бұрын директордың негізгі міндеттері әкімшілік басқару, құжат айналымын ұйымдастыру, тәртіпті сақтау және оқу-тәрбие процесін бақылаумен шектелсе, бүгінгі таңда ол ұйымның стратегиялық көшбасшысы, өзгерістерді басқарушы, инновациялық үдерістердің үйлестірушісі әрі педагогтердің кәсіби дамуын қолдаушы тұлға ретінде қарастырылады. Білім беру сапасы ең алдымен педагогтердің кәсіби құзыреттілігіне байланысты болғандықтан, директор қызметінің басым бағыттарының бірі – педагогтердің үздіксіз кәсіби дамуына қолайлы жағдай қалыптастыру.

Қазіргі педагогке қойылатын талаптар жыл сайын артып келеді. Ол тек өз пәнінің маманы ғана емес, сонымен қатар зерттеуші, ұйымдастырушы, тәлімгер, цифрлық технологияларды еркін меңгерген, білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескеретін және заманауи білім беру талаптарына бейімделген кәсіби тұлға болуы қажет. Сондықтан педагогтердің кәсіби өсуі жеке бастамаға емес, білім беру ұйымындағы тиімді басқару жүйесіне негізделуі тиіс. Бұл процесті ұйымдастыруда директордың көшбасшылық ұстанымы шешуші мәнге ие.

Педагогтердің кәсіби дамуын қолдау олардың кәсіби қажеттіліктерін жан-жақты зерделеуден басталады. Әрбір педагогтің тәжірибесі, кәсіби деңгейі, қызығушылығы мен даму қажеттілігі әртүрлі болады. Бір педагогке цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану бойынша қолдау қажет болса, екіншісіне саралап оқыту, инклюзивті білім беру немесе бағалау жүйесін жетілдіру бағытында әдістемелік көмек керек болуы мүмкін. Сондықтан директор кәсіби даму жұмыстарының мазмұнын нақты қажеттіліктерге сүйене отырып жоспарлауы тиіс.

Осы мақсатта сауалнама жүргізу, жеке сұхбат ұйымдастыру, сабақтарға қатысу, кәсіби портфолионы талдау, өзін-өзі бағалау парақтарын пайдалану сияқты диагностикалық әдістер тиімді нәтиже береді. Мұндай жұмыстар педагогтің әлсіз жақтарын ғана емес, оның кәсіби әлеуетін, көшбасшылық қабілетін және шығармашылық мүмкіндіктерін анықтауға мүмкіндік береді. Соның нәтижесінде білім беру ұйымында барлық педагогке бірдей ортақ іс-шаралар өткізуден гөрі, нақты қажеттіліктерге негізделген кәсіби даму жүйесі қалыптасады.

Директордың маңызды міндеттерінің бірі – білім беру ұйымында сенімге, ынтымақтастыққа және үздіксіз үйренуге негізделген кәсіби орта қалыптастыру. Егер педагог өз ойын еркін жеткізіп, жаңа әдістерді тәжірибеде сынап көруге мүмкіндік алса, кәсіби рефлексия жасап, әріптестерімен тәжірибе алмаса алса, онда ұйымда кәсіби даму мәдениеті орныгады. Ал бақылау мен әкімшілік қысым басым болған жағдайда жаңашылдыққа деген қызығушылық төмендейді.

Осыған байланысты директор қолдаушы көшбасшылық стилін ұстануы қажет. Мұндай басқару моделінде педагогтің жетістігі бағаланады, бастамалары қолдау табады, ал кездескен қиындықтар жазалау арқылы емес, кәсіби кеңес пен әдістемелік көмек көрсету арқылы шешіледі. Басшы мен педагог арасындағы өзара сенім – кәсіби дамудың негізгі алғышарты.

Педагогтердің кәсіби дамуын қолдаудың тиімді құралдарының бірі – тәлімгерлік жүйесі. Әсіресе еңбек жолын енді бастаған жас педагогтер үшін алғашқы жылдар кәсіби бейімделудің шешуші кезеңі болып табылады. Сондықтан директор тәжірибелі педагогтерді жас мамандарға тәлімгер ретінде бекітіп, олардың бірлескен жұмысын жүйелі ұйымдастыруы қажет.

Соңғы жылдары педагогтердің кәсіби дамуының тиімді формаларының бірі ретінде Lesson Study технологиясы кеңінен қолданылуда. Бұл тәсіл педагогтердің бірлесіп сабақ жоспарлауына, өткізуіне, бақылауына және талдау жүргізуіне мүмкіндік береді. Директор Lesson Study жұмысын формальды есеп беру құралы емес, кәсіби зерттеу мен тәжірибе алмасудың тиімді алаңы ретінде ұйымдастырған жағдайда ғана оның нәтижелілігі артады.

Коучинг, кәсіби диалог және тәжірибе алмасу кездесулері де педагогтердің кәсіби құзыреттілігін жетілдірудің маңызды құралдары болып табылады. Директор немесе педагог-көшбасшылар саралап оқыту, критериалды бағалау, жасанды интеллект құралдарын пайдалану, зерттеушілік оқыту, цифрлық ресурстарды қолдану сияқты өзекті тақырыптар бойынша тәжірибелік коучингтер ұйымдастыра алады.

Қазіргі кезеңде педагогтердің цифрлық құзыреттілігін дамыту ерекше маңызға ие. Онлайн платформалармен жұмыс, цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану, интерактивті тапсырмалар әзірлеу және жасанды интеллект мүмкіндіктерін тиімді қолдану педагогтің кәсіби қызметінің ажырамас бөлігіне айналды. Сондықтан директор білім беру ұйымында цифрлық сауаттылықты арттыруға бағытталған жүйелі жұмыстар жүргізуі тиіс.

Педагогтердің кәсіби дамуы олардың эмоционалдық әл-ауқатымен де тығыз байланысты. Кәсіби күйзелістің алдын алу, қолайлы моральдық-психологиялық ахуал қалыптастыру, тимбилдингтер, психологиялық тренингтер өткізу, жетістіктерді мойындау және ынталандыру – директордың басқарушылық қызметінің маңызды бағыттарының бірі.

Сонымен қатар педагогтердің кәсіби жетістіктерін әділ бағалау мен ынталандыру жүйесін қалыптастыру да ерекше мәнге ие. Үздік сабақ, инновациялық жоба, шығармашылық бастама, ғылыми-зерттеу жұмыстары немесе білім алушылардың жоғары жетістіктері үшін марапаттау педагогтердің кәсіби белсенділігін арттырады. Сондай-ақ оларды ғылыми-практикалық конференцияларға, кәсіби байқауларға, семинарлар мен форумдарға қатыстыру кәсіби тәжірибесін байытуға мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда кәсіби қауымдастықтардың рөлі артып келеді. Педагогтердің аудандық, облыстық, республикалық және халықаралық кәсіби желілерге қатысуы тәжірибе алмасуға, жаңа педагогикалық идеяларды енгізуге және кәсіби байланыстарды нығайтуға ықпал етеді. Бұл бағыттағы жұмысты үйлестіру де директордың басқарушылық қызметінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Директор педагогтердің кәсіби дамуын стратегиялық деңгейде жоспарлауы қажет. Білім беру ұйымының даму бағдарламасында кәсіби өсуге бағытталған нақты мақсаттар, көрсеткіштер, жоспарланған іс-шаралар мен күтілетін нәтижелер айқындалуы тиіс. Кәсіби даму жұмыстарының тиімділігі өткізілген іс-шаралар санымен емес, педагогтердің тәжірибесіндегі нақты өзгерістермен, білім беру сапасының артуымен және білім алушылардың жетістіктерімен бағаланғаны жөн.

Қазіргі таңда инклюзивті білім беру, функционалдық сауаттылық, STEM-білім, цифрлық трансформация, жасанды интеллект және құндылыққа негізделген тәрбие сияқты жаңа бағыттардың енгізілуі директордың кәсіби көшбасшылығына жоғары талап қояды. Басшы өзгерістерді тиімді басқарып, педагогтерге қажетті әдістемелік және ұйымдастырушылық қолдау көрсете алған жағдайда ғана білім беру ұйымы тұрақты дамуға қол жеткізеді.

Қорытындылай келе, білім беру ұйымында педагогтердің кәсіби дамуын қолдау – директор қызметінің негізгі стратегиялық бағыттарының бірі. Тиімді басқару, көшбасшылық, қолайлы кәсіби орта қалыптастыру, үздіксіз оқыту мәдениетін дамыту және педагогтердің кәсіби әлеуетін ашу арқылы ғана білім беру ұйымының тұрақты дамуы мен білім сапасының артуына қол жеткізуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2023.
2. Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі. Педагогтердің үздіксіз кәсіби дамуы тұжырымдамасы. – Астана, 2024.
3. Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі. Мектепті басқарудың заманауи моделі. – Астана, 2023.
4. Назарбаев Зияткерлік мектептері. Lesson Study: мұғалім тәжірибесін жетілдіру құралы. – Астана, 2022.
5. Сейталиев Қ. Мектепішілік басқару және педагог көшбасшылығы. – Алматы: Эверо, 2021. – 248 б.
6. Құсайынов А.Қ. Білім берудегі менеджмент. – Алматы: Дарын, 2020. – 312 б.
7. OECD. Education Policy Outlook 2024. – Paris: OECD Publishing, 2024.

РОЛЬ ДИРЕКТОРА В ПОДДЕРЖКЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Аннотация: *в статье рассматриваются роль директора в поддержке профессионального развития педагогов в образовательной организации, эффективные управленческие решения и основные направления его лидерской деятельности. Подчеркивается значимость непрерывного совершенствования профессиональных компетенций педагогов в условиях современных изменений в системе образования. Автор анализирует роль директора в выявлении профессиональных потребностей педагогов, организации системы наставничества, внедрении* ***Lesson Study****, проведении коучинга, развитии профессиональных сообществ, совершенствовании цифровой компетентности педагогов и создании благоприятной внутришкольной профессиональной среды. Кроме того, раскрываются эффективные механизмы мотивации педагогов, оказания им эмоциональной поддержки и оценки результатов их профессионального развития.*

Ключевые слова: *образовательная организация, директор школы, педагог, профессиональное развитие, лидерство, внутришкольное управление, наставничество,* ***Lesson Study****, коучинг, профессиональное сообщество, цифровая компетентность, школьная культура.*

Сқақбай Жайнагүл Әлиқызы
Бастауыш сынып мұғалімі
"Еңбек ауылындағы МДШО №22 орта мектеп" КММ
Талдықорған қаласы

СӨЙЛЕУ. СӨЙЛЕМ. СӘЛЕМДЕСУ

Білім беру ұйымының атауы	**"Еңбек ауылындағы МДШО №22 орта мектеп" КММ**
Пәні:	Әліппе
Бөлім:	**Әліппеге дейінгі кезең**
Педагогтің аты-жөні:	Сқақбай Жайнагүл Әлиқызы
Сынып:	3 «Б»-сынып
Сабақтың тақырыбы:	**№2 сабақ. Сөйлеу. Сөйлем. Сәлемдесу.**
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	1.2.1.1* сөйлем, сөз, буын, дыбыстың графикалық сызбасын «оқу»; 1.3.6.1 жазу жолын, жоларалықты, жолдың жоғарғы және төменгі сызықтарын сақтап, әріп элементтерін, әріптердің бір-бірімен байланысын көркем жазу талаптарына сай жазу
Сабақтың мақсаты	Сөйлеу,сөйлем, сөз, буын, дыбыс туралы бастапқы тілдік ұғым қалыптастырады, дыбыстың графикалық сызбасын оқуды үйренеді.
Құндылық	**ЕҢБЕККӨРЛІК ЖӘНЕ КӘСІБИ БІЛІКТІЛІК АЙЫ** Адам өміріндегі, отбасындағы, қоғамдағы еңбектің құндылығын түсіну Өзіне-өзі қызмет көрсетуге дағдылану
	Сабақтың барысы

Сабақтың жоспар-ланған кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 2 минут	**І.Ұйымдастыру.** Сәлемдесу. Психологиялық дайындық «Мен мектепке барамын Жақсы оқушы боламын. Сабағымды жақсы оқып Кілең бестік аламын.»	1.Мұғаліммен сәлемдеседі. 2.Өлең шумағын айтады.	Жарайсыңдар!	
3 минут	Өткен сабақты пысықтау Сұрақ-жауап әдісі	Сұрақтарға жауап береді	Ауызша мадақтау	
Сабақтың ортасы 2минут **Білу.** 11 минут 7минут	**Оқушыларды оқу мақсаты және бағалау критерийімен таныстырамын.** **ІІІ. Жаңа тақырып.** 1.Балалар, сендер бүгінгі сабақта сөйлеу барысында дауыс ырғағын сақтауды үйренесіңдер. Жаңа сабақ тақырыбын таныстыру: Сөйлеу. Сөйлем. Оқушылар жұптасып танысады: – Сәлем! Менің атым – Жансая. Сенің атың ше? – Сәлем! Менің атым – Асан. Танысқаныма қуаныштымын! **Оқылым** Сөйлем сызба-моделінің	Оқушылар мұғалімнің көмегімен бір- бірімен танысады. Әр сөйлемді айтқанда дауыстың өзгеруін байқайды. Сөйлем сызба-моделінің көмегімен танысады Сөйлеген кезде дауыстың өзгеруі жазуда арнайы	Жарайсың! Тамаша!	

2минут	көмегімен танысу. Әр сөйлемнен кейінгі белгілерге назар аудару. – Сәлем! Менің атым – Әдия. Сенің атың ше? – Сәлем! Менің атым – Алмас. **Сергіту сәті** Орнымыздан тұрамыз Белге қолды қоямыз. Бұрыламыз оңға бір, Бұрыламыз солға бір. Бір, екі, үш. Бір, екі, үш. Жоғары қолды созамыз, Тып-тыныш қана отырамыз.	белгілермен (.?!) белгіленетінін біледі. Сергіту сәтін іс-қимылмен көрсетеді.	Жарайсың! Тамаша!	
6минут 10минут	**«Жаса, құрастыр» айдары** Түймелермен тыныс белгілерін құрастыру **.**-нүкте **Жазуға даярлауда бала қолының ұсақ бұлшықеттерін дамыту:** – дәптер бетіндегі кеңістікті бағдарлау; – дәптер бетіндегі суреттерді бояу; – үзік сызықтарды бастырып жүргізу	Оқушылардың саусақ моторикасын дамыту мақсатында түймелерден сөйлем соңына қойылатын белгілері жасайды. Жазу дәптері бетіндегі кеңістікті бағдарлайды. Дәптер бетіндегі суреттерді бояйды. Қарындашты дұрыс ұстап, үзік сызықтарды бастырып жүргізеді.		
Сабақтың соңы 2 минут 2мин	**IV.Сабақты қорытындылау** (оқу мақсаты мен бағалау критерийлеріне оралу): -Бүгінгі оқу мақсаты қандай болды? -Жетістік критерийлеріне жеттік пе? **Кері байланыс** **ББББ кестесі**		Мадақтау сөздерін айту	

Төлеген Айзада Сырымқызы
Ағылшын тілі пәні мұғалімі
№52 жалпы білім беретін орта мектеп
Атырау қаласы, Еркінқала селосы

ГЕЙМИФИКАЦИЯ ЭЛЕМЕНТТЕРІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Аңдатпа. *Мақалада ағылшын тілін оқыту үдерісінде геймификация элементтерін қолданудың педагогикалық мүмкіндіктері мен әдістемелік ерекшеліктері қарастырылады. Қазіргі білім беру кеңістігінде оқушылардың шет тілін меңгеруге деген тұрақты қызығушылығын қалыптастыру, олардың сабаққа белсенді қатысуын қамтамасыз ету және алған білімдерін практикалық жағдаяттарда қолдануға үйрету маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Осы тұрғыда ұпай жинау, деңгейден өту, жетістік белгілерін алу, тапсырмаларды орындау, командалық жарыстарға қатысу, квесттер мен цифрлық викториналарды пайдалану сияқты геймификация тәсілдерінің тиімділігі талданады. Сонымен қатар геймификацияның оқушылардың сөздік қорын байытуға, грамматикалық құрылымдарды меңгеруіне, тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылым дағдыларын дамытуына ықпалы сипатталады. Мақалада ағылшын тілі сабақтарында қолдануға болатын практикалық тапсырмалар, ойын сценарийлері, бағалау жолдары және мұғалімге арналған әдістемелік ұсыныстар беріледі. Геймификацияны оқу мақсатына сәйкес, оқушылардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастырудың маңыздылығы негізделеді.*

Түйін сөздер: *геймификация, ағылшын тілі, оқу мотивациясы, ойын технологиясы, цифрлық білім беру, тілдік дағдылар, интерактивті оқыту, оқушы белсенділігі, қалыптастырушы бағалау.*

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде шет тілдерін оқыту оқушының тек грамматикалық ережелер мен сөздік бірліктерді меңгеруімен шектелмейді. Ағылшын тілін оқытудың негізгі мақсаты – білім алушының тілді күнделікті қарым-қатынаста, ақпарат алмасуда, өз ойын жеткізуде және түрлі әлеуметтік жағдаяттарда еркін қолдана алуына жағдай жасау. Бұл міндетті жүзеге асыру үшін мұғалім сабақта оқушының танымдық белсенділігін арттыратын, оны оқу әрекетіне ерікті түрде қатыстыратын және білімді тәжірибе арқылы меңгеруге мүмкіндік беретін әдістерді тиімді пайдалануы қажет. Дәстүрлі сабақ құрылымында оқушы кейде дайын ақпаратты қабылдаушы рөлінде қалып, тапсырмаларды орындауға деген ішкі ынтасы төмендеуі мүмкін. Әсіресе шет тілін үйренудің бастапқы кезеңдерінде жаңа сөздерді есте сақтау, сөйлем құрау, дұрыс айту және қателесуден қорықпай сөйлеу оқушылар үшін белгілі бір қиындық туғызады.

Осындай жағдайда геймификация элементтерін оқу үдерісіне енгізу оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігін арттырудың тиімді жолдарының бірі болып саналады. Геймификация дегеніміз – ойын емес оқу әрекетіне ойынға тән механизмдер мен элементтерді мақсатты түрде енгізу. Оның құрамына ұпай, деңгей, марапат, жетістік белгісі, тапсырма, миссия, рейтинг, уақыт шектеуі, оқиға желісі және жедел кері байланыс сияқты құралдар кіреді. Мұндай тәсіл оқу материалын ойынға айналдырып жіберуді емес, оқу мақсатына жету жолын қызықты, түсінікті және оқушы үшін мағыналы етіп ұйымдастыруды көздейді.

Ағылшын тілін оқытуда геймификацияның маңыздылығы халықаралық ғылыми зерттеулерде де қарастырылған. Zhang пен Hasim жүргізген жүйелі шолуда ағылшын тілін шет тілі ретінде оқытуда геймификацияны қолданған 40 эмпирикалық зерттеу талданып, оның тілдік дағдыларды жетілдіруге, оқушылардың эмоционалдық қатынасын жақсартуға және оқу

ортасын белсенді етуге ықпал ететіні көрсетілген. Зерттеуде ұпай, жедел кері байланыс, викторина, цифрлық белгілер, рейтинг және марапаттау жиі қолданылатын элементтер ретінде аталады. Сонымен бірге шамадан тыс бәсекелестік пен техникалық қиындықтардың кері әсері болуы мүмкін екені ескертіледі.

Қазақстандағы білім беру мазмұны да оқушылардың алған білімін өмірлік жағдаяттарда қолдануына, функционалдық сауаттылығын дамытуға және оқу нәтижелеріне бағдарлануына мән береді. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім деңгейлеріндегі оқыту мазмұны мен күтілетін нәтижелерді айқындайды. Ағылшын тілі сабақтарында геймификацияны қолдану осы мақсаттарды жүзеге асыруға көмектесетін әдістемелік құрал ретінде қарастырылуы мүмкін.

Мақаланың мақсаты – ағылшын тілі сабақтарында геймификация элементтерін жүйелі қолданудың педагогикалық негіздерін ашу, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруға бағытталған әдістерді ұсыну және оларды оқу үдерісіне енгізудің тиімді жолдарын сипаттау.

Геймификация – білім беру саласында соңғы жылдары кеңінен зерттеліп келе жатқан әдістемелік бағыттардың бірі. Оның негізгі ерекшелігі – ойынға тән құрылымдық элементтерді ойын болып саналмайтын оқу әрекетіне енгізу арқылы білім алушының белсенділігін, ынтасын және оқу үдерісіне қатысу деңгейін арттыру. Бұл ұғымды ойын арқылы оқытумен толықтай теңестіруге болмайды. Ойын арқылы оқытуда ойынның өзі білімді меңгертудің негізгі ортасы болса, геймификацияда оқу бағдарламасының мазмұны сақталып, оған ойын механикасы қосылады. Мысалы, оқушы белгілі бір грамматикалық тақырыпты меңгеру үшін жаттығулар орындайды, ал сол тапсырмаларды орындау барысында ұпай жинайды, жаңа деңгейге өтеді немесе белгілі бір жетістік белгісіне ие болады. Демек, геймификация оқу мазмұнын алмастырмайды, оны меңгеруге ынталандыратын қосымша ұйымдастыру жүйесін қалыптастырады.

Ағылшын тілі пәнінде геймификацияны қолданудың маңыздылығы тіл үйренудің табиғи ерекшеліктерімен байланысты. Тілді меңгеру үдерісі жүйелі қайталауды, сөздерді бірнеше рет қолдануды, грамматикалық құрылымдарды тәжірибеде пайдалануды және өз ойын ауызша не жазбаша жеткізуді талап етеді. Егер оқушы тапсырмаларды тек міндет ретінде қабылдаса, оның белсенділігі уақыт өте төмендеуі мүмкін. Ал тапсырма белгілі бір мақсатқа, қызықты жағдаятқа немесе шағын жетістікке қол жеткізу әрекетіне айналғанда, оқушының оған қатысуға деген ықыласы артады. Мәселен, жаңа сөздерді жаттауды «сөздерді қайталау» түрінде емес, «құпия сөзді тап», «сөздік қазынасын жина», «саяхатқа қажетті сөздерді анықта» сияқты ойындық міндеттер арқылы ұйымдастыруға болады. Мұнда оқушы сөзді тек есте сақтап қоймай, оны нақты тапсырманы шешу үшін қолданады.

Геймификацияның педагогикалық әлеуеті бірнеше бағыттан көрінеді. Біріншіден, ол оқу мақсатын нақты әрі түсінікті етеді. Оқушы тапсырманы орындау арқылы қандай нәтижеге жететінін алдын ала біледі. Екіншіден, жедел кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Дұрыс жауапқа ұпай берілуі немесе қате жауаптан кейін түсіндірме ұсынылуы оқушыға өз біліміндегі олқылықтарды анықтауға көмектеседі. Үшіншіден, оқу әрекетіне кезеңдік сипат береді: оқушы қарапайым тапсырмадан күрделі тапсырмаға біртіндеп өтеді. Төртіншіден, жұптық және топтық ойындар арқылы қарым-қатынас жасау, өзара көмек көрсету және ортақ шешім қабылдау дағдылары дамиды.

Zhang пен Hasimнің 2023 жылы жарияланған жүйелі шолуында ағылшын тілін оқытуда геймификацияның сөздік қор, грамматика, сөйлеу, оқу, жазу және тыңдалым бағыттарында қолданылғаны көрсетілген. Авторлар қарастырған зерттеулерде мотивацияға оң ықпал ететін элементтердің бірі – жедел кері байланыс екені байқалады. Сонымен бірге зерттеушілер геймификацияны тек ұпай мен рейтингке негіздеу жеткіліксіз екенін, оның оқу мазмұнымен және нақты педагогикалық мақсатпен байланысуы керектігін атап көрсетеді.

Мұғалім үшін маңызды мәселе – геймификацияны сабақтың сәндік элементі ретінде емес, оқыту әдістемесінің бір бөлігі ретінде жоспарлау. Егер тапсырма ойын түрінде берілгенімен, оқушыдан ағылшын тілінде ешқандай тілдік әрекет талап етілмесе, онда оның пәндік нәтижесі шектеулі болады. Сондықтан әр ойын белгілі бір оқу нәтижесіне бағытталуы керек: жаңа сөздерді қолдану, сұрақ құрастыру, мәтінді түсіну, диалог жүргізу немесе грамматикалық құрылымды дұрыс пайдалану. Осылайша геймификация оқушыны сыртқы марапатқа ғана қызықтыратын құрал емес, тілдік дағдыларды тәжірибе арқылы қалыптастыруға көмектесетін әдістемелік жүйе ретінде қарастырылады.

Оқушының ағылшын тіліне қызығушылығы бір сабақта қалыптаса салмайды. Ол оқу мазмұнының түсініктілігіне, мұғалімнің қарым-қатынасына, тапсырмалардың қолжетімділігіне, оқушының жетістікке жету тәжірибесіне және өзінің даму нәтижесін байқауына байланысты біртіндеп қалыптасады. Сондықтан геймификацияны қолданудағы басты міндет – оқушыға қысқа мерзімді көңіл көтеру ұсыну ғана емес, оның ағылшын тілін үйренуге деген тұрақты ынтасын қолдау. Ол үшін мұғалім ойын элементтерін оқушының жасына, тілдік деңгейіне, қызығушылығына және сабақтың мақсатына сәйкес таңдауы қажет.

Мотивацияны арттырудың тиімді тәсілдерінің бірі – оқу тапсырмаларын шағын кезеңдерге бөлу. Мысалы, «English Explorer» атты сабақтық жүйеде оқушылар әр кезеңде белгілі бір тілдік міндетті орындайды: бірінші кезеңде жаңа сөздерді таниды, екінші кезеңде оларды сөйлем ішінде қолданады, үшінші кезеңде жұппен диалог құрады, төртінші кезеңде қысқа мәтін немесе хабарлама жазады. Әр кезеңді аяқтаған оқушы келесі деңгейге өтеді. Мұндай құрылым күрделі оқу міндетін бірнеше қолжетімді әрекетке бөліп, оқушыға өзінің алға жылжуын көруге мүмкіндік береді. Деңгейлердің мазмұны нақты оқу нәтижесіне сәйкес құрылуы керек. Мысалы, «Beginner Explorer», «Word Master», «Sentence Builder», «Confident Speaker» атаулары оқушының тілдік әрекетіне байланысты берілуі мүмкін.

Ұпай жүйесін қолдану да оқушының белсенділігін арттыра алады. Алайда ұпай тек дұрыс жауап санына ғана берілмеуі керек. Мұғалім оқушының талпынысын, тапсырманы орындаудағы дербестігін, топпен ынтымақтастығын, ағылшын тілінде сөйлеуге жасаған әрекетін және алдыңғы нәтижесімен салыстырғандағы ілгерілеуін де ескеруі қажет. Мысалы, сабақ барысында жаңа сөзді дұрыс қолданғаны үшін бір ұпай, ағылшын тілінде толық сөйлем құрағаны үшін екі ұпай, сыныптасына түсіндіру немесе топтық жұмысқа үлес қосқаны үшін қосымша жетістік белгісі берілуі мүмкін. Мұндай бағалау оқушының тек үздік нәтиже көрсетуін емес, оқу әрекетіне белсенді араласуын да қолдайды.

Геймификацияның маңызды элементтерінің бірі – жетістік белгілері немесе бейджер. Олар белгілі бір дағдыны меңгергенін көрсететін символдық марапат ретінде қолданылады. Мысалы, «Vocabulary Star» – жаңа сөздерді орынды қолданған оқушыға, «Grammar Detective» – грамматикалық қатені анықтаған оқушыға, «Brave Speaker» – ағылшын тілінде сөйлеуге белсенді қатысқан оқушыға берілуі мүмкін. Бұл белгілердің барлығы тек үздік оқушыларға ғана арналмауы керек. Әр оқушы өзінің қабілеті мен даму қарқынына сәйкес жетістікке қол жеткізе алатындай мүмкіндік қарастырылғаны дұрыс. Сонда геймификация оқушылар арасында жағымсыз салыстыру тудырмай, жеке жетістікті бағалауға бағытталады.

Командалық жарыстар да мотивацияны арттырудың нәтижелі жолы бола алады. Мысалы, сыныпты бірнеше топқа бөліп, әр топқа «English Mission» тапсырмасын ұсынуға болады. Топ мүшелері берілген сөздерді пайдаланып диалог құрады, сурет бойынша әңгімелейді немесе мәтіннен қажетті ақпаратты табады. Бұл жерде тек жылдамдық емес, тілдік сауаттылық, топ мүшелерінің қатысуы және тапсырманың мазмұндық сапасы бағалануы қажет. Барлық оқушының қатысуын қамтамасыз ету үшін топ ішіндегі рөлдерді ауыстырып отырған тиімді: бір оқушы сөздерді оқиды, екіншісі сөйлем құрайды, үшіншісі жауапты таныстырады.

Chan мен Lo-ның 2024 жылғы жүйелі шолуында ағылшын тілін оқытуда геймификацияны қолданған 30 эмпирикалық зерттеу қарастырылған. Авторлар ойын элементтерінің оқу нәтижелері мен оқушының оқу үдерісіне қатысуына ықпалын талдап,

геймификацияны мақсатқа сай жобалаудың маңызын көрсетеді. Бұл қорытынды мұғалімнің ойын элементтерін кездейсоқ қолданбай, сабақтың күтілетін нәтижесімен байланыстыруы керектігін негіздейді.

Геймификацияны ағылшын тілі сабағында тиімді пайдалану үшін мұғалім әр тілдік дағдыға сәйкес ойындық тапсырмалар жүйесін құрастыруы қажет. Бір ғана викторинаны барлық сабақта қайталай беру оқушылардың қызығушылығын төмендетуі мүмкін. Сондықтан тапсырмалар мазмұны, орындалу формасы және күрделілік деңгейі жағынан түрлендіріліп отырғаны дұрыс. Ойынның сыртқы көрінісі өзгергенімен, оның негізгі мақсаты – оқушының ағылшын тілінде тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу әрекеттерін орындауын қамтамасыз ету.

Сөздік қорды дамытуға арналған тиімді тапсырмалардың бірі – «Word Treasure Hunt» немесе «Сөз қазынасын іздеу». Мұғалім сынып ішіне немесе интерактивті тақтаға тақырыпқа қатысты суреттер мен сөздерді орналастырады. Оқушылар берілген сипаттамаға сәйкес сөзді табуы, оны дұрыс айтуы және сөйлемде қолдануы қажет. Мысалы, «Food» тақырыбында оқушы «It is a fruit. It is yellow. Monkeys like it» деген сипаттаманы оқып, «banana» сөзін анықтайды. Келесі кезеңде сол сөзбен өз сөйлемін құрастырады. Тапсырма бірнеше деңгейден тұруы мүмкін: бірінші деңгейде сөзді табу, екінші деңгейде оның мағынасын түсіндіру, үшінші деңгейде сөйлем құрау. Бұл тәсіл сөзді механикалық жаттаудан гөрі оны контексте қолдануға мүмкіндік береді.

Грамматиканы бекіту үшін «Grammar Detective» ойынын ұйымдастыруға болады. Мұғалім оқушыларға ішінде грамматикалық қателері бар сөйлемдер ұсынады. Мысалы: «She go to school every day», «They is playing football», «I have saw this film». Оқушылар қате құрылымды тауып, дұрыс нұсқасын жазады және қатенің себебін түсіндіреді. Әр дұрыс түзетілген сөйлем үшін ұпай беріледі. Ойынның күрделірек кезеңінде оқушылар өздері қате сөйлем құрастырып, оны басқа топқа ұсына алады. Бұл әдіс грамматикалық ережені есте сақтаумен қатар, тілдік құрылымды талдау және өз білімін дәлелдеу дағдыларын дамытады.

Айтылым дағдысын жетілдіру үшін «Mystery Role Cards» тапсырмасын пайдалануға болады. Оқушыларға белгілі бір рөл мен жағдаят жазылған карточкалар таратылады. Мысалы, «You are a tourist. Ask for directions», «You are a shop assistant. Help a customer», «You are a doctor. Ask the patient about their problem». Оқушылар жұппен немесе шағын топпен диалог құрады. Әр қатысушы өз рөліне сәйкес сұрақ қойып, жауап беруге тырысады. Бағалау кезінде сөйлеу белсенділігі, сөздерді орынды қолдану, сөйлем құрау және өзара қарым-қатынас жасау ескеріледі. Қателерді бірден тоқтатып түзете беру оқушының сөйлеуге деген сенімін төмендетуі мүмкін, сондықтан мұғалім негізгі қателерді диалог аяқталғаннан кейін талқылағаны дұрыс.

Тыңдалым дағдысына арналған «Listen and Unlock» ойынында оқушылар қысқа аудиомәтінді тыңдап, оның мазмұнына қатысты сұрақтарға жауап береді. Әр дұрыс жауап келесі тапсырманың кілтін ашады. Мысалы, аудиода адамның күн тәртібі, отбасы, хоббиі немесе саяхат туралы әңгімесі беріледі. Оқушы негізгі ақпаратты анықтап, нақты деректерді табады. Оқылымға арналған «Reading Quest» тапсырмасында мәтін бірнеше бөлікке бөлініп, оқушылар әр бөлімнен қажетті ақпаратты табу арқылы квест кезеңдерінен өтеді. Жазылымда «Story Builder» ойынын қолдануға болады: әр оқушы немесе топ берілген сөздер мен суреттерге сүйене отырып, қысқа оқиға құрастырады. Оқиғада белгілі бір грамматикалық құрылым мен тақырыптық сөздердің қолданылуы талап етіледі.

Цифрлық құралдар да геймификацияны ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Kahoot!, Quizizz, Wordwall, Blooket және LearningApps платформалары арқылы мұғалім викторина, сәйкестендіру, сөздерді топтастыру, бос орынды толтыру және интерактивті жаттығулар дайындай алады. Дегенмен цифрлық платформа өздігінен оқытудың сапасын қамтамасыз етпейді. Мұғалім тапсырманың тілдік мақсатын, сұрақтардың дұрыстығын және оқушылардың деңгейіне сәйкестігін алдын ала тексеруі қажет. Интернетке қолжетімділігі шектеулі сыныптарда қағаз карточкалар, тақтадағы ұпай кестесі, конверттер мен тапсырма парақтары арқылы да дәл осындай ойындық жүйені ұйымдастыруға болады.

Геймификацияның тиімділігі оны сабақтың белгілі бір кезеңінде ғана қолданумен шектелмейді. Ойын элементтері сабақтың басында оқушы назарын шоғырландыру, жаңа тақырыпты меңгеру, білімді бекіту, қайталау және кері байланыс кезеңдерінде жүйелі пайдаланылғанда ғана оқу үдерісіне толық кіріге алады. Дегенмен әр кезеңде ойынның көлемі мен күрделілігі әртүрлі болуы керек. Сабақтың мақсаты тілдік білімді меңгерту болғандықтан, ойындық әрекет оқу уақытын толық алмастырмай, сол мақсатқа жетудің құралы ретінде ұйымдастырылады.

Сабақтың басында қысқа ойындық тапсырма оқушылардың назарын жаңа тақырыпқа аударуға көмектеседі. Мысалы, «Guess the Topic» ойынында мұғалім тақырыпқа қатысты бірнеше сөз немесе сурет көрсетеді. Оқушылар олардың арасындағы байланысты анықтап, сабақтың тақырыбын болжайды. «Five-second challenge» тапсырмасында оқушыға белгілі бір тақырып бойынша бес секунд ішінде үш сөз айту ұсынылады. Бұл тәсіл бұрынғы білімді еске түсіруге және ағылшын тілінде ойлануға бейімделуге мүмкіндік береді. Мұндай тапсырмалар қысқа әрі нақты болуы қажет, себебі сабақтың негізгі бөліміне жеткілікті уақыт қалуы керек.

Жаңа материалды меңгеру кезеңінде геймификация оқушының белсенді әрекетін ұйымдастыруға бағытталады. Мысалы, жаңа лексикалық тақырыпты түсіндіргеннен кейін оқушыларға сөздерді суреттермен сәйкестендіру, сөз тіркестерін құрастыру немесе берілген сөздерді пайдаланып қысқа диалог жасау тапсырмасы беріледі. Мұғалім әр кезеңге жеке ұпай белгілей алады, бірақ ұпайдың негізгі өлшемі тапсырманың орындалу сапасы болуы керек. Егер оқушы сөзді дұрыс тапқанымен, оны сөйлемде қолдана алмаса, мұғалім келесі тапсырмада сол сөзді контексте қолдануды ұсынады. Осылайша ойын нәтижесі оқыту барысын реттеуге көмектесетін кері байланыс құралына айналады.

Сабақтың бекіту кезеңінде «Mission Completed» форматындағы тапсырма ұйымдастыруға болады. Мысалы, «At the Restaurant» тақырыбын өткеннен кейін оқушыларға мейрамханадағы қарым-қатынас жағдаяты ұсынылады. Бір оқушы даяшы, екіншісі келуші рөлін атқарып, мәзірден тағам таңдайды, тапсырыс береді және сұрақтарға жауап береді. Тапсырманың табысты орындалуы оқушының дайын сөйлемді қайталауымен емес, тілдік құралдарды жағдаятқа сәйкес қолдануымен бағаланады. Бұл әдіс оқушының меңгерген білімін практикалық қарым-қатынасқа көшіруге мүмкіндік береді.

Оқу нәтижесін бағалау кезінде тек жинаған ұпай санын негізге алу дұрыс емес. Ұпай оқушының белсенділігін көрсететін қосымша белгі болуы мүмкін, ал нақты оқу жетістігі тілдік дағдылар арқылы анықталуы қажет. Мұғалім бағалау критерийлерін алдын ала түсіндіріп, мысалы, сөздік қорды орынды қолдану, грамматикалық құрылымның дұрыстығы, айтылымның түсініктілігі, тапсырма мазмұнының толықтығы және топтық жұмысқа қатысу сияқты өлшемдерді пайдалана алады. Қалыптастырушы бағалау барысында «Екі жұлдыз, бір тілек», өзін-өзі бағалау парағы, жұптық кері байланыс және қысқа рефлексия қолдануға болады.

Геймификацияның әсерін бақылау үшін мұғалім сабаққа дейінгі және сабақтан кейінгі көрсеткіштерді салыстыра алады. Мысалы, оқушылардың ағылшын тілінде жауап беруге қатысу жиілігі, жаңа сөздерді дұрыс қолдануы, тапсырманы аяқтау деңгейі, жұптық диалогке қатысуы және оқу мотивациясы туралы қысқа сауалнама нәтижелері тіркеледі. Мұндай бақылау геймификацияның тиімділігін нақты сынып жағдайында бағалауға мүмкіндік береді. Алайда оқушының жетістігін тек ойын ұпайымен өлшеуге болмайды: тілдік білімнің сапасы, дербес орындау қабілеті және уақыт өте сақталған білім де ескерілуі керек.

Геймификацияны ағылшын тілі сабағына енгізу барысында мұғалім бірқатар педагогикалық шарттарды ескеруі қажет. Ең алдымен, ойын элементі нақты оқу мақсатына қызмет етуі тиіс. Егер сабақта оқушылар жаңа сөздерді меңгеруі керек болса, ойын сол сөздерді тануға, есте сақтауға және сөйлемде қолдануға бағытталуы қажет. Егер мақсат айтылым дағдысын дамыту болса, тапсырма оқушыларды ағылшын тілінде сұрақ қоюға, жауап беруге және өз ойын жеткізуге ынталандыруы керек. Ойынның қызықты болуы маңызды, бірақ оның қызықтылығы тілдік мазмұннан басым түспеуі қажет. Мұғалім ойынның

ережесін түсіндіргенде оқушылар тапсырманы орындау жолын, уақытын және бағалау өлшемдерін анық түсінуі тиіс.

Екінші маңызды шарт – оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеру. Бір сыныпта ағылшын тілін еркінірек меңгерген оқушылармен қатар, сөздік қоры шектеулі немесе сөйлеуге ұялатын білім алушылар болуы мүмкін. Егер ойын тек жылдам жауап беруге және көп ұпай жинауға негізделсе, тілдік деңгейі төмен оқушылар шетте қалуы ықтимал. Сондықтан тапсырмалар сараланып ұсынылғаны дұрыс. Мысалы, бір топқа дайын сөздер мен сөйлем үлгілері берілсе, екінші топқа өздігінен сөйлем құрастыру міндеті жүктеледі. Қабілеті жоғары оқушыларға күрделі жағдаят немесе қосымша тілдік талап ұсынылады. Мұндай саралау әр оқушының өз мүмкіндігіне сай жетістікке жетуіне жағдай жасайды.

Үшінші шарт – бәсекелестік пен ынтымақтастықтың тепе-теңдігін сақтау. Рейтинг пен жарыс кейбір оқушылардың қызығушылығын арттырғанымен, үнемі жеңіске жететін және үнемі төмен нәтиже көрсететін топтардың қалыптасуына әкелуі мүмкін. Бұл жағдай кейбір балалардың өзіне деген сенімін төмендетіп, ағылшын тілінде сөйлеуден тартынуына себеп болуы ықтимал. Сондықтан мұғалім жеке рейтингтен гөрі топтық миссияларды, ортақ мақсатқа жетуді және жеке ілгерілеуді бағалауды көбірек қолданғаны жөн. Мысалы, топтың мақсаты ең көп ұпай жинау емес, барлық мүшенің кемінде бір рет ағылшын тілінде сөйлеуі немесе берілген тапсырманы бірлесіп аяқтауы болуы мүмкін.

Төртінші шарт – цифрлық қауіпсіздік пен технологияға тәуелділікті ескеру. Kahoot!, Quizizz немесе Wordwall сияқты платформалар сабаққа интерактивтілік енгізгенімен, оларды әр сабақта және шамадан тыс пайдалану оқушыны экранға тәуелді етуі немесе техникалық қиындықтар туғызуы мүмкін. Интернет байланысының үзілуі, құрылғының болмауы, платформаны қолданудағы кедергілер сабақтың жоспарланған барысына әсер етеді. Сондықтан мұғалім цифрлық тапсырманың қағаз немесе ауызша баламасын алдын ала дайындағаны дұрыс. Оқушылардың жеке деректерін қорғау, платформаға тіркелу талаптарын тексеру және мектептің цифрлық қауіпсіздік ережелерін сақтау да назардан тыс қалмауы керек.

Ғылыми шолуларда геймификацияның оң нәтижелерімен қатар шектеулері де көрсетіледі. Zhang пен Hasim зерттеуінде техникалық мәселелер, ойынға негізделген жағымды әсердің қысқа мерзімді болуы және шамадан тыс бәсекелестіктің кейбір оқушыларға кері ықпалы аталған. Сондықтан геймификацияны тұрақты әрі нәтижелі ету үшін мұғалім ойын элементтерін алмастырып, тапсырмалардың мазмұнын жаңартып, оқушылардың пікірін ескеріп отыруы қажет.

Әдістемелік тұрғыдан мұғалімге мынадай ұсыныстар беруге болады: біріншіден, әр ойынға нақты тілдік мақсат белгілеу; екіншіден, тапсырма ережесін қысқа әрі түсінікті түсіндіру; үшіншіден, оқушының жеке ілгерілеуін ескеретін бағалау жүйесін құру; төртіншіден, бәсекелестікпен қатар ынтымақтастықты дамыту; бесіншіден, цифрлық және дәстүрлі ойын түрлерін алмастырып қолдану; алтыншыдан, ойын соңында міндетті түрде рефлексия өткізу. Мұғалім оқушылардан қай тапсырма пайдалы болғанын, қандай сөздерді меңгергенін, қай тұста қиындық кездескенін сұрай алады. Осы мәліметтер келесі сабақтың мазмұнын жоспарлауға көмектеседі.

Қорытынды

Геймификация элементтерін ағылшын тілі сабақтарында қолдану – оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруға, оқу әрекетіне белсенді қатысуына және тілдік білімді тәжірибе жүзінде қолдануына мүмкіндік беретін әдістемелік тәсіл. Оның тиімділігі ойынның сыртқы безендірілуімен емес, оқу мақсатына қаншалықты сәйкес ұйымдастырылғанымен анықталады. Ұпай жинау, деңгейден өту, жетістік белгілерін алу, квест орындау, командалық тапсырмалар мен цифрлық викториналар оқушылардың сабаққа қатысуын жандандырып, оқу материалын меңгеруге жағымды жағдай қалыптастыра алады.

Ағылшын тілін оқытуда геймификация сөздік қорды байыту, грамматикалық құрылымдарды бекіту, тыңдалым мен оқылым тапсырмаларын орындау, диалог құрастыру

және жазылым дағдыларын дамыту үшін қолданылуы мүмкін. Әсіресе оқушының тілді нақты жағдаятта қолдануын талап ететін рөлдік ойындар мен командалық миссиялардың әдістемелік маңызы зор. Мұндай тапсырмаларда білім алушы дайын ақпаратты қайталаушы ғана емес, қарым-қатынасқа қатысушы, шешім қабылдаушы және өз білімін қолданушы тұлға ретінде әрекет етеді.

Сонымен бірге геймификацияны қолдануда бірқатар талап сақталуы керек. Ойын элементтері сабақ мақсатына сай таңдалып, оқушылардың жас және жеке ерекшеліктеріне бейімделуі, бағалау өлшемдері алдын ала түсіндірілуі қажет. Ұпай мен марапат оқушының негізгі оқу мақсатын алмастырмауы тиіс. Мұғалім бәсекелестікке шамадан тыс мән бермей, ынтымақтастықты, жеке жетістікті және әр оқушының ілгерілеуін қолдағаны дұрыс. Цифрлық платформалар дәстүрлі әдістермен үйлестіріліп, техникалық мүмкіндіктер мен қауіпсіздік талаптары ескерілуі қажет.

Қорытындылай келе, геймификация – ағылшын тілін оқытудың дербес мақсатын алмастыратын әдіс емес, оқу үдерісін мазмұнды, белсенді және оқушыға бағытталған түрде ұйымдастыруға көмектесетін педагогикалық құрал. Мұғалім оны жүйелі жоспарлап, оқушының нақты тілдік жетістігімен байланыстыра қолданған жағдайда ағылшын тілі сабағында жағымды оқу ортасын қалыптастыруға және білім алушылардың тілді үйренуге деген тұрақты қызығушылығын қолдауға мүмкіндік алады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Zhang, S., & Hasim, Z. (2023). Gamification in EFL/ESL instruction: A systematic review of empirical research. *Frontiers in Psychology, 13*, 1030790. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1030790

2. Chan, S. C., & Lo, N. L. (2024). Enhancing EFL/ESL instruction through gamification: A comprehensive review of empirical evidence. *Frontiers in Education, 9*, 1395155. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1395155

3. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining “gamification”. In *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference* (pp. 9–15). https://doi.org/10.1145/2181037.2181040

4. Kapp, K. M. (2012). *The Gamification of Learning and Instruction: Game-Based Methods and Strategies for Training and Education*. San Francisco: Pfeiffer.

5. Werbach, K., & Hunter, D. (2012). *For the Win: How Game Thinking Can Revolutionize Your Business*. Philadelphia: Wharton Digital Press.

6. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығы. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы». https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031

7. Hafiza, A. F., & Pratolo, B. W. (2024). A systematic review of the effectiveness of game-based learning in English language teaching. *International Journal of English Learning and Education*, 6(2). https://doi.org/10.31763/ijele.v6i2.1312

8. De La Cruz, L., Noa-Copaja, S. J., Turpo-Gebera, O., Montesinos-Valencia, C. C., Bazán-Velasquez, S. M., & Pérez-Postigo, G. S. (2023). Use of Gamification in English Learning in Higher Education: A Systematic Review. *Journal of Technology and Science Education, 13*(2), 480–497.

Журналдың құрылтайшысы және иесі:
«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығы.

Журнал 2025 жылдың қыркүйек айынан бастап жарық көруде.
Басылым 1 айда 4 рет шығады.
Журнал Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат комитеті 2025 жылғы 02 қыркүйегіндегі Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі
№ KZ73VPY00128307 берілген.

Құрметті оқырмандар мен авторлар!
Журналда жарияланған материалдар редакцияның көзқарасын білдірмейді.
Фактілер мен мәліметтердің анықтығына, сондай-ақ стилистикалық қателерге авторлар жауапты.
Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Мекенжайы:
100012, Қарағанды қ.,
Н. Назарбаев даңғ., 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Басуға 29.10.2025 ж. қол қойылды.

Пішім 60*90 1/8
ш.б.т. - 26. RISO басылым.
Таралымы - 50 дана.

«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығының полиграфиялық қызметтер бөлімінде басылып шығарылды.

Учредитель и собственник журнала:
Научно-методический центр «KEMENGER», относящийся к индивидуальному предпринимателю «BAYANDY».

Журнал издается с сентября 2025 года.
Периодичность выпуска — 4 раза в месяц.
Журнал выдан комитетом информации Министерства культуры и информации Республики Казахстан
№ KZ73VPY00128307 о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 02 сентября 2025 года.

Уважаемые читатели и авторы!
Опубликованные в журнале материалы не отражают точку зрения редакции.
Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях, а также за стилистические ошибки несут авторы.
Перепечатка материалов, опубликованных в журнале, допускается только с согласия редакции.

Наш адрес:
100012, г. Караганда,
пр. Н. Назарбаева, 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Подписано в печать 29.10.2025 г.

Формат 60*90 1/8
усл.печ.л. - 26. Печать RISO.
Тираж - 50 экз.

Отпечатано в полиграфическом отделе НМЦ «KEMENGER» ИП «BAYANDY».

ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР ЖУРНАЛЫ

ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР

Ұстаздық – бұл тек білім беру емес, жүрекпен тәрбиелеу. Әр бала – болашақ, ал ұстаз – сол болашаққа апарар жарық шамшырақ. Сабақ беру – міндет, ал шабыт беру – өнер.

Мұғалім – баланың бойындағы сенімді оятатын, өмірге жол сілтейтін тұлға. Күн сайын сыныпқа кіргенде, ұстаз білім ғана емес, мейірім, парасат, сабыр мен үміт алып кіреді.

Нағыз ұстаз – әр сабағын өнер туындысына айналдырып, әр шәкірттің жүрегіне жол таба алатын нағыз шебер.

ҰСТАЗДЫҚ ӨНЕР

Ұстаздық — шын өнер, шеберлік көзі,
Ұрпаққа білім емес, береді сезім.
Жанымен түсініп, жүрекпен сөйлеп,
Балаға жол сілтейді — ұстаздың ізі.

Қарапайым сөз емес, үмітті оятар,
Қарауымен-ақ шәкіртін ұмтылар.
Біліммен емес тек, махаббатпенен,
Сабаққа жан бітірер — шын шебер солар.

Күн сайын болашаққа жол ашып беріп,
Күн сайын жаңа арман қонады келіп.
Ұстаздың әрбір ісі — өнеге үлгі,
Көрінбес еңбекпен ел алдында ерлік.

Жан-жүрекпен жұмыс қып шаршамай жүрер,
Әр бала — бір тағдыр, бір шырақ, бір өмір.
Ұстаздық – жай жұмыс емес, бұл өнер,
Сезінген жүрек қана ұстаз бола білер.

ҰСТАЗДЫҚ — ЖАҢҒА ЖАРЫҚ, БОЛАШАҚҚА БАҒЫТ БЕРЕТІН ӨНЕР!

QR-кодты сканерлеу арқылы бізбен тікелей байланысқа шыға аласыз.
Вы можете связаться с нами напрямую, отсканировав QR-код.